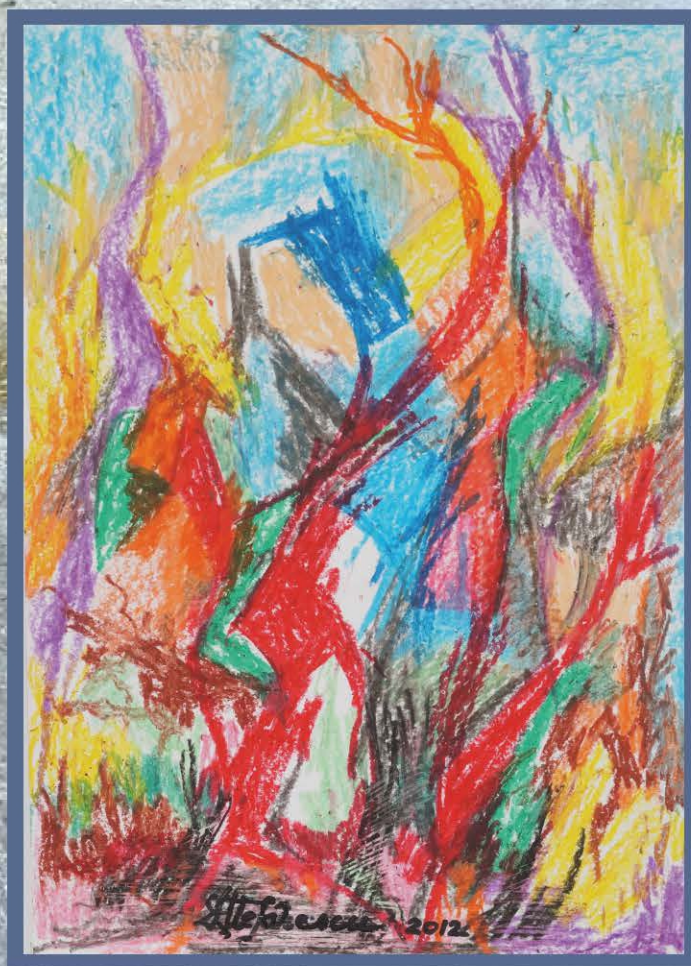
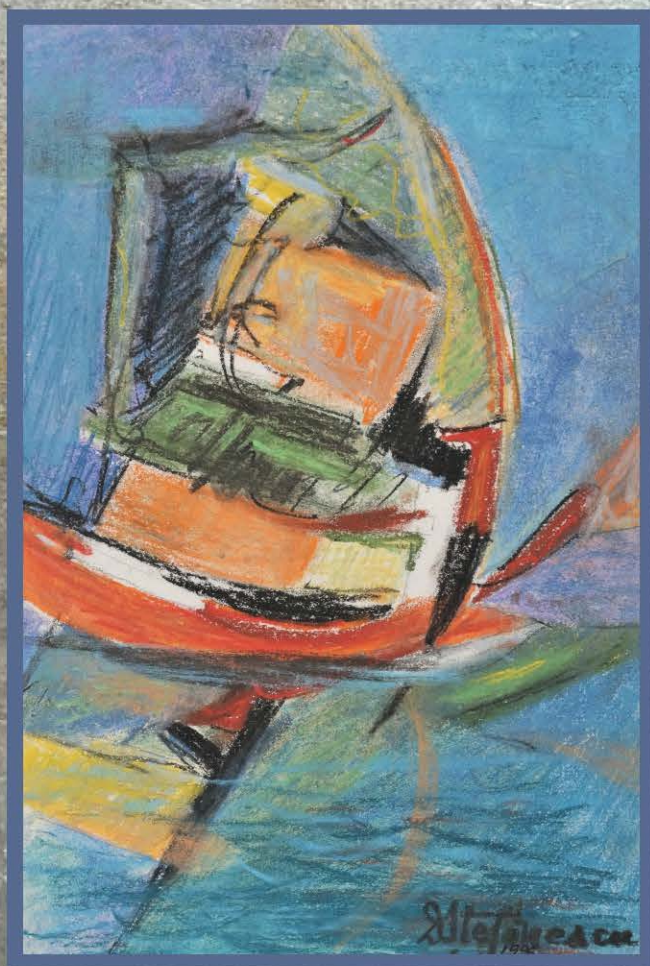

VOCEA ȚĂRII

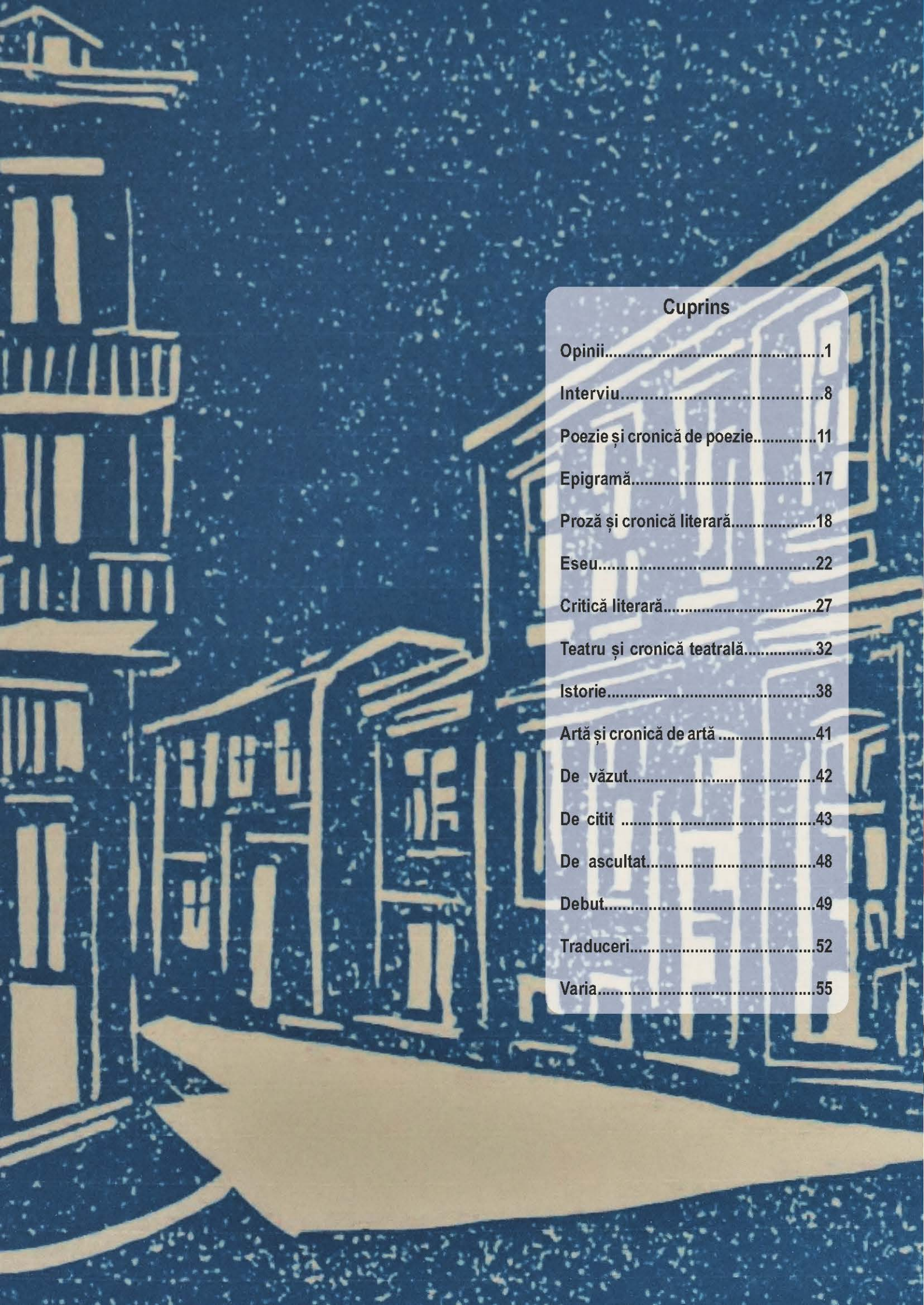
LITERAR ȘI ARTISTIC

Anul II - III, 2019 - 2020 - Nr. 3 - 5. Serie nouă

Revistă culturală realizată de
Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila

PROILAVIA

Cuprins

Opinii.....	1
Interviu.....	8
Poezie și cronică de poezie.....	11
Epigramă.....	17
Proză și cronică literară.....	18
Eseu.....	22
Critică literară.....	27
Teatru și cronică teatrală.....	32
Istorie.....	38
Artă și cronică de artă	41
De văzut.....	42
De citit	43
De ascultat.....	48
Debut.....	49
Traduceri.....	52
Varia.....	55

MERCUR - Jurnal Comerțial al Portului Brăilei volumul I (1839 – 1840)

Foto: Arhivă personală

Lucrarea lansată în decembrie 2019, *MERCUR sau Jurnal Comerțial al Portului Brăilei volumul I (1839 – 1840)* editată de Biblioteca Județeană Panait Istrati Brăila, ediție anastatică, transliterată și îngrijită de distinșii bibliografi drd. Ion VOLCU și Aurel FURTUNĂ reprezintă, în opinia mea, un autentic tratat integrat de jurnalism economic, comunicare, comerț internațional și marketing, de analiză bursieră și, nu în ultimul rând, un veritabil curs de economie politică.

Acuratețea cu care cei doi cercetători brăileni, drd. Ion VOLCU și Aurel FURTUNĂ, au transliterat și așezat în paginile lucrării numerele periodice brăilean *Mercur*, apărut în perioada 18 decembrie 1839 - 22 decembrie 1840, aduce un plus de valoare întregului material publicat, care devine extrem de interesant încă de la primele

pagini. Informațiile degajate, care curg ca într-o poveste ce nu ai vrea să se mai termine, stârnesc curiozitatea cititorului pentru ceea ce se întâmpla în Brăila mijlocului de veac XIX, din punct de vedere economic, și îl determină să realizeze dimensiunea evoluției și începutului dezvoltării acestor meleaguri, comparând acele vremuri cu ceea ce se întâmplă în zilele noastre.

Este o mândrie pentru noi brăilenii să constatăm că la mijlocul secolului al XIX-lea, la BRĂILA, s-au pus bazele unui autentic jurnalism comercial, că încă de pe atunci preocupările intelectualilor vremii se îndreptau spre promovarea avantajelor pe care Dunărea, portul și pământurile de la Dunărea de Jos le puteau oferi pentru o dezvoltare reală, economică și socială a celei care urma să devină BRĂILA de astăzi. Acest lucru a fost posibil datorită minții inovative și scriitoare a culturii economice pe care profesorul IOAN PENESCU a avut-o și care a condus la apariția primului ziar cu profund caracter economic la Brăila, lansat la 18 decembrie 1839. Profesorul IOAN PENESCU nu este numai un animator și promotor cultural al BRĂILEI, el este, în opinia mea, și un înaintaș al jurnalismului economic din Țara Românească, datorită clarviziunii sale cu privire la modul în care trebuiau prezentate informațiile comerciale, a modului în care a realizat analizele bursiere, a prezentat și comentat ideile economice ale vremii, a paginat, formatat și prezentat ziarul, ca atare.

Dar IOAN PENESCU este și un bun cunoscător al vremurilor pe care le trăiește, un bun analist al vieții sociale și economice,

Brăila și comerțul care se putea realiza prin acesta. Ioan Penescu considera că jurnalul era necesar *clasei negoțătorească, care trebuia*

îndemnând prin articolele sale la promovarea Țării Românești și a meleagurilor de la Dunăre către un comerț curat, într-un respect pentru muncă și pentru ridicarea nivelului cunoașterii.

Trecând la o analiză sumară a lucrării *MERCUR sau Jurnal Comerțial al Portului Brăilei volumul I (1839 – 1840)*, trebuie să ne oprim asupra unora dintre atributele pe care fondatorul, gazetarul, analistul și profesorul IOAN PENESCU le-a conferit cu atâta generozitate ziarului.

MERCUR – publicație de comerț interior și exterior

Încă de la primele sale apariții, ziarul excelează prin definirea scopului său, acesta fiind promovarea modului de a face comerț la Brăila, prezentând navigația pe Dunăre, portul

să-și aibă propria gazetă precum avea clasele politice, literare și religioase.

În paginile ziarului, permanent, erau prezentate mărfurile tranzacționate prin portul Brăila, cantități, prețuri, destinații, precum și prețurile din porturile de descărcare din Europa și Africa.

Cu privire la comerțul din portul Brăila, în paginile *MERCURULUI* se regăseau de asemenea informații cu privire la raporturile dintre exporturi și importuri, mișcările portuare, corăbiile care tranzitau portul, analize cu privire la starea culturilor de cereale, la calitatea acestora, dar și informații cu privire la porturile europene și africane unde ajungeau mărfurile exportate sau de unde veneau mărfurile importate, prin Marea Neagră, Marea Mediterană sau din Mările Nordice.

Atunci când treburile negoțului nu mergeau bine, prin rubrica *ȘTIRI*

COMERȚIALE, toți negustorii erau informați cu privire la mersul afacerilor, la cantitățile tranzacționate, la starea altor piețe, informațiile fiind prezentate ca atare, necomentate, făcându-se trimitere la orice oportunitate de afaceri, indicându-se disponibilitățile de marfă existente în port, precum și prețurile la care se puteau tranzacționa. Este un semn de respect față de consumatorii de informații economice, care pe baza acestora urmau să-și fundamenteze viitoarele decizii comerciale. Erau îndemnuri la o mobilizare pentru mai bine, mai mult și mai eficient în viitor.

MERCUR – jurnalul comercial care avea să anticipeze înființarea BURSEI DE CEREALE de la Brăila

În paginile **MERCURULUI** regăsim toate prețurile practicate în portul Brăila pentru mărfurile tranzacționate, exportate sau importate. Acestea reprezintă adevărate cotații bursiere empirice, care, odată cu înființarea Bursei Brăila la 1883, se vor constitui în prețuri de referință pentru toate tranzacțiile.

Jurnalul pregătește în timp, din punct de vedere teoretic, dar și al bunelor practici, apariția viitoarelor burse de mărfuri pe teritoriul Țărilor Române (ulterior în România), prin publicarea legislației bursiere europene. Astfel, încă din numărul 8, apărut în 27 aprilie 1840, în paginile **MERCURULUI** se publică primele informații despre *Bursa din Brucsel*, respectiv despre înființarea și regulamentul bursei, preluându-se cap. 1 din legea Bursei *Ținerea și Polițea Bursei*. Edificatoare este și publicarea în numărul 11, din 8 mai 1840, a modificărilor din *Legea Bursei din BRUCSEL*, lucru care dovedește preocuparea permanentă a profesorului IOAN PENESCU, fondatorul ziarului **MERCUR**,

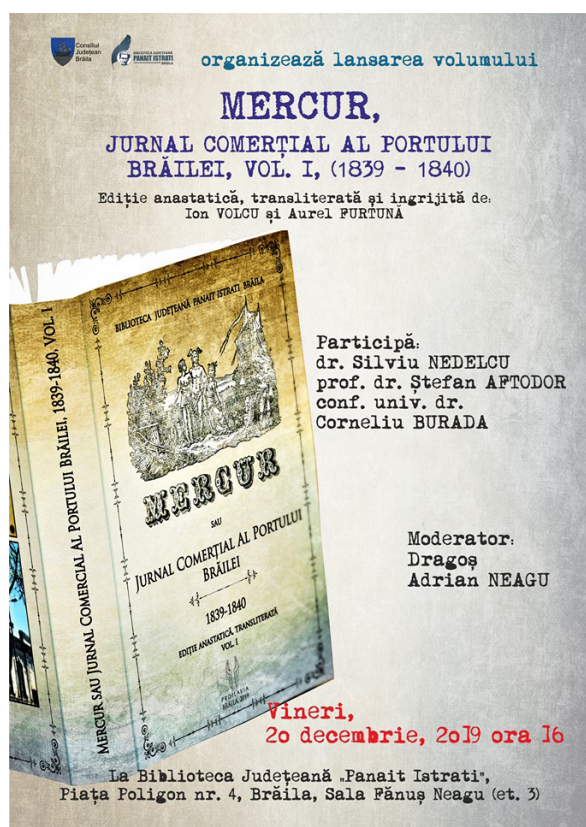
pentru modernizarea comerțului la Dunărea de Jos, o clarviziune a acestuia cu privire la progresul și evoluția economică, ce se preconiza și în Țara Românească, cum că Brăila ar putea beneficia din plin de acestea, datorită poziției sale geografice favorabile.

Totodată, luându-se exemplul dat de funcționarea burselor de mărfuri din Europa, prin paginile jurnalului, se face o educație comercială negustorilor care erau îndemnați să publice prețurile produselor și cantitățile pe care le tranzacționau, să asigure o concurență reală și să nu se lase ademeniți în speculații. Este interesant în acest sens articolul publicat în numărul 21, din 13 iunie 1840, intitulat *Un neguțător cinstit*, ce pune în valoare comportamentul moral al unui comerciant, care putând să înșele un arendaș ce greșise la măsurătoare, nu a făcut-o. Concluzia la care ajunge autorul este că: *Aceste simțăminte hrănite de mai mulți neguțători, vor îmbunătăți starea pieței noastre*.

Încă de pe atunci, profesorul IOAN PENESCU a deschis larg ușa analizelor bursiere, ce-i drept empirice, prezentând în paginile ziarului său, evoluții și analize ale producțiilor de cereale, starea și evoluția agriculturii, portofoliul de produse care se puteau tranzacționa atât prin portul Brăila, dar și prin porturile dunărene Galați și Giurgiu, întrucât a realizat încă de pe atunci că a produce este mai ușor decât a vinde, dacă nu ai informațiile necesare cu privire la piețele de desfacere. Mai putem vorbi astăzi de analize, de strategii la Brăila postdecembristă în condițiile în care Dunărea care a stat la baza existenței noastre nu ne mai poate ajuta? Portul este mort. Dar timpul, ca bun sfetnic, am speranța că ne va ajuta și că generațiile viitoare își vor regăsi busola unui parcurs economic prosper, astăzi răătăcit.

MERCUR – veritabil curs de economie politică

Nu putem trece cu vederea faptul că profesorul IOAN PENESCU era un bun cunoscător al științelor economice, lucru confirmat de articolele sale referitoare la *Economia politică* în care permanent face trimitere spre teoria economică. Acesta folosește solidele sale cunoștințe de teorie economică pentru a promova comerțul, întrebându-se *care Comețu este mai folositor în bunătațirii Naționale cel de din afară sau cel de dinăuntru*. Acesta ne trimite la teoria economică a lui Adam-Smith cu privire la capitalul investit în comerț și la capitalizare, la importanța acestuia pentru dezvoltarea industriei locale, a agriculturii autohtone, ca urmare a schimburilor internaționale de mărfuri, atrăgând atenția asupra balanței comerciale dintre export și import. Edificatoare sunt în acest sens articolele publicate în numerele 26 - 33 apărute în anul 1840.

Vorbind despre Brăila și făcând referire la trecutul ei, la bunăstarea pe care a cunoscut-o aceasta în perioada interbelică, la faptul că belșugul era la el acasă, că datorită marilor acumulări Brăila a primit apelativul de *Picior de Paris*, de cele mai multe ori mi s-a reproșat că noi, brăilenii, ne hrănim din trecutul nostru, care astăzi nu ne mai ajută cu nimic. Am ripostat și le-am spus celor care m-au pus de multe ori într-o situație incomodă că cei ce nu au un trecut nu pot avea viitor. Acumulările culturale, educaționale, tradițiile și cultura unor locuri nu pot fi șterse, iar pildele și experiența trecutului ne pot aduce din nou pe locul pe care Brăila îl ocupa odinioară în ierarhia economică și socială a țării.

MERCUR sau Jurnal Comerțial al Portului Brăilei volumul I (1839 – 1840) se poate constitui într-un document științific de importanță deosebită pentru viitorul economic

al Brăilei, dar în același timp și de reflecție cu privire la modul în care trebuie privită viața economică, socială și culturală la Dunărea de Jos. Promovarea potențialului economic al

Brăilei plecând de la avantajele economice pe care ni le-au adus Dunărea, portul, agricultura și, în general, așezarea noastră geografică, trebuie să constituie principala preocupare a oamenilor de afaceri brăileni, a mediului politic și academic în găsirea celor mai eficiente căi de repunere pe harta comercială a României și a Europei a Brăilei noastre dragi. Este drept că mijloacele prin care informațiile se transmit au evoluat, astăzi găsim-ne în era informaticii, dar este bine să luăm exemplul profesorului IOAN PENESCU, și să realizăm, într-o formă modernă, o informare relevantă a publicului interesat de oportunitățile de afaceri conferite de Brăila prin angrenarea într-un astfel de demers al celor două instituții importante ale economiei de piață - Camera de Comerț și Industrie și Zona

Liberă, Bursa de Mărfuri nemaieexistând. După exemplul *MERCURULUI* mijlocului de secol XIX, prin prezentarea unor informații privind oportunitățile de afaceri conferite de Dunăre și de agricultura județului Brăila și a județelor limitrofe, într-o formă accesibilă, explicită, portul Brăila și celelalte porturi dunărene își pot recăpăta vigoarea de dinainte, chiar dacă există, astăzi, multe opreliști văzute sau nevăzute.

Mulțumesc conducerii Bibliotecii Județene *Panait Istrati* din Brăila că mi-a oferit ocazia de a prezenta, cu modestele mele cunoștințe economice și jurnalistice, această minunată lucrare de istorie a comerțului brăilean, de la mijlocul epocii moderne a României, văzută prin condeiul ascutit și exigent al ilustrului profesor-gazetar IOAN PENESCU, fondatorul periodicului *MERCUR sau Jurnal Comerțial al Portului Brăilei*, apărut în anul 1839.

Îi felicit pe cei doi bibliografi-cercetători, drd. ION VOLCU și AUREL FURTUNĂ pentru tenacitatea de care au dat dovadă în adunarea materialului publicat, pentru acuratețea cu care au transliterat, ordonat și îngrijit ediția de față a acestei lucrări. În același timp, mă înclin în fața domniilor lor pentru că au reușit să dea publicului cititor brăilean o asemenea lucrare, de o mare valoare științifică, dar și literară, care poate, după citirea ei de către cei interesați, se va constitui într-un moment de reflecție pentru un nou început în dezvoltarea economică și socială pe meleaguri brăilene.

Conf. univ. dr. Corneliu BURADA

Panait Istrati n-a fost agentul Siguranței – Adnotări pe marginea Dosarului de la Siguranță al scriitorului brăilean

Fără îndoială, scriitorul Panait Istrati (1884 - 1935) a fost cea mai controversată și spectaculoasă personalitate culturală a României interbelice, atât prin opera lui, cât și prin conduita sa non-conformistă, de o onestitate și moralitate proverbiale.

Perioada în care a trăit și creat Panait Istrati se caracterizează prin mari frământări politice în plan național și mondial, îndeosebi prin disputa acerbă între curențele ideologice totalitariste – nazismul și comunismul, ambele vrând să-și impună supremația.

Panait Istrati, un tip corect și nealiniat, a refuzat să se poziționeze de o parte sau de alta a *baricadei* politice, simpatizând mai degrabă cu muncitorimea, din care se trăgea ca fost zugrav și hamal în port.

Atitudinea și comportamentul anti-sistem ale scriitorului brăilean n-aveau cum scăpa ochiului vigilent al Siguranței Statului

– poliția politică a vremii, care l-a luat în vizor încă din 1924 (după succesul din anul 1923 cu *Chira Chiralina*), întocmindu-i-se Dosar de supraveghere informativă. Acest dosar, cu nr. 2.751, cuprinde o serie de acte care vizau urmărirea sa îndeaproape, pe tot teritoriul țării, și anume: note informative, adrese de corespondență între instituții, materiale de presă (Panait Istrati a fost și un redevabil jurnalist), afișe etc.

În 1974, reputatul istoric, Alexandru Oprea, a publicat în revista *MANUSCRIPTUM* nr. 3/1974 o parte din conținutul dosarului respectiv, alături de comentariile aferente, fără însă a preciza dacă acesta era urmărit/supravegheat sau nu de agent.

Respectivul dosar a căpătat consistență după reîntoarcerea în țară (în 1929) a scriitorului brăilean din călătoria (începută în 1927) în Uniunea Sovietică, prilejuită de aniversarea a 10 ani de la Marea Revoluție Socialistă din octombrie (unde l-a cunoscut și pe faimosul scriitor grec Nikos Kazantzakis – autorul celebrului *Zorba*). Publicarea, în 1929, la editura *Rieder* din Paris, a capodoperei sale *Spovedanie pentru învinși* (*Vers l'autre flamme*), critica virulentă la adresa regimului bolșevic – ce l-a adus în conflict cu proprii camarazi socialiști, care l-au acuzat de trădare și *etichetarea* de către scriitorul Henry Barbusse drept un *Haiduc al Siguranței* (în sensul de agent) – toate acestea aveau să ducă la intensificarea urmăririi lui.

De asemenea, atenția Siguranței față de Panait Istrati a sporit și ca urmare a anchetei jurnalistice, efectuată de acesta în Valea Jiului, cu privire la greva minerilor de la Lupeni, din 1929, când au fost împușcați mortal mai mulți muncitori, concluziile investigației de presă

contrazicându-le pe cele oficiale și nefiind pe placul autorităților vremii.

Totodată, Panait Istrati a avut nenumărate conflicte cu contemporanii săi, inclusiv cu regalitatea, după publicarea broșurii critice *Au pays du dernters des Hohenzollern* (editată în 1926, la Paris), cu personalități ale timpului precum Nicolae Iorga, Pamfil Șeicaru și alții, care l-au afectat profund și i-au atras multe adversități, dar și amplificarea supravegherii sale de către Siguranță.

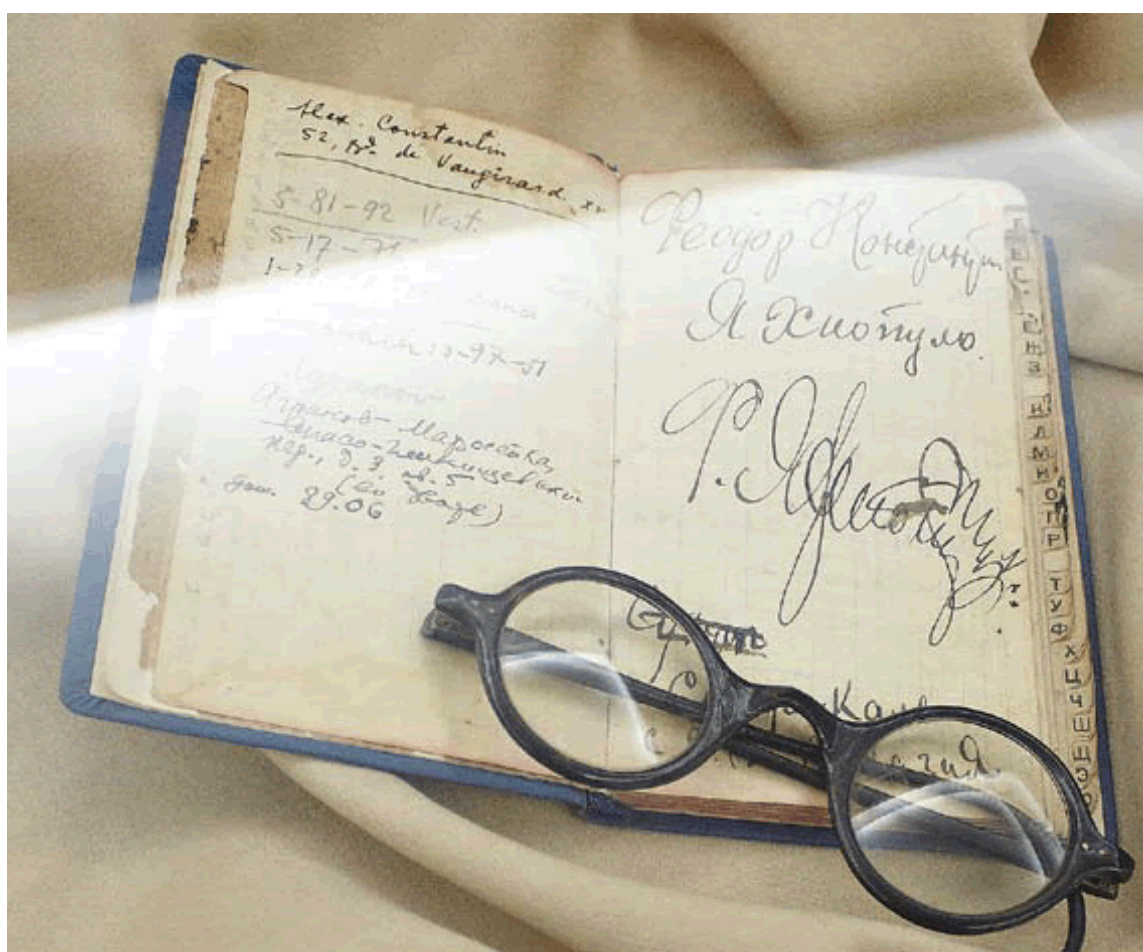
În perioada comunistă (1945 - 1989), Panait Istrati a fost atent cenzurat, lucrarea sa de căpătâi, *Spovedanie pentru învinși*, negăsindu-se nici în librării, nici în biblioteci, nici în manuale, fiind interzisă categoric la retipărire. După Revoluția din decembrie 1989, *Spovedania* a fost publicată în traducerea lui Alexandru Talex, reputat scriitor și prieten al autorului, fiind acum accesibilă publicului.

De asemenea, au apărut și noi documente de arhivă din Dosarul de la Siguranță al lui Panait Istrati, cele mai interesante fiind cele publicate de politologul Stelian Tănase în cartea sa *Clienții lu' tanti Varvara*, apărută în 2008, la editura *Humanitas* din București.

Din studiul întregului material dat până în prezent publicității, reiese cu prisosință că Panait Istrati a fost un *client* al poliției politice interbelice și nicidecum un agent (informator/colaborator) al acesteia, mai ales că, prin conduita sa era incompatibil cu această calitate.

În concluzie, se poate deduce cu certitudine că Dosarul de la Siguranță al lui Panait Istrati a fost al unui urmărit/supravegheat informativ și nu unul de agent (cum au vrut diverse persoane să-l compromită), iar memoria istoriei trebuie să-l rețină ca pe un om drept, moral și nu fără scrupule și caracter, aflat în slujba poliției politice a vremurilor sale.

Horatiu MĂNDĂȘESCU

Pe urmele unei familii cu renume

Foto: Arhivă personală

Doamnă Emilia Rasty-Petzalis, cum a apărut ideea de a căuta date despre înaintașii dumneavoastră? Ce știați despre aceștia la debutul cercetării?

Mereu mi s-a întâmplat ca oamenii pe care i-am întâlnit în viață să mă întrebe de sorgintea numelui pe care îl port. În copilărie și în adolescență mă mândream cu acest nume, adesea și pentru că era *străin*, însă în realitate nu știam foarte multe despre origini sau înaintași. Era cert doar că familia Rasty a fost o familie de boieri în secolul XIX, iar Petzalis era un nume grecesc, deci cumva misterul la vârsta aceea părea să fie suficient, fără a simți nevoia unui demers al descoperirii adevăratei istorii a acestui nume și a familiei.

Acum 10 ani, am regăsit cutia lăsată de tatăl meu, într-o ordine perfectă, cu poze și documente vechi de familie, atrăgându-mi atenția în special cele obținute în 1999 de la nepoții lui Mina Minovici, în urma unei întâlniri istorice la care am participat și eu, având însă 20 de ani

pe atunci și neprețuind momentele acelea. M-a cuprins o nostalgie vinovată și mi-am înțeles menirea, am hotărât să vin la Brăila, aici puteam găsi cu siguranță răspunsuri la multe întrebări.

Știam că Sophocles Rasty Petzalis a fost un farmacist grec, născut la Atena, stabilit la Brăila în secolul al XIX-lea. Era socrul lui Mina Minovici și a mai avut un fiu Aristotel (străbunicul meu), militar, dispărut în perioada interbelică. Aveam în original actul dotal al lui Sophocles către Maria, fiica lui, și Mina Minovici, la căsătoria acestora; certificatul lui de deces; certificatul de naștere al lui Aristotel și poze de familie. Mai aveam o tăietură cu un articol dintr-un ziar, *România Liberă*, din anul 1997, în care era poza *Farmaciei Curții Regale* a lui Sophocles, cumpărată de Constantin Ionescu-Berechet, pierdută la naționalizare și revendicată de urmași.

Ne puteți oferi câteva repere privind înaintașii dumneavoastră cu rădăcini brăilene, alături de implicarea acestora în activitatea economică și socio-culturală a urbei?

Sophocles Rasty Petzalis a deschis în anul 1864, a patra farmacie publică din Brăila, devenită, în anul 1875, *Farmacia Curții Regale*, fiind a doua farmacie a lui din acest oraș, cea care funcționa deja, sub denumirile *Esculap*, *Asclepios* și *Union*, fiind privată și cu statut exclusiv comercial. Încă din 1858, prin farmacia sa privată, el oferea medicamente gratuite pentru pacienții săraci din urbe. Apoi, oferă orașului și spitalului civil din Brăila, medicamente și toate materialele necesare pentru igienă și menținerea sănătății populației, la prețuri foarte reduse, ajungând în perioada anilor 1873 - 1879 să aibă oferta cea mai avantajoasă, la prețul scăzut cu 57%, față de ceilalți farmaciști ai vremii. Din 1883, *Farmacia Regală* funcționează în imobilul din str. *Regală* nr. 4 (actual str. *Mihai Eminescu*

nr. 2, intrarea actorilor în Teatrul *Maria Filotti* din Brăila). Farmacia a funcționat aici până în 1949, la naționalizare. Mina Minovici (ginerelul lui Sophocles) a urmat un stagiul de practică în această farmacie, în perioada anilor 1876 - 1878. El primește, căsătorindu-se cu Maria, fiica lui Sophocles, dreptul de proprietate, alături de aceasta, asupra farmaciei și a imobilului aferent, pe care le vinde în 1921 farmacistului Constantin Ionescu-Berechet.

Sophocles a făcut parte, până în 1893, din comitetul ad-hoc, prezidat de Constantin Hepites, pentru deschiderea și funcționarea unei biblioteci și a unui muzeu științific în orașul Brăila, existente și în prezent: Biblioteca Județeană *Panait Istrati* și Muzeul Brăilei *Carol I*. A fost membru fondator și președinte al Societății Filarmonice bulgare *Musa*, înființată în 1880, și al Societății Filarmonice *Lyra*, înființată în 1883, fiind primul Președinte de Onoare al celei din urmă; a participat la deschiderea unei școli de muzică, la înființarea unui cor mixt și a orchestrei simfonice; a organizat seri literar-muzicale în locuința sa, recitaluri de pian, vioară, baluri și chiar concerte cu orchestra simfonică. Instrumentul său de suflut era pianul, la care adesea dădea personal reprezentații cu care bucura auditoriul.

La 25 martie 1881, Sophocles Rasty Petzalis, împreună cu George Cavadia, au organizat, sub patronajul Ministrului Greciei în România, un concert *pentru apărarea națională greacă*, la care și-a dat *grațiosul concurs*, *madame Hariclea Hartoulari*. Este prima apariție în public a aceleia ce avea să devină Hariclea Hartoulari Darclee.

În Brăila, fiind printre grecii cu potențial financiar ai vremii, a contribuit la construirea școlilor de băieți și de fete cu predare în limba greacă pentru grecii săraci, precum și pentru ridicarea Bisericii *Buna Vestire*, în curtea căreia a existat un dispensar deservit de medicul Pericle Rasty Petzalis, fratele lui, la care aveau acces gratuit toți membrii Comunității elene.

La 7 august 1875, în sprijinul Comunității elene din Brăila, care încerca recunoașterea ei ca persoană juridică, Sophocles Rasty Petzalis, aflat

la București, cere sprijinul consulului Greciei la București, în chestiunea recunoașterii ca persoană juridică a tuturor Comunităților elene din România.

În 1878, în perioada Războiului de Independență ruso-româno-turc, solidar fiind cu românii alături de care trăia în Brăila, convinge grecii bogați și, împreună, contribuie pentru cumpărarea de arme necesare armatei române din județul Brăila.

Principalele asociații înființate și prezidate de Sophocles Rasty Petzalis:

Uniunea de ajutor reciproc a Asociației elene a filomuzei, având ca scop oferirea gratuită de asistență medicală și medicamente bolnavilor săraci și familiilor acestora, membri ai comunității elene.

Asociația filantropică a funcționării elene din Brăila «Hermes», unde majoritatea cheltuielilor erau făcute pentru întreținerea Școlii elene de băieți.

Asociația filarmonică elenă din Brăila.

Epitropia de sprijin din Brăila pentru Crucea Roșie greacă din Atena, înființată în octombrie 1885 și care avea ca scop ajutorarea Crucii Roșii elene cu materiale sanitare, îmbrăcăminte și bani.

Sophocles Rasty Petzalis, în 1886, a fost reprezentantul Comunității elene pentru colectarea și predarea fondurilor de ajutor pentru Crucea Roșie elenă, când Grecia a fost în postura de a gestiona cu greutate situația răniților de

război. Bani strânși și o încărcătură de materiale sanitare și îmbrăcăminte, au fost predate personal de Sophocles, la data de 14/26 iunie 1886, consulului grec de la Brăila, pentru a fi trimise, prin Ministerul de externe grec, Consiliului de administrație al Crucii Roșii Elene din Atena.

Este primul dumneavoastră proiect privind studiul genealogiei familiei?

Da, dar nu ultimul. A urmat, în calitate de co-autor, alături de Adrian Majuru și Octavian Buda, cartea *Minovici - 100 de ani de pionierat (1850 – 1950)*, și sper să mai urmeze astfel de proiecte de suflet. Voi scrie mereu adevărul cu bune și cu rele despre cei pe care îi evoc, pentru că destinul nostru cuprinde și emoțiile predecesorilor, astfel că și noi suntem responsabili pentru ceea ce le transmitem celor care ne urmează.

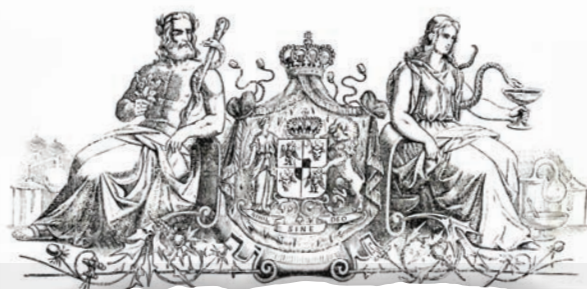
La ce instituții ați apelat pentru completarea informațiilor cu privire la înaintași?

Am întreprins cercetări în arhive și am purtat corespondență cu Arhivele Naționale și cu unele dintre filialele județene, Cancelaria Ordinilor - Administrația Prezidențială, Serviciul Român de Informații, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Direcția Generală de Evidență a Persoanelor a Municipiului București, Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila, Biblioteca Națională. Am întâlnit aici oameni foarte calzi și dornici să *intre* în poveste.

Ce vă leagă în acest moment de Brăila?

Când am lansat la Brăila cartea *Sophocles Rasty Petzalis, farmacist și om de cultură - povestea familiei*, am fost primită cu multă bucurie de brăileni, deși nu știau cine sunt, unii credeau chiar că port un pseudonim ca autor al cărții și mi-au pus foarte multe întrebări, iar cei mai în vârstă își aminteau că au prins încă sigla care era pe clădirea farmaciei lui Sophocles. Astfel, am rămas în relații foarte apropiate cu colegii de la Direcția Județeană a Arhivelor, cu cei de la Biblioteca Județeană *Panait Istrati*, cu colecționarii de fotografii vechi din Brăila, care și acum îmi trimit orice găsesc legat de numele celor două familii, Rasty Petzalis și Minovici.

Emilia Rasty-Petzalis

SOPHOCLES RASTY-PETZALIS

- farmacist și om de cultură -

Povestea familiei

Revin la Brăila în fiecare an, de cel puțin 3 - 4 ori, pentru că am prieteni și oameni pe care îi respect și pe care vreau să-i revăd, și am un ritual de fiecare dată când ajung: merg să văd fosta clădire a farmaciei, strada pe care au locuit strămoșii mei, merg la *Biserica Greacă* și trec la plecare pe lângă cimitirul *Sf. Constantin*, unde este înmormântat Sophocles, dar fără a putea pune o lumină pentru că mormântul lui nu mai poate fi identificat în prezent.

Aveți în continuare proiecte privind genealogia familiei ori alte proiecte culturale?

Da, vreau să public o serie de articole legate de personalități brăilene aflate în dosarele securității, cum ar fi Ana Aslan, Fănuș Neagu, pe de o parte, iar povestea familiei al cărui nume îl port merge mai departe...

A consemnat Dragoș Adrian NEAGU

Foto: Arhivă personală

adevăr vă spun vouă

am iubit numai curve
istoria mea neromanțată este îngropată aici la piept sub tunică
dacă pe linia orizontului o tristă se zvârcolea în disperarea amiezei
hop și eu! – colac de salvare
pai
de mine s-au agățat cu dinții și ghearele toate naufragiatele
fără busolă fără niciun instrument de măsură am tăiat apele
scotocind pântecul putred și întunecat al leviatanului
trăgându-le cu brațele goale până la țarm
printre poeme cu ce și cum o să fie
eu le-am oblojit rănilor
eu le-am descâlcit pletele
și le-am pudrat
și le-am pupat talpa

acolo unde o lacrimă încolțea
încolțeam eu – întâiul chemat
mi-am lăsat soarta la cheremul tuturor îngerășilor
neavând habar că dragostea ține și ea doar trei ani
după teoriile unora
am fost o marfă perisabilă procurată la negru
am iubit
am iubit numai curve
oferindu-mă să le fiu șoricelul alb de laborator
pe spinarea mea s-au testat teorii personale
ca un hatâr
numele chiorului aducea cu el liniște
la fiecare răscruce era șoptit numele chiorului
uite-l p'ăla cu tumele e chioru'
lăsați-l să joace pân' o crăpa fierea-n el!

și am jucat
și m-au jucat
și m-au azvârlit ca pe zaruri
și am uitat să mai leg frăție cu dracu'
he-he! don quijote ești o copie grosolană

obrazul meu nu a ratat nicio palmă
toate șuturile în cur eu le-am ales de la ruptul turtei
am fost roata de rezervă a lumii
os de ros și carne de tun
am fost premiul de consolare pentru fiecare învinsă
pionul calul nebunul
așa a fost

pentru că dacă nu s-ar fi întâmplat
nu aș fi scris

copilăria

copilăria am trăit-o cu groaza că or să mă fure ȝiganii
că popii abia așteptau să-mi scurteze din limbă
că orice răspântie afla despre praștia mea
și geamurile sparte-n vecini

toate au început într-o joi
știu asta de la ai mei

pe atunci nimic nu părea imposibil
trebuia doar să plâng
stăpâneam marea artă de-a plânge
nimeni nu mă întrecea
nici măcar soră-mea – premianta de serviciu a școlii
plângeam zbatându-mă ca o găină decapitată
iar soldățeii de plumb se-adunau culcușindu-mi-se în palme
fetișizam în anii aceia foșnetul celofanului de la bomboanele cubaneze
prizam cataloagele neckermann
și construiam lumi de hârtie
nu apucasem să pun piciorul în iad
nu dețineam noțiuni despre rai
îmi imaginam doar că raiul miroase a portocale
veneau umbrele înserării coborau pe albul pereților
iar eu le hrăneam lepădându-mă de spaimile zilei
închinându-mă mereu altora
dispus să îmi cumpăr pe oricât o dramă numai a mea
adevărul era ținut departe
creșteam neavând habar că devin o cutie
în care vor fi îndesați sâmburi amari
și singura certitudine era clipa

mama răniților

Tatălui meu

bea tată că prea ți-a fost lăsat amarul până mai ieri
întoarce-te pe șapte cărări
ce dacă se vor auzi câinii în giurgiu lătrând
or fi având și ei necazul lor câinesc
lasă-i să hămăie
de-azi-noapte la *mama răniților* paharele freamătă așteptându-te
ai grijă atunci când ajungi
dă drumul cailor
gonește-i de pe tapet departe în lume
și reazemă-ți sufletul de toți pereții
bea tată până când vei intra în podea
bea de te satură
iar dacă vinul ți-o curge prin barbă ajungându-ți la os
și de la os înapoi pân' la scândură
mama n-o să te certe
mama n-o să mai zică nimic
nicio clevetire niciun duh rău nu-ți vor mușca gleznele
bea tată în tihnă scutură-ți bruma
nu te grăbi
via din spatele casei pentru tine a plâns toată luna lu' martie
din tine hrănindu-se
pentru tine rodind

Valeriu MITITELU

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

ORIZONTUL IERBII

Păstrez mirosul ierbii
În coaja cuvintelor
Încă nescrise,
Dar aripi pustii
Încep să îmi strângă verbele
Ca un șarpe încolăcit
În jurul inimii.
Alerg printre frunze
Deshumate
De Timp
Și mâinile mele miros a mir...
Mirul copilăriei
Și al câmpiei
Care zămislește
Orizontul ierbii.
Târziu,
Îmi înfig rădăcinile
În piatră
Și desprind
Lumina zdrobită
De scoarța uitării.

PE DIAGONALA CUVINTELOR

Mi-am înșurubat visele
Într-o păpușă Matrioșka.
Am pus în fiecare
Dintre păpuși

Orizontul câmpiei,
Freamătul ierbii,
Țipătul pescărușilor
Peste fluviu,
Nucul din fața casei,
Firul de pelin
Mirosind a poezie.
Pentru o vreme,
Mi-am schimbat identitatea
Pe diagonala cuvintelor
Și încă mai trasez
Câteva puncte
Cardinale
Pentru prima pagină
A zilei de mâine.
Târziu, când am încercat
Să înmuguresc salcia
De la malul apei,
M-am întors
Să-mi deșurubez
Toate visele.
Și dintre toate,
Doar poezia
Mai miroase încă
A pelin.

DINCOLO DE PAGINA DE ZIAR

M-am exilat
În templul cuvintelor.
Prizonier în descântecul
Ierbii,
Strâng la sân
Petalele verbelor
Și le strivesc
Până la sângerare.
Vreau să ating nervura
Dintre subiect și predicat,
Să prelungesc
Gustul metaforei
Până dincolo

De pagina de ziar,
Să scriu poeme
Cu aripi de păsări
Peste știrile
De ultimă oră.
Dar, despre cuvintele
Ancorate
La țărmul Poeziei
Pot scrie doar on line.

MIGRAȚIA VERBELOR

A început migrația
Cuvintelor.
Migrația verbelor
Decojite de rouă
Și biciuite de viscolul
Uitării.
Eu, care am descântat
Floarea de salcâm
La marginea câmpiei,
Îmi încercănez
Visele
În comunicate de presă
Sau în buletine de știri
Despre Crivățul
Existenței umane...
Ca un adolescent
Care palmează
Prima țigară,
Trag adânc, în piept,
Vinovăția desfrunzirii.

CÂND AM UITAT LECȚIA DE ZBOR?

Naufragiez la întâmplare,
Pe un țărm ancorat
Într-o toamnă
Târzie
Și plămădesc vorbe
Pentru ediția de mâine
A ziarului local.
Cândva, brodam metafore
Cu iz de pelin
În lanuri cu maci
Sângerii,
Zideam cuvinte
La temelia templului
Din câmpie,
Sciam poeme
La marginea apei
Legănată de sălcii...
Când am uitat
Lecția de zbor?
Literale mi se scurg
Pe tastatură
Printre degete
Iar eu
Amân încă o dată
Antrenamentul
La lecția de zbor
Pentru un editorial
Despre economia de piață.

Tudorița TARNIȚĂ

Foto: Arhivă personală

1

A fost Sonetu-n vizită la mine
Și-a stat trei zile, apoi s-a plictisit,
Lăsând un dor turbat, până când vine,
Să-mi tundă-n creier iarba de cosit!

Pe semne zic; C-așa mi-a fost sortit
În timp ce căutam, cântări divine,
Mai toți mă înjurau cătând pricine,
Prin timpul slobod, ce m-a părăsit.

Și, dragostea, azi, mă mai ține-n viață
Care-mi mărește prețul meu de cost,
Când voi pași în Câmpul cu Verdeață.

Dar mi-a venit Sonetul și mă-nvață,
Că supărarea chiar că n-are rost,
Cât pot să scriu, poezie șugubeață.

2

Când am plecat din Cărți, în lumea-ntreagă,
În vise-aveam speranțe și himere,
Prin cupe de otravă turnam miere
Și munți credeam că pumnul o să-mi spargă.

Eu m-am ferit de lucruri efemere
Privirea mea de corb, nu era-n, șagă,
C-au vrut să-mi scoată ochii, ori să-i șteargă
Sciam să-ntrec versetele homere!

Azi, dacă rog pe cineva să-mi spună,
Ce-am rezolvat din toate câte-au fost,
Voi depista-n răspunsuri, o minciună!

Târziu, când seara ies, mă plimb pe Lună,
Știu că iubirea a fost contra-cost,
Dar și așa a fost destul de bună!

3 TREI LACĂTE

Trei lacăte pe ușa mea atârnă,
Stăpânul a plecat de mult de-acasă,
Belciugu-a ruginit, dar nici nu-mi pasă,
Că n-o să-l scoată cineva din bârnă!

Și rareori, ca să-l deschid, mă lasă,
Din nasul Amintirii care-i cârnă,
Îmi umple cu poeme marea târnă,
Iar firul vieții, de Trecut mă coasă,

Și-al doilea a ruginit săracul,
Dar n-am o cheie-n stare să-l deschidă
Că stau dosite-n timp, poezii cu sacul!

De ultimul vă spun căci chiar mi-e frică,
Ce-ascunde după ușă soarta hâdă
Și păr vâlvoi pe cap mi se ridică!

4 IUBITA DE CIOCOLATĂ

Nu-i chip frumos mai dulce decât tine.
Nas, gură, ochi, apoi, bălaie plete,
Și nici asemănare cu-alte fete,
Ești veșnică regină-ntre virgine.

Vorace de-i păcatu-l beau cu sete,
Chiar dacă unii spun că nu e bine,
Papile gustative trag de mine,
Târcoale dă ispita gând să-mbete.

Iubirea-i dulce și-mi sporește harul,
Sub ea clocește boala care tace
Și-abea pe urmă am să-i simt amarul.

De-aceea vreau să chem, acum, Sonetul,
Să-i spun și lui ce nebunii aş face,
Păcat că nu mă lasă diabetul!

5

M-apuc de scris, dar știu că nu mi-e bine
Se-nvârte-n jurul meu, mereu, pământul,
Nu-i vânt deloc, dar tot mă bate vântul,
Mai, mai, să cad, dar nu știu ce mă ține!

Mereu prin amintire-mi suflă gândul
Și nu mai știu, precis, de unde vine,
Dar uit greșala care nu-mi convine,
Ce iese-n față, nu păstrează rândul.

În viață-am mers, tot înapoi ca racul,
Și nu vă-ntreb de unde-a venit chinul,
În car cu fân, degeaba caut acul!

Ce sunt acum, eu nu am nicio vină,
În dar, ca Om, m-a dat cândva destinul,
Dar oare-am fost, un trântor sau albină!?

SONET

Mă scol din somn și aud ceva cum țipă,
Ce-l asculta pruncia mea, odată
Și azi îl simt, când vine să se zbată,
Iar filmul vieții mele-i o risipă.

Cum gându-mi lasă fața-nlăcrimată
Pentru aceasta e deajuns o clipă,
Și zbor în lumea mea fără aripă
Pe urma amintirilor mă cată,

.....
Doar numai Timpul, dintr-un colț veghează
Și așteaptă ca să-mi iasă mie cântul,
Sonetul meu în mintea mea visează.

Și-atunci, când conștiința-mi este trează,
Cuvintele nu le mai bate vântul
Și-n rânduri dragi pe carte-mi se așează.

SONET

Hai, vino că am pana mea dibace
Și din condei te fac nemuritoare,
Sub tot ce-i luminos, aici, sub soare,
De dorul tău, sufletul în mine zace!

Iubirea mea și azi în gând mă doare
Și urlă ca un lup atunci când tace,
Nici eu, nici tu, nu ne lăsăm în pace,
Zadarnic tragem timpul de picioare!

Ți-am pus sonet la piept, să te-ncălzească,
N-am să te uit cât Timpul vremea-mi toarce,
În ghem de dor, iubirea omenească.

În colț de ochi, ceva îmi dă de știre,
Căci, iarăși, gândul înapoi se-ntoarce,
În lacrima-nsoțită de-amintire (iubire?)

Vasile MANDRIC

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

Nevasta

Din ochi îmi vine s-o mănânc,
Căci tare mult mie îmi place
Noaptea când ea doarme adânc
Și-în sfârșit-gura îi tace.

Un tramvai vechi

Geme scârțâind din greu,
Bătrânețea e pricina,
Parcă e bunicul meu
Când uita să-și ia bulina.

Truc la chiuvetă

Apă nu aş bea un gram
Căci altceva pofta cere.
Iau o halbă care-o am,
Beau cu ea și zic că-i bere.

Pe litoral

Multe soațe intră-n mare
Iar soții lor au pe mal:
Unii ochelari de soare,
Alții ochelari de cal.

Când sunt necazuri

La necazurile toate
Prea distinsa mea soție
Să le facă față poate
Că mi le pasează mie.

Promisiune îndeplinită

Soaței mele i-am promis
Ieri o vacanță de vis
Și azi noapte a visat
La munte că a plecat.

Un soț furios

Fața-i era mânioasă
Iar la fire agitat,
Cum intră soața în casă
C-o privire l-a calmat.

Îmi reproșează soața

Nu știi ca să faci un ban,
Alții știu și au osânză,
Poate de erai cioban
Mai făceai și tu vreo brânză!

Prin parc

Am ieșit la o plimbare
S-aud cânt de păsărele.
Cântece se aud tare,
Nu de păsări, de manele!

Conjugală

Soața-mi pune o-ntrebare:
- Ție îți place vreo floare?
- Toate-mi plac! eu îi spun ei
Gândindu-mă la femei.

Căsătorie din dragoste

El bătrân și cu chelie,
Ea de majorat scăpată.
Nu cred c-o ia de soție,
Mai degrabă de nepoată.

Aparatul de radio

L-am închis c-ascult frecvent
Fără să plătesc curent
Două posturi: „hăis” și „cea”,
Nevasta și soacră-mea!

Menaj

Astăzi covorul am bătut,
Am dat în el cât am putut
Și-atât de tare îmi plăcea
Căci mă gândeam la soacră-mea.

La Bibliotecă

Auzind c-aici sunt cărți,
Un tip de statură mică,
Zise scurt privind în părți:
- Hai să jucăm o șptică!

LECUITOAREA

Foto: Arhivă personală

În ziua aceea, toate îi merse-seră în plin. Se trezise, ca de obicei, cu noaptea-n cap, cu gândul tot la oile de pe sărătura Măicăneascăi. Nu se luminează bine de ziua când, după ce luase bătătura la bani mărunți, înhămă roaibele la căruță și se pierdu pe drumul colbuit, mușcând dintr-un coltuc de pâine, cu gândul la ale sale.

...Caii cunoșteau drumul, n-aveau nevoie de bici și nici de înghionteală. În trapul lor sacadat, ușor estompat de praful drumului, nici nu simți când ajunse la năluca lecuitoarei, o cruce din piatră, bătrână, bătută de ploi, dar încă în putere, cu înscrisuri ascunse. Se zicea că a fost adusă odată cu descălecatul pe aceste locuri a ciobanilor de peste munți, din Ardeal. Din căruțele cu coviltir, alături de butii, de putineie pentru brânză, de corlăți și sarici, ciobanii coborâră cu grijă și o cruce de piatră pe care o înălțară în plin izlaz, acolo unde-și instalară și storiștea. La doi pași săpară și o fântână adâncă ce purta în pânțele ei cea mai rece și cea mai bună apă. Ce loc de popas și de închinăciune putea fi mai bun în calea drumețului cuprins de sete și de gânduri? Aici, pe aceste câmpii singuratice, muntenii se pierdură peste izlazuri cum nu văzuseră până atunci, cu iarbă mai altfel decât cea din lunca Râmnicului, roșietică și rezistentă la secetă. Era iarbă de sărătură, naltă până la brâu pe care oile o mâncau cu nesaț și de la care se obținea un lapte gras, cum altul nu era. Nu degeaba, peste ani, însăși coroana regală își făcuse, cu tot dichisul, aici, la Olăneasca, o brânzărie despre care unii dintre săteni își aduc și-acum aminte. Nu degeaba se duse vestea în cele patru zări despre ciobanii de aici.

Victor Simion, cel care se opri la lecuitoare pentru a-și adăpa caii, dar și pentru a îngenunchea să se roage pentru binele lor săi, era unul din urmașii acestora. Nalt, bine clădit, cu un zâmbet lăuntric, așezat, își făcuse gospodărie pe cinste. Oi, vaci, porci, păsări se amestecau în ograda-i mare și mereu curată. Cai ca ai lui, mai rar! Pusese mâna, cu bani buni, pe o roaibă cumpărată tocmai de la *Ionseion*, o fermă de prin preajma Iencii, unde hălăduiau armăsari cu copite cât fundul găleții de la fântâna lecuitoarei. Pe roaiba asta, pusă-n hăisa căruței și care trăgea acum, în drum spre stână, domol, o iubea la fel ca pe copiii săi. Blândă, te încălecai pe ea fără nicio teamă, intrai pe sub burta ei, ferindu-te să nu-ți faci vreun rău. La fel de mult avea grijă și de cea mică, roaibă ca și mamă-sa, mai înaltă, mai trăgace, pe care o dezmierda ca pe un copil cuminte și harnic. La fel de ascultătoare, ca și acum, când câinii, din perdelele de stuf ale stânei, se repeziră înspre căruță, bulucindu-se către stăpân.

Ziua întreagă puse treburile la punct, lăsă ciobanilor tocmiți vorbă despre ce și cum, aruncă în căruță o oaie ce-și prinse piciorul într-o stănoagă de la târlă, apoi, o luă agale, către casă, pe drumul Guliancăi. Pe asfaltul încins caii tropăiau mai apăsător, mai cu luare-aminte, cu gândul, poate, la ieslea îndestulată de pe bătătură. Cum stătea așa, obosit, gânditor la treburile de-a doua zi, dintr-odată roaiba a mare se prăbuși. Rupse șleavurile, o trase și p' a mică după ea, hamurile se încurcară, din urmă mai să-i bușească o mașină. Oiștea plesni ca o scovergă, amplificând panica. Victor nu se pierdu cu firea, cailor li se mai întâmplă să cadă așa, tam-nisam. Lăsă hăturile libere, coborî, trase căruța mai la fereală și se apucă să deshame iepele. Roaiba cea tânără se ridică, supărată parcă de situația creată. Cea mare, însă, nici vorbă. Crezu că-i glumă, întru-nceput, dar, mai apoi, când puse mâna pe roaibă și văzu că-i înțepenită, împietri și el. A făcut cum a făcut și-a urcat-o în căruță. Acasă, nici vorbă să se ridice. Toată noaptea a stat lângă ea. Gemea a neputință. Ochii mari, sticloși voiau să spună ceva, de mâncat nu mai mânca, de găleata cu apă nici nu se atingeau.

Zorile îl prinseră pe Victor la poarta veterinarului. Acesta a venit, i-a făcut roaibei o injecție, a dat din cap, semn că iapa asta, păcat de ea, nu mai are zile multe de trăit și că ar fi bine să-i curme suferința decât să o bâzâie muștele pe bătătură. Zilele se scurgeau odată cu vlaga din animalul atât de drag. Slăbea văzând cu ochii, dar lui Victor nici prin gând nu-i trecea să țină cont de sfatul doctorului. *Mai bine să moară pe bătătura mea, decât s-o arunc de vie în Puțu-sec*, își zicea, împăcându-se cu ideea că, o muri-n-o muri, el a făcut tot ce putea face.

Într-o noapte de august, la vremea când poama dădea în pâng, Victor se chinuia să adoarmă, cu gândul tot la roaibă. Ațipi. Se făcea că alerga, nebunește, călare pe roaibă în drumul către stână. Din bostanul lunii, de parcă dăduseră iamă purceii lui de lapte, se prefirau boabe de mărgăritar care se spărgeau în urma lor, amestecându-se cu praful lăsat de copitele ascultătoare ale calului. Greierii se opinteau din greu pe arcușul viorilor, iar liliicii fâlfâiau de colo-colo, ca înainte de furtună.

O apucă de căpăstru, o smunci, dar roaiba, ca o nălucă se repezea tot spre-nainte înghițind hulpavă izlazul. Se opri, ca prin farmec, la lecuitoare. Liniștea din jur îl înspăimântă. Victor încercă să dea bice roaibei, dar aceasta rămase stană, aidoma crucii de piatră. Coborî, o apucă de căpăstru, care nu se știe cum, rămase cu el în mână. Roaiba zăbălea din cap fornăind, dând a-i spune ceva. Într-un târziu, se dumiri, luă căpăstrul, dădu ocol lecuitoarei de trei ori și-l așeză jos, la baza crucii, pe o pală de iarbă înrourată ce doar căzuse sub tăișul coasei. Roaiba necheză, se lăsă încălecată și-și văzu de drumul știut.

...Victor sări ca ars, visul îi furase somnul, se dădu jos din pat și ieși afară pe bătătură. Roaiba, nemișcată, cu ochi sticloși, cerea îndurare. Îi desfăcu căpăstrul, încălecă pe roaiba cea mică și luă drumul stânei peste câmpia însingurată. Luna deja pornise înaintea lui, într-o călătorie lungă pe sărătura cu iarbă roșie și se lăsa, obosită, pe după vâlceaua de salcâmi dinspre Salcia. Ajunși la lecuitoare, Victor coborî cu căpăstrul roaibei în mână, dădu de trei ori ocol crucii, îl lăsă jos pe iarba umedă de roua dimineții, ingenunche, își făcu cruce cum îi era dat și luă apoi drumul înspre casă. Nu-i prea venea să creadă de ceea ce făcuse, nici măcar nu spuse cuiva despre fuga lui ca o nălucă în noapte.

...Roaiba nu dădea niciun semn de întremare. Roaiba lui, ajunsă acum un stârv

își aștepta sfârșitul! Nici ochii sticloși nu mai străluceau ca altădată. Dar într-o noapte, când Victor intră în grajd, mai să scape găleata cu apă din mână: iapa molfăia niște boabe de porumb! Bău, chiar și o înghițitură de apă, puțină, dar bău. O săgeată, plăcută, caldă, ascuțită îi inundă trupul. Se rugă celui de sus s-o aibe în grijă și s-o tămăduiască.

La vreo săptămână, în crucea nopții, câinii îl treziră, lătrând ca la dușman. Ieși repede afară, acolo unde șarlele tăbărâseră pe ceva mare și negru-n noapte. Doamne, roaiba era în picioare, trăsese la șură, mâncând de zor lucernă! Ușurel, ca pe un copil mic, apucă iapa de căpăstru și o plimbă prin ogradă. Picioarele din spate o ascultau, călcătura era cea știută, însă picioarele din față, de la glezne în jos se târau a neputință, mersătură de om șchiop. *Las că te face tata bine*, vorbindu-i ca unui prunc în timp ce deschidea ușa grajdului, bușumând-o cu un șomoioag de paie și umplându-i ieslea cu bunătățuri.

Iapa începu să se întremeze. Zilnic o scotea de frâu și o învăța, cătinel, să meargă. Când rămânea singură în curte, roaiba se uita cu jind în lungul drumului lecuitoarei la căruța ce ieșea pe poartă la care era înhămată cea mică. Un dor nebun de ducă o apuca, un dor pe care și-l ostoi abia spre toamnă, atunci când Victor o înhămă la căruță, de-a dreapta oiștii. Se frământă câteva clipe, apoi porniră în trap grăbit. La lecuitoare, pline de nădușeală, trase la fântână. După ce Victor le umplu ulucul cu apă curată, se pierdură, lăsând în urma lor un norișor de praf, pe drumul către stână.

...Povestea asta adevărată am auzit-o de la Victor Simion, într-un martie pe ducă, de Bunavestire. La Olăneasca lumea era în sărbătoare. Se sfințea lăcașul bisericii satului pentru care generații de-a rândul se chinuiau și nu reușiră s-o ridice până atunci. Un miros de iarbă crudă venea de pe sărătură, acolo unde soarele se aciuase de teama singurătății.

Steaguri tricolore fluturau ici-colo, bătute-n ținte la bagdadia caselor. Flăcăii, îmbrăcați în costume naționale scoaseră caii de prin grajduri, îi țesălară, le împletiră cozile, aruncară pe ei velințe înflorate țesute de mână și-i încălecară, adunându-se ciopor la marginea satului, în așteptarea unor oaspeți de vază de la oraș.

...În fruntea tuturor, roaibele lui Victor Simion...

Vergil MATEI

Picătura de suflet

Poveste de iarnă brăileană

Foto: Arhivă personală

Vânt aspru și în-
crâncenat bân-
tuie străzile amorțite
ale Brăilei. Cușma
grea de nea acoperă
casele. Ici-colo vălă-
tuci de fum se răsfră
în aerul înghețat. În
loc de drumuri-poteci
înguste. Nămeții se-n-
ghesuie strâns lângă
ferestre și garduri. La
crâșma lui Codin n-au
încetat să lălaie bețivii

nici în noaptea de Anul Nou.

Clopotarul de la *Sfântul Ion* își mângâie
țoiul golit a șaptea oară pe gâtulejul răgușit. Nu-i
spune nimeni să plece – și unde s-ar duce?

În coșmelia lui de lângă groapa cu
gunoaie vântul zburătăcește umbre de zăpadă
rece. Lovește cu pumnul tăblia mesei Vasile, a
neputință. Plânge! A avut nevastă și l-a lăsat, că-și
făcuse școală și se săturase femeia de slugărnicia
lui. A avut doi copii Vasile, un băiat și o fată.
Când s-au mărit, își amintesc de el o dată pe an.

Plânge Vasile! A zis el, Popa Noaptes:
*Păcat de Dumnezeu, om bătrân să umble după
fuste de muiere sprintară! Vezi de penzie și
sărbători, bre creștine, și lasă umbletul!*

Dar cum s-asculte Vasile cu sufletu-n
batistă și ochii la poarta Zamfirei, își petrecea
timpul călcând zăpada în picioare și visând
necurat și nemernic iubirea muierii. A slăbit,
ițarii îi flutură și cușma-i alunecă pe sprâncenele
stufoase. În buzunarul mantalei, într-o pungă de
plastic, Vasile ascunde un trandafir. Darul lui de
An Nou pentru Zamfira, frumoasa copilă nebună.
Plânge Vasile! A înghețat floarea și petalele
sângerii se sfarmă în palmele-i bătătorite.
Zamfira nu-i! Râd buticarii cartierului de of-ul ce
l-a cuprins și-l înghesuie cu glume nesărate.

Cu privirea goală și mintea-ntunecată de
gânduri Vasile trage a mort clopotele la *Sfântul
Ion*. De la Bobotează nu l-a mai văzut nimeni.
În primăvară, când Dunărea a-nceput să-și

strivească sloiurile, țiganii lui Tărtăcuță au găsit
leșul lui Vasile pe mal, lângă salcia înecatului.
Murise înghețat, în pumn cu două petale sângerii
de trandafir...

Soarele s-a topit și a curs pe Pământ

Gândul are viteza unui melc turmentat și,
precum pelerinul în deșert, îmi doresc cu ardoare
oaza. Adică marea. Întinderea nețarmurită de
ape-nvălurite, cu dantelă de spumă. Zbor de
pescăruși-săgeți inofensive, decor strălucit
pentru spectacolul de gală. Zgomotul – liniștitor,
sacadat, continuu al apei izbînd stîncă malului.
Briza încurcându-mi-se-n plete și nisipul, moale-
catifea mângâindu-mi tăpile obosite de sandale.
Nu cunosc imagini comparabile cu cele ale
răsăritului sau apusului soarelui din mare. Mii
de nuanțe ale acelorași culori, trecând una în
cealaltă, după o regulă dumnezeiască menită să-
mi alinte privirea. Lumină și întuneric, căldură
și răcoare, liniște și zgomot, mister și nuditate,
trecut și prezent și viitor – marea! La Constanța
soarele s-a topit și a curs pe Pământ. Fierbinte
este aerul și trunchiurile copacilor și zidurile
caselor. Cu lîncezeala melcului, gândul meu se
întoarce din amintire ademenit de promisiunea
oazei ce va să fie.

...Cânta fanfara militară

Da, cu ani în urmă, în chioșcul din Grădina
Mare, cânta fanfara militară! Și aleile parcului
erau îngrijite, și fântâna arteziană răspândea
răcoare, și cazinoul era gazdă primitoare pentru
brăilenii dornici de-o halbă cu bere și mititei la
grătar... Și ceasul floral funcționa, și băncile
erau întregi, vopsite, spațiul verde și florile
creau un decor de vis... Cu puțin timp în urmă
a avut loc la Brăila, *Festivalul Internațional al
Muzicilor Militare*. Fanfarele au defilat pe străzile
municipiului... Am avut parte de un spectacol
deosebit! Numai în chioșcul din Grădina Mare

n-a cântat fanfara militară!... Mai marii urbei, fie că au uitat de acest spațiu, fie că le-a fost rușine de aspectul neîngrijit al oazei verzi. Păcat! Brăila merită o Grădină publică îngrijită, iar tradiția se cere respectată. Nostalgie?! Lucrurile bune și frumoase trebuie păstrate și pentru cei ce vor veni după noi! Poate, peste doi ani, la următoarea ediție a *Festivalului...*, fanfara militară va cânta și în Grădina Mare!

Ninge la Brăila!

Ninge la Brăila! Ca în povești ninge, cu fulgi mari ce coboară cu încetinitorul pentru a se așeza, cuminiți, să se acopere unul pe celălalt. Am răbdarea să aștept victoria deplină a albului, spre bucuria ochiului. Dorul de săniuțele alunecânde pe derdelușurile copilăriei îmi cheamă amintirile – martor în procesul cu singurătatea.

Ninge pe Brăila! Ca în povești ninge, cu fulgi mari, cuminiți de *nevântoasa* zilei de azi. Griul și negrul și-au pierdut urâtul, preț de câteva ore-zile.

Și tu mi-ai nins în suflet alint și-alinare. Acum, mai mult ca oricând îmi doresc să ningă.

La noi, la Brăila...

Era o vreme când toamna era una și pentru sărac și pentru bogat. Adică, în fiecare casă, gospodinele puneau murături și ticseau cămărilor cu dulceturi, bulion, saci cu cartofi, varză, ceapă și fasole. Bărbații încercau gustul vinului nou prin mustări unde sfârâiau pe grătarele încinse, mititeii și pastrama. Nunțile se țineau lanț și lăutarilor li se rupeau arcușurile viorilor de prea multe cântări. Copiii, tunși, înveșmântați în hăinuțe noi, păseau cu sfială pe treptele școlii.

La noi, la Brăila, toamna nu mai este una pentru toți. Prea puține sunt gospodinele care își permit sacoșe pline, mustăriile au dispărut, undeva în amintire, vinul și pastrama și-au pierdut gustul – maltratate de amelioratori, nunțile sunt rare și doar la case mari, iar la școli umblă doar copiii de bani gata. Lăutarii au plecat și ei prin țări străine... Doar Dunărea a rămas aceeași!

Și încă mai umblă pe străzi, cei mai frumoși nebuni!...

Au poposit lebedele la Brăila

Pe malul gârlei au poposit lebede. Prea frumoase pentru decorul pleostit, cuminiți de ploaia mărunță și rece.

Plutesc maiestuos precum gondolele venețiene cu îndrăgostiții plecați să mai culeagă o toamnă.

Au poposit lebedele la Brăila!

În loc de bucurie, tristețe. Orașul rămâne tot gri, murdar, plin de câini și pisici. Cred ele, lebedele, că aici, la noi, la Brăila, e mai cald și mai soare și mai liniște. Habar n-au că va să vină crivățul înghețat și zăpadă mai albă decât penele lor.

Câte vor muri?!

Picătura de suflet

Puțini sunt cei ce știu că mâine, 4 noiembrie, se împlinesc 50 de ani de la moartea celei al cărei nume se află pe frontispiciul teatrului brăilean, Maria Filotti. A fost o primă doamnă a scenei românești, actriță și susținătoare a multor proiecte culturale. Oricât de diversificată ar fi paleta de programe TV, oricât de atrăgătoare discotecile, sala de teatru și scena nu pot fi surclasate. Teatrul este viață, trăire, emoție. Să nu uităm că nația are nevoie de cultură! Și cel mai apropiat și plăcut sufletului act de cultură este piesa de teatru.

Acceptare

De când mă știu, mi-am dorit să ating perfecțiunea, în tot ceea ce am făcut. Nimic mai eronat. Am avut parte doar de dezamăgiri. Pentru că standardul meu, evident relativ și subiectiv, nu a corespuns cu cel acceptat de cei din jurul meu sau nu am știut să ajustez realitatea aducând-o la condiția de *asta este*. Motiv pentru care mi s-a cerut să înțeleg compromisul, surogatul.

Și pentru că nu m-am născut în junglă, trebuie să trăiesc printre oameni. Încă. Puterea de a crede într-o lume mai bună, mai dreaptă, mai cinstită, o iau din zâmbetul copiilor. Ei au inocența de a-și dori, crezând că visul le va deveni realitate.

Paula GURĂU

Coloanele atemporale

(continuare din numărul anterior)

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

Așadar, Hermes! Ca și în cazul tuturor celor pomeniți deja, și în cazul lui Hermes, existența reală i-a fost pusă sub semnul incertitudinii, fiind considerat, pe rând: rege, preot, erou legendar, legislator.

Bunăoară, în mitologia greacă, Hermes era zeu, fiul lui Zeus și al Maiei – cea mai tânără dintre Pleiade. A fost, când zeul fertilității, mesager al zeilor și psihopomp, când zeu al drumurilor și al porților, ba ajunsese chiar zeu al viselor și al comerțului.

Ca om, grecii îl numeau Trismegistul – de trei ori mare, considerat a fi deopotrivă: rege, legislator și preot.

Deși scrierile hermetice apar redactate foarte târziu, undeva între secolele 1 – 3 d. H. și sunt, cel mai probabil scrieri apocrife, ele au fost considerate ca redând destul de fidel întreaga doctrină esoterică a lui Hermes.

În timp, îl putem situa în jurul anului 1200 î. H. și-l găsim la Memphis, ca prim inițiat al Egiptului, fondator al castei sacerdotale, ocrotitoarea tradițiilor oculte. În această ipostază, Hermes ne dezvăluie esența însăși a inițierii: un antrenament al ființei umane în întreaga ei realitate: a celei fizice, a celei morale și a celei intelectuale, în scopul perfecționării omului, act posibil doar printr-un exercițiu simultan al voinței, al intuiției și al raționamentului.

Numai acela care-și comandă sieși poate comanda altora, numai cel liber îl poate elibera și pe altul!

În mod practic, inițierea constă în parcurgerea a trei etape, a trei încercări, ritual cunoscut nouă, tuturor și ajuns astfel până în zilele noastre, cu foarte mici diferențe. Acestea constau în proba apei, a focului și a morții.

Cum am spus, cu toții suntem familiarizați cu aceste trei încercări, nu doar ca inițiați, ci și ca oameni trăitori în lumea profană, ba, mai mult, sub diferite ipostaze, ele sunt trăite de majoritatea oamenilor, de azi și dintotdeauna.

Dacă vom face un mic efort de memorie, vom observa că ele sunt o prezență notabilă în fondul cultural comun al umanității, prin basme, povești, cutume, obiceiuri străvechi.

Dar ceea ce nu mai știm noi, cei de azi – fie că am uitat, fie că n-am știut niciodată, ori poate chiar am știut, dar nu ne-a priit să ținem minte – este faptul că, după aceste trei încercări, pe care le are de trecut tot omul în viață, urmează o a patra, dar care, atât prin poziția pe care o ocupă în ierarhia inițierilor – ultima! - cât și prin conținut, are un înțeles extrem de învăluit, lesne de confundat și dificil de încadrat în rândul încercărilor de reală fortificare a ființei: este vorba de confruntarea cu ispita!

Căci, spune Hermes, prin trecerea primelor trei, îți salvezi viața, dar prin căderea ultimei, îți pierzi libertatea!

Hermes însuși a fost supus acestei ultime și teribile încercări.

Iată sub ce formă i s-a întrupat respectiva ispită: *După ce trecu toate cele trei încercări, asistenții îl conduse pe novice să se odihnească pe un pat moale și parfumat. Închise ochii, epuizat de efortul încercărilor. Când îi deschise, la câțiva pași de culcușul lui, o apariție de o drăcească*

ispitire: o femeie din Nubia, acoperită doar de un văl transparent de purpură, îl privea cu ochi lacomi, ținând în mână o cupă încununată de trandafiri. Era de o senzualitate intensă și amețitoare, ce aduna toate înzestrările naturii animalice a femeii: nări fremătânde, pomeți proeminenți, buze cărnoase, ochi arzători.

Hermes sări în picioare și, nedumerit, nu știa dacă trebuie să se bucure ori să tremure.

Femeia înainta cu pași molateci și, cu pleoapele tremurânde, îi șopti: «Ți-e teamă de mine, frumosule? Ți-am adus răsplata învingătorilor; uitarea necazurilor; cupa fericirii...», și-i întinse cupa!

Să remarcăm subtilitatea acestei încercări: ea nu e nici prima, nici a doua, nici a treia, e ultima! Așadar, ai fi pe deplin îndreptățit a crede că ea nu face parte din seria încercărilor de fortificare a ființei, ci e o dreaptă recompensă pentru trecerea cu succes a primelor trei.

E o cunună cuvenită învingătorului, răsplată a celui destoinic. Este ofranda efortului depus!

Această lecție mi se pare de o modernitate, de o actualitate copleșitoare. Câți oare dintre noi nu am cădea răpuși de o astfel de ispită? Fie că seamănă cu cea trecută de însuși Hermes, fie că ne apare deghizată într-o generoasă ofertă materială, ori poziții politice, demnități publice, glorii mondene!

Câți oare din oamenii politici ai momentului nu consideră poziția dobândită, ca pe un trofeu, un drept al celui mai tare, al învingătorului – de unde și comportamentul lor de oameni așezați deasupra legii – în timp ce, de drept și în deplină moralitate, ea reprezintă o nobilă servitute în beneficiul comunității?

Iată, în plină lumină, modernitatea ideilor lui Hermes!

Vasile DATCU

Atracția cărării

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

Narațiunea este un termen înrădăcinat în teoria literară care se aplică, la nivel descriptiv și exhaustiv, epicului, fiind echivalat, în terminologia modernă, cu povestirea. Sensurile indică faptul că opera se articulează din intersecția a două dimensiuni: conținutul narativ, cu timpul lui specific, și discursul narativ, susținut din diferite unghiuri sau *puncte de vedere*¹. Această dispunere disociată nu este apanajul intervenției teoretice recente, ci decurge din *mimesis* și *diegesis* platoniciene, ca, mai apoi, să parcurgă potențări explicative în timp, precum cea a lui Booth². El definește dualitatea, prin Showing (spectacolul care curge, cu canavaua specifică) și Telling (modalitatea de narare).

Dincolo de intențiile diverse și avizate de condensare teoretică, ineputabilă parcă, este cert că spunerea artistică beneficiază de bagheta mai mult sau mai puțin discretă, simplă ori elaborată,

a unei *fințe de hârtie*³, cu status ordonator al lumii ficționale; o convenție, acceptată tacit de narator, transparentă, evidentă ori doar sugerată, uneori, fapt care determină un efort de dublă decriptare, referitor la *ce se întâmplă* și la *cum se spun întâmplările*. În diacronia sa, literatura europeană cunoaște, în secolul al XIX-lea, prin realism, o simetrie cu Antichitatea epopeică, dar forma de spunere capătă o altă complexitate, articulată multiplu, fațetat, prin roman, care, mai ales pe fondul crizei identitare a omului modern, ajunge, în perioada interbelică, să înregistreze mari prefaceri, de tipul pendulări între obiectiv-subiectiv, citadin-rural sau experiențial-social.

Din nevoia permanentă de autenticitate, de verosimilitate a narațiunii și, implicit, a narării, au fost create personaje migrante, cu biografii aparent eliberate de narator, suspendări/diminuări ale rostului auctorial, relativizări de perspectivă narativă, ajungându-se chiar la utilizarea persoanei a II-a⁴, spre deosebire de cele consacrate. Segmentarea discursului este, însă, apanajul artei moderne în general, nu doar al literaturii; pictura lui Kandinsky, Dali, sculptura lui Brâncuși ies din forma clasicizată, se atomizează, se apropie de sensuri nepoetizate, neacoperite atât de gros de fardări ale iluziei și iluzionării, solicitând un efort sporit de descifrare și mult mai multă libertate la nivel de lectură empatică. Tot astfel, Wagner, expresionismul, criza transcendentului ireperabil, concentrată de avangardiști și de existențialiști au potențat aceste sensuri, consecința realului și a ficționalului fiind aceea că se deschid bizare glisări în oniric, în prozaicul cotidian, marcat de micime, absența eroismului și a neobișnuitului ca temelie a noii experimentări literare. Astfel, arta se îndreaptă către un alt drum, tatona modalități de comunicare paradoxale, dense și aerate, în egală măsură și simultan aproape. Pe acest fundal, neo-

1 Lintvelt, Jaap, *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere: teorie și analiză*, Editura Univers, 1994;

2 Booth, Wayne, C., *Retorica romanului*, Editura Univers, 1976;

3 Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*, Editura Univers, 1987;

4 Butor, Michel, *Renunțarea*, Editura pentru Literatură Universală, 1967;

post- și neopostmodernismul fundamentează un alt tip de scriitură, cu breșe în biografia autorului, al cărui glas e împrumutat de un narator sfios sau burlesc, uneori. Fenomenul se propagă și în roman; astfel, se produc disocierea, felierea în episoade aparent dezlănate, în povestiri autonome, debusolante prin *lipsa* de acuratețe auctorială care construiește (el sau altcineva) cu o voce alienată bucăți de mozaic ce aderă greu, doar după ce naratorul intră debusolat într-un labirint ideatic și căpătă rolul lui de instanță narativă auxiliară, grijulie să nu gliseze atât de agresiv prin contextul ficțional.

Defragmentarea narativă nu este un val care trece precum briza modei, ci e deja expresia unei sincronizări cu pendulările din realitatea imediată în irealitatea mediată de artă, este modul în care fabula (derularea evenimentială) și subiectul (prezentarea acestei ordini) se redimensionează de parcă s-ar naște hibrizi prin inginerie genetică. Aparenta micșorare a spațiului narativ, a planurilor de organizare se repercutează și în specii narative scurte, precum povestirea, în care statusul naratorial este mult mai transparent. Ca spațiu mozaicat, ea capătă pondere în literatura contemporană, universală (de exemplu, Anna Gavalda) și română (la Adriana Bittel ori Mircea Cărtărescu). În consecință, se suspendă cronologia, se construiesc intervenții cvasisimultane (nu de puține ori degenerând într-o adevărată estetică a urâtului), desprinderea de poetic și de eroic, în favoarea unei tipologii și diegeze incerte, copleșite de incertitudinile timpului fără paciență.

O particularitate a prozei contemporane este pulverizarea narativă, atomizarea, fațetarea mozaicată în segmente aparent autonome, cu un liant invizibil, care-l pun pe lector în ipostaza de a reface, interpreta și completa montura auctorială. Se naște un soi de complicitate convențională, pentru că naratorul cedează din statusul omniscient, dar ghidează receptarea, în mod discret, prin mărci semantice și indicatoare culturale. Este proza scurtă doar o scriitură la modă, cu o formulă garantată de succes, în ritmul alert al zilelor nerăbdătoare, un favor făcut publicului de metrou, de tren ori de avion, pentru o lectură între două admirări de priveliști? Capcana prozei scurte e, însă, mult mai subtilă;

este ca pictura în straturi pe un bob de orez, care necesită trudă continuă, de creare și de receptare, iar cartea Mariane Gorczyca⁵ nu face decât să confirme această butadă.

Volumul are, încă din titlu, un element inedit, *să iau cuvintele cu mine*, un conjunctiv ca parte din lista de plecare într-o călătorie pe o mare interioară și într-o junglă urbană dublată geologic de mituri și de inserții culturale. Compoziția, dispusă pe șapte capitole, numite după zilele săptămânii, reinterpretează mitul biblic al Genezei, din perspectiva unui artist, creator de joc secund. Astfel, se dezvăluie, într-un fel, modul prin care se țese ficțiunea. Fiecare zi devine o etapă în alchimia creației, o insulă în care personaje cu statut de Ulise, mai ales cele numite Pi-Pit-Peter, adică piatră, călătoresc, aiurea sau spre casă, într-o lume încă nesecătuită de poveste, dar care se poate stinge în tăcere și în neputință.

Rutele simbolice identifică sacrul camuflat în profan; astfel, Parisul oferă *o arhivă de oameni decupați și reținuți împreună cu câte o replică sau două* parcă din subtile mansarde cu vedere spre viață. Fiordurile nordice aduc atmosfera tainică de târguială neobișnuită, de întrebări strașnice, întrebări hering, focă sau rechin *care te înșfăcau și mușcau din tine*.

Din aceste întrebări, se țin plasele artistului, dilemele-suport pentru ficțiune. Islanda, ca nouă oprire, naște povești *care alungă întunericul și frigul* și transmit o boală stranie, *întrebarita, sindromul celor care citesc*. Deși aparțin unor lumi din ce în ce mai scindate, artistul și publicul se reunesc, simbolic, în cartea Mariane Gorczyca, la un târg de carte din Suedia sau într-o bibliotecă italiană, sub același semn al întrebării care pescuiește spiritele, le ispitește și le spune povestea lor fără sfârșit. În spațiul miraculos al călătoriei în care invită Mariana Gorczyca, perfecțiunea nu există; sunt, însă, fragmentări, ezitări, tatonări, provocări, asocieri inedite, de tipul *Vissi d'arte* (celebra arie pucciniană, amprentată de glas de românce) și teorema holografică a densității electronice ori povestea migranților intelectuali și a Europei oripilate de conaționalii noștri. Nu scapă de lentila atentă a artistului politicul, insidios și delirant, precum

⁵ Gorczyca, Mariana, *Să iau cuvintele cu mine. 7 povești, 7 zile, 7 locuri*, Editura Tracus Arte, București, 2016;

obsedanta și obsesiva Rusie, dar nici imaginea unei prese mercantile, docile, oferind acum doar hrana care se cumpără... Naratorul principal al cărții nu numai că dezvăluie cum transcende clipa reală, intensă, în propria poveste de pe computer ori de pe Facebook, dar își recunoaște vocația duală: este scriitorul îmbătat de aromele tari ale cuvântului întemeietor de poveste, trăitor printre parabole.

Povestirea, cu datele ei exemplare, trece, depășește ba(r)ierele tempo-spațiale, mai ales când noima ei e cvasigenerală. Ea se ridică dintr-o colectivitate, din Weltanschauung și, prin transgresare, prinde rădăcini doar acolo unde omul care iubește, suferă și visează are un orizont de așteptare propice. Dar, din caierul narativ întortocheat ce dublează lumea concretă nu se torc toate întâmplările, nu se estetizează decât unele care, unice prin excepție, devin/se împrumută drept tipar și pentru celelalte, rămase aidoma Cenușăresei să măture podele.

În absența unui balcon al Julietei, restul de canava se estompează și intră într-un soi de letargie, de somnie, la un pas de dispariție. Pentru că și poveștile mor, nespuse, nedecupate din permafrost, netrezite la viață. Netrecute de pragul notorietății, ele sunt, mai degrabă, rodul experiențelor personale, facile, omise cu vederea, lipsite parcă de senzațional și de unicitate. Povestașul, însă, trăitor bivalent, în concretețea prezentului și în magazia trecutului, cu o febrilitate bizară de arheolog care scormonește prin gunoaie, prin cioburi inutile, percepe licărul, emoția fragilă, chiar și acolo unde întâmplarea nu are haine de gală.

Astfel, Lucian Dan Teodorovici, reușește, în *Celelalte povești de dragoste*⁶, să extragă, din hățișul prozaic sau din fluxul memoriei, fațete ale erotismului văzut prin lentile diverse. Unele sunt tandre recuperări fragmentate ale copilăriei, din ipostaza unui narator necreditabil care nu judecă iubirea interzisă din comunitatea mahalalei și nici modul crunt de sancționare a plăcerii cu biciul, pentru că împrumută glasul limitat al unei vârste mai degrabă a uimirii decât a emiterii de judecăți de valoare. Alteori, prin mersul pe catalige, în întuneric, într-o tentativă donquijotescă de depășire a unor limite, se descoperă valoarea

testamentară a dialogului cu un viitor sinucigaș, copleșit de trădare peste care se vor așeza, mai târziu, replici conjugale anoste și lipsite de vervă.

Când, însă, naratorul le scoate din anonimul tăcerii, abia acum spuse, povestirile nu se mai altoiesc rotund, cu o plasticitate încondeiată, de parcă scopul spunerii ar fi chiar spunerea, trezirea. Lectorului îi rămâne dificila misiune de triere, de spălare de noroi a artefactelor puse deodată în lumină. Cu frazare sincopată ori voit aglomerată prin cumul deloc excesiv, însă, de enunțuri coordonate copulativ, se construiesc felieri geologice, dezordonate cronologic, prin care naratorul călătorește într-un univers aneroic, prozaic, facil, definit de o crâșmă, de un concediu în Turcia, pe un fundal simbolic, dens cultural (muzica lui Cohen ori cinematografia demitizării).

Este un discurs postmodernist despre cine-mai-are-azi-nevoie-de-iubire, dar, mai ales, despre cum-treci-prin-viața-plină-miez-și-nu-l-vezi... Căci acesta e scopul tainic al cărții, gândite dintr-o ipostază ludică: să invite la descifrarea unui puzzle despre aparenta depoetizare a lumii, ce trebuie citită în cheia de remitzare modernă. Implicit, se produce și redefinirea statusului naratorului, acum deloc în căutarea excepției stridente, ca suport al discursului său, ci, dimpotrivă, îndreptat către facil, biografic, voit fapt divers, pe care nu îl densifică, nu-l poleiește excesiv cu intervenția ficțională (!), ci îl inventariază și-l oferă, frust, receptării.

În consecință, relația dintre instanțele comunicării narrative se modifică, pentru că naratorul cultivă fragilitatea discursului mozaicat și, în ipostaza sa convențională inedită, de neomnisciență, induce, solicită o implicare subtilă a partenerului său de creație, naratarul. Deși nu-l deranjează cu aparte-uri, nu-i râcăie comoditatea cu interogații retorice ori cu plurale inclusive, el îi devine, treptat, alter-ego, martorul/dublul⁷ care își amintește că și el a trăit o experiență cu potențial semantic, dar că, în graba urmăririi oarbe a cine știe cărui țel, a omis chiar detaliul care ar fi articulat întreaga imagine.

Marioara NOVAC

⁶ Teodorovici, Lucian Dan, *Celelalte povești de dragoste*, Editura Polirom, 2013;

⁷ Fărnuș, Ioan, *Privind înapoi, cititorul: Ipostaze ale lectorului în proza românească*, Editura Cartea Românească, 2013.

Romancierul Petru Pintilie

Foto: Arhivă personală

Scriitorul Petru Pintilie (3 decembrie 1922, Chilia Veche – 21 mai 1983, Timișoara) a copilărit și s-a format la Brăila (Liceul *Nicolae Bălcescu*), a locuit chiar în Brăila, înainte de a se muta la Timișoara, orașul natal al soției. În anii '50 a fost nevoit să suporte și 4 ani de detenție, la Canal, fără a fi judecat și condamnat.

În anii războiului a studiat 3 ani medicina la Universitatea din Cluj (mutată la Sibiu, după Dictatul de la Viena și pierderea Ardealului de Nord), apoi a renunțat la posibila carieră de medic și a urmat cursurile Facultății de Filozofie (sau poate de Drept, după relatarea lui Ștefan Augustin Doinaș din portretul introductiv la volumul bilingv, româno-francez, *Liziera*, apărut în 2001 la Timișoara, Editura *Milton*). Doinaș mai amintește în însemnările sale și de caracterul misterios al acestei personalități care a publicat foarte puțin (un roman, în 1958, *Paiate și oameni*, semnat în tandem cu maestrul Iosefini, de la Circul de Stat, probabil din nevoia de acoperire, el având statutul de proscris, câteva introduceri și prefete și o carte despre *Brăila – 1966*, republicată recent de Editura *Proilavia* a Bibliotecii Județene *Panait Istrati* din Brăila), lăsând în urmă, în manuscris, excelentul roman neterminat, *Liziera*, precum și un studiu provocator, dar bine argumentat, privitor la literatura polițistă.

Cele două romane mărturisesc despre talentul de excepție al prozatorului Petru Pintilie.

Volumul *Paiate și oameni* (Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958), apărut într-o epocă încă neprielnică literaturii – se dovedește a fi un roman ce înfățișează un

univers uman puțin zugrăvit în literatura noastră, cel al artiștilor de bâlci sau de circ, ce-și câștigau traiul oferind amatorilor spectacole relativ facile de divertisment. Nu avem cum să decidem care a fost contribuția scriitorului brăilean la alcătuirea acestui roman, putem doar să propunem anumite ipoteze. Personajul principal este Aurel Baciuc, inițial un copil fără părinți, din Brăila, care avea un vis nevindecabil: acela de a deveni artist de circ. Dorința aceasta i s-a inoculat în conștiință în urma vizionării unui spectacol de circ, la care îl dusesse mama lui. Dar, la vârsta de doisprezece ani, când era deja orfan, și când îl întâlnim la un post de poliție - fusese găsit inconștient într-un troian de zăpadă, intoxicat cu monoxid de carbon – ajunge sub protecția unui personaj ciudat, Pelicanu, hoț de buzunare, care îl antrenează în arta lui, dezvoltându-i abilități pe care viitorul *artist de circ* le va utiliza în numere de prestidigitatie. Personajul Aurel Baciuc îl reprezintă de fapt pe Aurel Iosif (viitorul iluzionist Iosefini), născut la Iași în 1919, care la treisprezece ani a fugit de acasă la București. În *Memoriile unui scamator* (Editura *Junimea*, Iași, 1980), Iosefini relatează și el întâmplarea cu intoxicația, secția de poliție și Pelicanu și cam cu aceleași cuvinte, de unde se poate presupune că i-a oferit lui Pintilie notele viitoarei cărți de memorii, conținând detalii din viața *artiștilor* de bâlci și de circ. În *Paiate și oameni*, întâmplările de mai sus sunt localizate la Brăila. În realitate, Aurel Iosif a fost adus de Pelicanu de la București la Brăila, la bâlci, dar se desparte de el când înțelege că meseria lui era cea de hoț de buzunare. După despărțire, și în roman, și în memorii, adolescentul Aurel este protejat timp de trei ani de un lipovean, Achim, care lucra și viețuia pe un șlep. L-a cunoscut pe brațul Măcin, în localitatea Smârdan (Ghecet), unde șlepul se afla în repaus. După decesul

lipoveanului, rămas din nou al nimănui, Aurel ajunge la Buzău, la târg, la Drăgaică. Aici începe, în ambele versiuni, experiența de *artist de circ*, angajându-se să joace în rolul omului sălbatic, prezentat de un proprietar de *panoramă* curioșilor interesați să cunoască comportamentul unui sălbatic *din Africa*. După trei luni de muncă la panorama circarului Giuberdea, tânărul Aurel își cere plata și pleacă. Îi cunoaște pe maidanul bâlciului pe Andor și pe Biță, și ei *artiști de circ*, cu care pleacă la București, la bâlciul din Obor. Aici sunt găzduiți de un păpușar, mai în vârstă, Mateică Pucui, implicându-se cu toții la realizarea unor spectacole de tip teatru de păpuși.

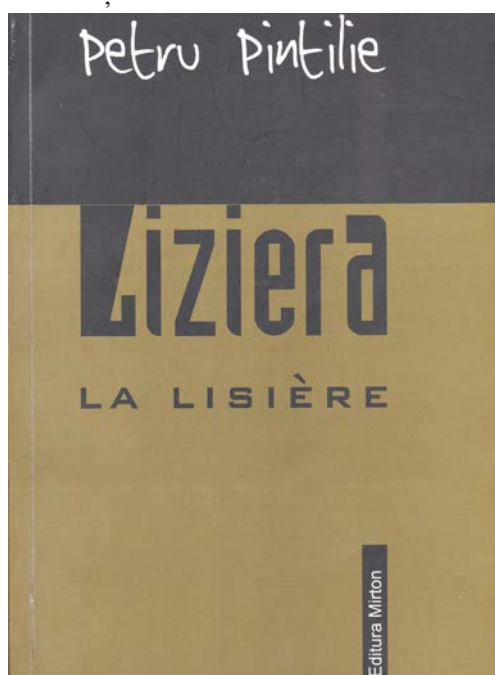
Din acest moment, romanul se desparte de însemnările memorialistice ale lui Iosefini, prezentându-ne periplul circarilor prin târguri moldovene, în căutarea unor posibili amatori de spectacole ieftine. Obosit de viața aceasta seminomadă, petrecută într-o căruță cu coviltir, bătrânul păpușar se retrage la casa lui din Ardeal, iar tânărul se decide să meargă la Constanța, pentru a se imbarca și a colinda lumea. Aici întâlnește însă un circ adevărat, condus de Frascati și, în fine, debutează ca *artist de circ*, cu numere de iluzionism și scamatorii, după ce, un timp, efectuează munci neplăcute de curățenie în grajdurile animalelor. Romanul se încheie cu incendiarea circului de către fostul proprietar, căzut în patima beției, și imbarcarea pe un vas a tânărului scamator, hotărât să-și încerce norocul în altă țară, final care diferă de viața lui Iosefini consemnată în memorii care, după episodul cu incendiul, se întoarce la Iași, unde organizează spectacole de succes în regie proprie, până este încorporat și trimis pe front.

Surprinzător mi se pare faptul că autorul *Memoriilor unui scamator* trece peste anul 1958, fără să consemneze în niciun fel apariția romanului *Paiate și oameni*, în co-autoriat cu P. Pintilie, așa

că nu știm cum s-au cunoscut cei doi, cum au gândit colaborarea la realizarea unui roman de valoare. Presupunem că Iosefini dispunea deja de paginile de memorialistică privitoare la anii de formare, pe care co-autorul Pintilie le-a integrat în construcția romanului, adăugând multe detalii din imaginația sa, reușind să propună cititorilor români o operă epică reușită.

Nu știm cum s-a format preocuparea scriitorului brăilean pentru destinul celor care au ales să-și câștige existența în spațiul bâlciurilor, dar știm că acest interes a rămas activ și după publicarea romanului. Ca dovadă, unul din cele două personaje principale ale romanului *Liziera*, soldatul dezertor care apare cu numele-poreclă Pifanu, și-a petrecut copilăria și adolescența colindând bâlciurile. Părinții lui murind de tineri, copilul fusese luat spre îngrijire de un văr de-al doilea de-al tatălui său, care era acrobat de bâlci. Iarna trăiau în oraș, iar copilul frecventa școala. Primăvara, după Paști, o luau din loc și plecau prin țară. Era o trupă compusă din unchiul său, soția acestuia, un dresor de maimuțe, doi copii acrobați, o fetiță surdo-mută și el, Pifanu, care începuse să deprindă anumite elemente de acrobație. Secvențe din copilăria și tinerețea petrecute în compania acestor artiști de circ sunt descrise în mai multe rânduri de scriitor, alternându-le cu alte secvențe din experiența frontului.

La timpul prezent Pintilie descrie evadarea din spitalul din Brăila, unde Pifanu fusese internat după ce suferise, pe frontul din Est, o rană la picior. A urcat într-un camion care l-a scos afară din oraș, dar acesta defectându-se, dezertorul, care-și luase pușca, ranița și păturica din dotare, a luat-o pe jos către Dunăre. Reușește să traverseze un braț al fluviului, servindu-se de un trunchi de copac, dar era să-și afle sfârșitul la trecerea peste un lac, epuizat fiind de oboseală și

foame. Îl salvează un bărbat care i s-a prezentat cu porecla Marinaru. Ajunsese în spațiul lui de refugiu. Va afla mai târziu că se ascundea în Baltă, de frica jandarmilor care-l căutau pentru o altercație cu potențaii zonei (clanul Spirescu, proprietari de cherhana și de pământuri prin Baltă). Aici, în adăpostul dintre sălcii, Marinaru își făcuse o colibă și se gospodărea cum putea. Era un loc acolo și pentru Pifanu. Se hrăneau cu pește, cu păsări, cu ouă oferite gratis și din belșug de Balta cea generoasă. După câteva luni, cei doi ies din ascunzătoare și se apropie de șosea, la decizia lui Marinaru, care avea o întâlnire cu cineva. În spațiul relativ deschis și riscant, cei doi dormeau pe rând, astfel încât tot timpul era cineva care să vegheze. Așteptarea se dovedește neprielnică și absurdă, amintind de piesa de teatru a lui Samuel Beckett – *Așteptându-l pe Godot*. Dar măcar în piesa lui Beckett se cunoștea numele celui așteptat, pe când în romanul lui Pintilie numai Marinaru știa pe cine și de ce așteptau. Prezența lor este în cele din urmă descoperită și cei doi primesc vizita unei echipe de jandarmi. Ei ripostează și reușesc să-i lichideze pe cei trei sau patru bărbați în uniformă, inclusiv prin glonțul tras de Pifanu. Se vor întoarce în bârlogul lor din Baltă, unde era mai greu să fie depistați. Și totuși, ajunge la ei un bătrân care-l căuta pe Marinaru. De la el aflăm numele real al acestuia: Tudorache. Moș Ristea era din Gropeni, consătean cu Marinaru, și-i povestește acestuia că fusese pe la el bătrânul Spirescu împreună cu unul dintre fii și cu un sergent de jandarmi și l-au dus la postul de jandarmi din Stăncuța și l-au bătut să le spună unde se ascunde fugarul, adică Marinaru (Tudorache). I-au dat drumul după ce l-au confruntat cu un alt consătean, Pristavu, arestat mai de mult și aproape omorât în bătaie, omul de legătură al lui Marinaru, cel pe care l-au așteptat în acele trei zile. Acesta a confirmat că moș Ristea n-avea de unde să știe unde se ascundea Tudorache.

Romanul se întrerupe la acest episod. Decesul scriitorului, survenit la vârsta de 62 de ani, în urma unei suferințe ce n-a putut fi tratată, a făcut ca romanul *Liziera* să rămână neterminat.

Cele o sută și ceva de pagini ale ediției din 2001 mărturisesc despre talentul neîndoielnic de povestitor, de romancier, al lui Petru Pintilie. Narațiunea la timpul prezent ce vizează experiența de dezertor adăpostit de vegetația Bălții, este întreruptă de mai multe ori de amintiri ale acestui personaj din anii de război sau de amintiri din viața de acrobat ambulant, episoade diferite de cele relatate în *Paiate și oameni*. Ambele serii de amintiri sunt deosebit de interesante din punct de vedere literar. Războiul din Est, de exemplu, este descris cu o forță expresivă deosebită, prin amănunte cutremurătoare, ca de exemplu, experiența cu tranșeele realizate într-un cimitir, cu sicriele care se prăbușeau cu morți cu tot peste soldați (p. 69). Un alt exemplu este cel cu adăposturile subterane. Când cădea o bombă peste adăpost *scoteau morții de sub dărâmături cum scoți cartofii din pământ* (Idem). Pagini frumoase și semnificative sunt cele care descriu Balta Brăilei iarna și primăvara, în timpul inundațiilor.

Valoarea expresivă a scriiturii lui Petru Pintilie, puterea de a descrie prin câteva tușe fizionomia unui personaj, dar și psihologia sa, fac din cele două romane semnate de autorul analizat aici, romane de mare interes și de reală valoare, ce mărturisesc despre harul de prozator al acestui reprezentant al literaturii române format în spațiul brăilean. Este un prozator care amintește de Panait Istrati, prin multe aspecte, îndeosebi prin personaje și prin talentul de a zugrăvi mediile sociale ale grupurilor de la marginea societății.

Valentin POPA

Mihail Sebastian - psihobiografie

(continuare din numărul anterior)

Foto: Arhivă personală

La nouă ani, așa cum mărturisește Mihail Sebastian în diverse anchete literare sau în publicistică, îi citea pe *Dostoevski*, *Daudet*, *Maupassant*, *Sienkiewicz*, iar mai târziu *Descartes*, *Montaigne*, *Stendhal* și *Proust* devin aspirația lui de echilibru, de ordine și de împăcare într-un context social și istoric al disoluției și haosului.

Supraeul lui pe linie paternă se formează sub influența unui străbunic amintit în familie într-o aureolă de legendă pentru hotărârea lui de a pleca în lume la sfârșitul vieții, *urmat ca într-o scenă biblică, de feciori, fiice și nepoți, plâns de toți, numai el recules, limpede, împăcat*. Scriitorul mărturisea în *De două mii de ani* că a fost întotdeauna animat de dorința de a călători ca și acest străbunic pe linie paternă: *Am bățut în peretele din fața patului o hartă mare a Europei. Mi-ar trebui un glob pământesc, dar n-am destui bani. E copilăros poate, dar am nevoie de simbolul ăsta al unei hărți de care să mă reazim și pe care să citesc orașe și țări. Asta îmi aduce zilnic aminte că pământul există. Și că orice evadare e posibilă*. Eroii lui sunt animați de dorința de a călători, proiecție a propriilor aspirații: *Iată acestea sunt bucuriile puține ale drumurilor mele fără bilet de tren*. De ce nu ar fi aici dorința de a evada dintr-un context social-politic cel puțin incomod pentru el. Bunicul său dinspre tată era *Un om de la Dunăre: Trăia afară,*

între vânturi, cu picioarele pe piatră și pământ, scrutând zarea inundată a bălții, vorbind tare ca să acopere cu glasul lui vuietul fluviului, sirena vapoarelor, uruitul elevatorului.

Dacă avem în vedere teoria lui Adler, inconștientul lui Sebastian este obiect al refulărilor cu conținut social, a trăit un *complex de inferioritate socială* generat de lipsurile familiei lui, dar și un *complex etnic*, spațiul geografic al formării lui era Brăila, căreia îi aparținea ca cetățean de origine etnică evreiască. Psihanaliza ne pune la dispoziție informația conform căreia aparatul psihic prezintă trei niveluri ale angoasei inconștiente: *teama de scena primitivă, teama de pierderea obiectului iubirii și spaima de castrare*. *Imagoul patern*, amintirea unui străbunic învăluită într-o aură de legendă, bunicul lucrător la docuri, au dus la modelarea unui Ideal al Eului accesibil și stimulant, a unui Supraeu eficient care a făcut din scriitor un mare truditor. Maternajul și transpunerea în act a complexului Iocastei din partea mamei atente, iubitoare, au fost preluate și completate de tată. Este timpul să afirmăm că Eul ideal al romancierului de mai târziu se află și sub influența lui *Nae Ionescu*, un substitut al paternului.

Profesorul *Nae Ionescu* îl cunoaște pe Sebastian la examenul de bacalaureat, moment în care este impresionat cu o teză despre poezia lirică românească concepută cu totul original, bogat informată cu exemple din folclorul românesc și cel scandinav: *Am crezut că este o glumă când a doua zi bunul meu profesor d. Gheorghe Banea m-a oprit pe stradă: M-a chemat Nae Ionescu să-mi arate teza ta. I-a plăcut mult, dar zice că ești un mare zăpăcit (Cum am devenit huligan, 1935)*. Mihail Sebastian găsește în *Nae Ionescu* un tată *spiritual*, participă la cursurile acestuia,

îl admiră pentru erudiție, discurs, elocință, dar când acesta devine simpatizant al ideologiei de dreapta, îl reneagă, își exprimă dezamăgirea, pentru că mentorul generației sale a devenit un oportunist: *șmecher, teribil, cabotin, megaloman, paradoxal...* În jurnalul său Sebastian notează: *Toate astea nu-l împiedică pe Nae să fie gardist de Fier. Și cel puțin dacă ar fi cu adevărat, sincer și fără calcule, asta.*

Când maestrul său spiritual moare, în 1940, Sebastian consemnează: *Ce soartă stranie a avut omul ăsta extraordinar, care moare neîmplinit, nerealizat, învins și - dacă nu mi-ar fi greu s-o spun - ratat. Mi-e atât de drag tocmai pentru că a avut așa de puțin noroc. Ce insolent, ce jignitor mi se pare succesul altora!... Dar Nae Ionescu moare la 49 de ani, neluat în serios, înfrânt.* Cea mai concludentă dovadă că Marta Petreu forțează argumentația din studiul amintit că Sebastian ar fi fost *un ucenic al diavolului* când lucra la ziarul *Cuvântul* se află și în acest citat. *Psihologia aplicată asupra faptului biografic din textele literare sau teoretice presupune recursul la genealogia scenariului real*, este de părere Valentin Protopopescu. Pentru Freud și Otto Rank noțiunea de roman familial semnifică inventarea fantasmatică de către un subiect a relațiilor genealogice, astfel încât familia lui reală să fie substituită printr-o alta superioară, mai bună și exemplară, care să-l merite. În economia romanului familial copilul normal sau nevrotic își construiește o identitate imaginară prin refuzul familiei reale, iar în scenariul mitic este invers, tatăl părăsește copilul. Lectura romanului familial la Sebastian este vitală pentru a descifra profilul său sufletesc. Prin roman familial înțelegem relațiile reale sau imaginare ale lui cu mama, tata, frații, femeile, prietenii sau dușmanii lui.

Relația cu mama se desprinde din mărturisirile din *Jurnal*. Important de observat e că erotismul infantil este transformat în valoare morală. Complexul matern de care vorbește și Jung a suferit o deplasare din registrul familial-individual în acela al colectivității etnice. Prin transfer de semnificație, mama lui Sebastian devine patria ciuită, iar iubirea, (dorința) de mamă se transformă în dragoste față de România

pe care o va vedea întregită în 1918, apoi sfârtecătă. A pierde limba maternă care e locul și mijlocul incestului poate însemna un matricid al Eului care se apără de o mamă acaparatoare, dar și o ucidere simbolică practică de Supraeul rigid insuficient introiectat, pentru a respinge și rezolva angoasa de castrare oedipiană. Modelul autoritar al mamei falice va fi căutat și proiectat asupra partenerei de cuplu. Toate personajele feminine au fost rezultatul fantasmării complexului matern. Dacă opera de artă este reparație a Sinelui, obiect introiect ambivalent (bun-rău), dar și o reparație a obiectelor exterioare, a lumii, înseamnă că Sebastian prin personajele feminine va repara imaginea maternă (*Femei, Jocul de-a vacanța, Steua fără nume*), se va vindeca pe sine, se va reconstitui de fiecare dată prin reparația obiectelor. Paradisul copilăriei lui s-a desfășurat de la venirea pe lume în Brăila, de care a fost legat indestructibil, motiv pentru care s-a simțit și el un om de pe Dunăre. Victimă a unui traumatism al nașterii, după Otto Rank, Sebastian s-a bucurat în perioada dezvoltării libidinale de generozitatea unei naturi a apelor fluviului cu bărci și pescari care i-au nutrit visul de a călători precum străbunicul său. În contactul direct cu natura, în hoinăreala nesfârșită în spațiul geografic dunărean, copilul își vindecă trauma nașterii în armonia naturii resimțită ca o placentă secundară și simbolică. Nostalgia după sânul matern, după paradisul infantil se va vedea mai târziu în secvențele descriptive ale operei care sunt sub semnul percepției auditive. Sebastian poartă în inconștient conținutul refulat al pământului unde a venit pe lume, natura fiind manifestarea simbolică a nevoii față de mama eternă, nemărginită. Mărturisirile din *Jurnal*, dar și romanele lui, mai ales *Orașul cu salcâmi*, dovedesc că imaginea mamei l-a ajutat să se formeze ca ființă umană, apoi ca scriitor.

Opera lui în totalitate (publicistică, eseistică, proză, dramaturgie) are caracterul confesiv al unui om condamnat la singurătate, deși prietenii și dușmanii nu i-au lipsit niciodată.

Valentina VINTILĂ

TEATRU ȘI CRONICĂ TEATRALĂ

70 De ani. E mult? E puțin?

Foto: Teatrul Maria Filotti

70 de ani de teatru instituționalizat la Brăila.

Peste 150 de ani de teatru în incinta somptuoasei Case a Thaliei din Brăila.

50 de ani de când purtăm cu mândrie numele marii noastre Artist, Maria Filotti.

100 de ani de când marele

filantrop și primar al Brăilei, Dumitru Ionescu, a donat urbei acest imobil... princiar!

Multe cifre încărcate de o simbolistică aparte, emoționantă pentru noi, copleșitoare pentru trecutul, prezentul și viitorul Brăilei.

Statistică simplă? Deloc!

Este un moment de grație pentru cultura brăileană și, sperăm, interesant și pentru cea națională; un model de continuitate, de ambiție, de mândrie și de civism!

Par cuvinte mari și poate chiar sunt puțin patetic, dar, în aceste vremuri fluide, modelele de perenitate, continuitate și valoare trebuie promovate cu mult curaj!

Ediția cu numărul XIII a Festivalului *Zile și Nopti de Teatru la Brăila*, dedicată memoriei uluitoarei Artiste CĂTĂLINA BUZOIANU, brăileancă de origine și de vocație, a avut o temă incitantă, ca și vremurile pe care le trăim, **Criza familiei în lumea contemporană**.

Colective teatrale puternice, regizori ce aduc plus-valoare Teatrului Românesc, actori iubiți și admirați de dumneavoastră și câteva lansări editoriale dedicate unor personalități incitante, precum Cătălina Buzoianu (*Magie, Abur, Vis*), Alexandru Tocilescu (*Toca se povestește*, unde a prezentat și Nicu Alifantis) sau Eugen Doga, marele muzician de peste Prut, (*ABC Doga, Un destin în do major*) toate acestea s-au aflat în programul creat special pentru această ocazie.

În cele 13 ediții de până acum, Festivalul *Zile și Nopti de Teatru la Brăila* și-a ocupat pe merit un loc în sufletul și preferințele publicului, nu numai în orașul nostru, ci și în întreaga zonă de sud-est a țării, iar calitatea tematicii fiecărei ediții, profesionalismul organizatorilor și atractivitatea unui oraș cu o frumoasă zestre patrimonială, au reprezentat tot atâtea atu-uri în consolidarea prestigiului festivalului în ansamblul mișcării teatrale românești. Ediția din 2019 a festivalului s-a desfășurat în perioada 13 – 22 septembrie și a avut o temă actuală și incitantă, dar și ofertantă, astfel că cele 17 spectacole prezentate în cele 10 zile de festival, cu o prezență specială a unor artiști din Franța, Bulgaria și Republica Moldova, au focusat cu siguranță aspecte, perspective, povești și situații de strictă actualitate.

Conceput ca o gală a celor mai bune spectacole din țară din ultimii ani, acest Festival Național sau European în anumite ediții, și-a propus să valorifice tradiția cosmopolită a orașului. De la demararea din anul 2004 și până la actuala ediție a XIII-a, obiectivele au fost validate de succesul obținut și de afluența publicului.

La ediția din 2019 a festivalului s-au jucat spectacole ale dramaticului brăilean, alături de piese ale altor trupe din țară și străinătate. Astfel, publicul s-a putut bucura de puneri în scenă ale teatrelor Arcub București și Compagnie des Ogres Franța, Unteatru București, Eugene Ionesco din Chișinău Republica Moldova, Ioan Slavici Arad, Excelsior București, Odeon București, Fani Tardini Galați, Teatrul Național I. L. Caragiale București, Teatrul Vasil Drumev din Shumen Bulgaria, Mihai Eminescu Botoșani, Nottara București, Teatrul de Artă București, Teatrul Mic București și Teatrul Metropolis București.

Un moment important al festivalului l-a reprezentat lansarea monografiei *Teatrul Maria Filotti – Orizont monografic 2009 – 2019*, coordonată de profesorul Ioan Munteanu.

Publicul s-a delectat de asemenea cu un spectacol concert de umor și muzică, *Femeia muncește, bărbatul plătește*, semnat Costel Pătrășcan și Daniel Iancu.

Lucian SABADOS,
Manager Teatrul Maria Filotti Brăila

Cântăreața Cheală de Eugen Ionescu

Printre premierele stagiunii de toamnă, 2018, ale Teatrului Maria Filotti din Brăila, un loc aparte l-a ocupat, fără îndoială, *bijuteria* scenică *LA CANTATRICE CHAUVE*, *Anti-pièce*, semnată de dramaturgul român Eugène Ionesco, stabilit la Paris, și apărută în volumul I *THÉÂTRE*, la Editura Gallimard, 1954.

În limba română va fi publicată în revista *SECOLUL XX*, în condițiile unei cenzuri draconice, dar fracturată benefic în perioada relaxării ideologice, când au apărut cărțile de literatură epică și lirică cu succes de librărie ale *deceniului obsedant*: *Galeria cu viță sălbatică*, de C. Toiu, *Buna Vestire*, de N. Breban, *Vocile nopții*, de A. Buzura, *Obligado*, de Al. Ivasiuc, *Tentația*, de Platon Pardău, *Crimă pentru pământ*, de Dinu Săraru, *Pumnul și palma* de D. Popescu.

Scriitorul nonconformist Eugen Ionescu a început ca un veritabil... *Gigi-contră!*, expresie intraductibilă, specific românească, fără drept de apel, cu impact nedisimulat la originalitatea în stare pură, pentru că o altă piesă a sa... în *trei episoade*, *Setea și foamea* (*LA SOIF ET LA FAIM*), pusă în scenă la *Comedia Franceză*, ar fi fost *click-ul* împotrivrării și al unei ostilități față de un public spectator... *cuminte*, familiarizat cu Molière și Corneille.

A plusat apoi cu *Cântăreața cheală* (*LA CANTATRICE CHAUVE*), un veritabil sindrom al conceptului scenic de *teatrul absurdului*, pe care l-a ridicat la rangul de *prinț moștenitor al revoltei* împotriva familiei tradiționale, sufocată de reguli, tabieturi și interdicții de tot felul și l-a propulsat pe EUGÈNE IONESCO de pe Champs Elysées și de pe scenele *Comediei Franceze* în lojele și fotoliile onorante ale Academiei Franceze.

Eugène Ionesco, maestru al *qui-pro-quo*-ului dramatic, în zona de impact a împotrivrării și a sfidării tabieturilor cuminți ale Teatrului tradițional, de la *clasicii* greci și latini și până la *neoclasicii* în stare pură ai Europei de secol XVIII - XIX, a *sunat goarna* unui protest împotriva încremenirii în *tipare*. În consecință, deși a șocat prin curajul asumat și surpriza totală, scriitorul Eugène Ionesco a continuat cu *Lecția*, *Scaunele*,

Ucigașul fără simbrrie, *Rinocerii*, *Regele moare*, *Pietonul văzduhului*, *Setea și foamea*, un portofoliu dramatic care i-a asigurat un fotoliu onorant, iar câteva dintre aceste *fronde teatrale* au figurat pe afișele unor teatre din România.

Domnul Lucian Sabados și-a asumat riscul unui astfel de demers cultural de anvergură, când a inclus *Cântăreața cheală* în programul său managerial de repertoriu pentru stagiunea teatrală 2018, alături de alte titluri la fel de incitante și de surprinzătoare prin diversitatea stilistică și dimensiunea temporală: *Bădăranii*, de C. Goldoni, *Demonstrația*, de David Auburn, *Tartuffe*, de Molière, *Regele gol*, de E. Șvarț (în regia lui Lucian Sabados), *Before Breakfast*, de E. O'Neill.

Pusă în scenă la Teatrul Maria Filotti, comedia *Cântăreața cheală* relevă intenția de altceva în dramaturgia modernă a Europei, dar păstrează și elementele naționale și absolut originale ale umorului românesc tradițional din zona unor Păcală și Tândală, cu impact asupra suficienței și a moralului eșuat în *absurdul* ionescian, ca o premiză programatic-irațională, care duce la o altă morală cât se poate de rațională (*saisir le rationnel à travers l'irrationnel*) care ne dă forța să sesizăm existența!, după o traducere pe care mi-am îngăduit-o.

Spectacolul beneficiază de o regie și o scenografie cu totul originale, semnate de domnii Radu Iacoban și Tudor Prodan, care au direcționat evoluția textului dramatic și jocul actorilor, prin sfidarea regulilor firești ale obișnuitului, șarjând pe marja naivității periferice... cu ștaif și pe ascendentul superior al ridicolului ridicat la rang de eleganță desuetă. Acestui demers scenic i s-a alăturat *light design*-ul, violent uneori, al luminilor și sunetului, semnat de domnul Bogdan Gheorghiu, dar care au asigurat echilibrul și profunzimea prestației comice în tonalitatea majoră a întregului spectacol teatral.

Regia, scenografia, jocul de lumini și de sunet, de alternative scenice și de prestații actoricești, susținute de o recuzită teatrală pe măsură, au adăugat o notă de originalitate și

de avans în susținerea și etalarea conceptului de *teatru al absurdului*, parcă peste intențiile... aproape *cuminți*!, ale noncoformistului Eugène Ionesco.

Spectatorii *cuminți* din sala *Bujor Măcrin* a Teatrului brăilean au avut reacții-șoc la toată tevatura de lumini și sunet, agresivă și surprinzătoare, care alterna, în antiteză, cu scenele de încremenire, vocală și de gestică, într-o poziționare de *stană de piatră* a actorilor, hotărâți să convingă de faptul că au asistat la o parodie a *absurdului* celui mai absurd.

Scenografia și *light design*-ul i-au înlesnit regiei o mulțime de alternative convingătoare pentru toată *politica* sa scenică, din care a rezultat un interludiu dramatic excitant, vivace și reconfortant până la urmă. Regizorul Radu Iacoban și-a ales inspirat o... echipă de șase actori talentați, reuniți într-un *tutti* al opțiunilor pozitive, în care partitura interpretativă s-a derulat egal, pe aceeași linie melodică a *teatrului absurdului* gândit de Eugène Ionesco, în limitele unei monotonii verbale, ilogice și stereotipe, cu gestică egală, cu o mimică pe măsură, care au asigurat toată sincopa unei brambureli semantice.

Foto: Arhivă Teatrul Maria Filotti

Fiecare actor și-a construit identic personajul dar, dacă, actrița Ramona Gîngă și actorul Valentin Terente n-ar fi avut aceeași manieră interpretativă, unicitatea cuplului *Doamna Smith* și *Domnul Smith* ar fi eșuat într-un *antiabsurd*, în afara textului dramatic. Cei doi actori au avut talentul și inteligența să-și etaleze propria fantezie comică și capacitatea de a evolua pe mai multe registre afective, ușurința de a inventa atitudini, alternative, poziționări și ipostaze actricești.

Păstrându-și propria partitură scenică, Valentin Terente a avut hazul și fantezia de a insinua formele, nuanțele *comicalului* ca niște conștiințe falsificate, iar Ramona Gîngă a

adăugat *umorului* forme ale unei noi patologii a absurdului, dintr-o culme a neprevăzutului. Actorii Ramona Gîngă și Valentin Terente au poziționat snobismul și suficiența soților Smith în zonele joase ale spiritului, printr-un dialog, printr-o discuție *doctă*, direcționate spre un *umor* gros, grobian, încărcat de automatisme și ifose nevinovate.

Actorii Corina Borș și Silviu Debu s-au aflat în același vivace *passo doble* de evoluție unitară în creionarea scenică a personajelor *Doamna Martin* și *Domnul Martin*, pe care i-au însoțit cu mare apetit în dialogul lor buimăcit de ilogic, pe un simbol al derizoriului.

Deși n-au format un cuplu *matrimonial*, actorii Mădălina Anea și Adrian Ștefan au avut același parcurs interpretativ egal, pentru că și personajele lor, Mary și Pompierul, s-au încadrat perfect ideii de unitate, regizorală și actricească, cu toate hachițele de comportament definitorii conceptului de *teatrul absurdului*, gândit de Eugène Ionesco și personalizat de trio-ul Radu Iacoban, adaptarea scenică și regia artistică; Tudor Prodan, scenografia; *light design*, Bogdan Gheorghiu.

Actrița Mădălima Anea, în rolul Mary, fata în casă, a creat un personaj aflat într-o confuzie totală de situații și a sugerat prin prestația sa artistică alternativa altor *tabu*-uri, pe o mistică a ierarhiei sociale; iar actorul Adrian Ștefan, în rolul Pompierul, a excelat printr-un limbaj încărcat de automatisme și clișee verbale, stârnind hohote de râs în sală cu hazul și inteligența sa *colorată*. Monologul savuros, *pozele* sale rezultate din încremeniri parodice au pornit de la ideea *ionesciană* că *râsul spectatorilor ne spală de prejudecăți și împiedică instituționalizarea ridicolului*. Retorica sa pitorească și *tăcerile* totale au reprezentat *invenții* comice iar *absurdul*, devenit o metaforă a *unei fabule*, din orice formă de demitizare devine o mistificare.

Cântăreața cheală, de Eugène Ionesco, spectacolul din repertoriul Teatrului *Maria Filotti*, a fost gândit și orchestrat într-un tempo dodecafonic, stravinskian, în parametrii tonali și artistici ai unei Orchestre Simfonice, în care partiturile viorilor, violoncelor și ale unei percuții năvalnice s-au aflat sub *bagheta* dirijorală autoritară a unui *trio* regizoral, de scenariu și de lumini, și s-a încheiat în fulgere de lumini, tunete și sonorități și prin aplauze entuziaste, insistente și măgulitoare pentru actori.

Dumitru ANGHEL

Când Comedia se scrie scenic cu majusculă Cum ajungem să iubim *Bădăranii*

Foto: Arhivă personală

Spectacolul *Sbrăilean Bădăranii* de Goldoni, în regia lui Petru Vutcărău la Teatrul *Maria Fillotti* Brăila, este un reper de măiestrie greu de egalat. Pentru unele detalii pare simplu... dar realitatea ține de

prea multe detalii și, cum unele sunt legate de oameni, ele sunt imposibil de replicat.

După ce am vizionat de mai multe ori, fără să respir aproape, *Bădăranii* de Carlo Goldoni în regia lui Petru Vutcărău, mi-am spus că da, este normal ca tema din *Numele trandafirului* de Umberto Eco să rămână una de maxim interes pentru filosofie, teologie, psihiatrie, literatură și, bineînțeles, teatru. Râsul și comicul au fost mereu asimilate stării de bine chiar și atunci când, aidoma subiectului central din mai sus menționata piesă de teatru a repertoriului clasicizat în arta Thaliei, se face din umor armă – mai mult sau mai puțin cu tăiș contondent, cu țintă severă moral și social, cu ascuțimi care duc, inevitabil, și spre autoironie, persiflare, hilar înconjurat de aura bufă.

Și cum să nu fie așa, când chiar personajele din *Bădăranii*, jucat la dramaticul brăilean, se autopersiflează prin tot ce zic și fac, prin însuși felul lor de a se comporta pe tot parcursul celor trei ore scenice în care, repet, eu nu m-am mișcat deloc, respectiv acei bărbați numai buni de *înțepat* cu armele ironiei și umorului, acele dame care complotează cu bună credință ca să ajute la unirea a doi tineri pe care oricum părinții doreau să-i facă soț și soție – dar în condiții pe care mulți dintre noi astăzi le considerăm crude, nedrepte și anume fără să se cunoască unul pe celălalt deloc

înainte de căsătorie, doar în numele unei bune uniuni de averi și poziții sociale.

Dar nu subiectul în sine al piesei, că doar îl știam prea bine, a fost cel care m-a ținut în scaunul din sala mare de spectacole a Teatrului *Maria Fillotti*, ci arta maestrului Petru Vutcărău, aureolată de farmecul jocului actoricesc – o echipă de milioane! – și de simplitatea elegantă a decorului, de frumusețea (puțin exagerată, dar neecipsând absolut deloc noțiunea de estetic) a costumelor, elocvența coloanei sonore etc. În fapt, totul și toate împreună au contribuit la succesul acestui spectacol pe care îl recunosc prea valoros și îl așez în buna umbră a maestrilor genului.

Comedia nu e ușor de dus în luminile rampei. De multe ori se pierde în hlizeala tâmpă a celor care se amuză și aplaudă doar la replică, la cuvinte *tari* sau la glumițe fără perdea. Dar comedia banală se uită după primul șir de aplauze, și acelea de complezență, publicul nerămânând cu mare lucru după căderea cortinei... cel mult cu o stare de bine datorată mai mult ca sigur secreției hormonilor numiți ai fericirii. Dar arta Thaliei e altceva. Trebuie să fie altceva pentru că rostul ei nu se rezumă la amuzament (și-apoi, cred că nu s-ar mai duce nimeni la UNATC dacă ar ști că va juca în veci doar stand-up comedy prin baruri și roluri în reclame...). Și spectacolul la care fac referire tocmai pentru acest înalt statut militează, în toate elementele lui.

Deci, subliniam scenografia minimalistă pentru virtuțile ei. Da. Așa e. Nu exagerat de sumară. Ci doar atât cât să sugereze la milimetru fastul și opulența venețiană din casele acestor oameni bogați care gândesc cam obtuz (pentru unele... oare?... gusturi de astăzi) inclusiv când vine vorba despre propriile progenituri. Și e perfect decorul astfel. Scenografiile Vladimir Turturică și Elena Gheorghe s-au achitat cu brio de sarcină.

Spuneam că personajele sunt îmbrăcate strălucitor, atrăgător estetic. Așa este. Sugerează mult, inclusiv ideea de carnaval venețian, pentru că despre acea perioadă este vorba în piesa noastră. Și cum doamnelor le este interzisă prezența în îmbulzeala carnavalească – deh! așa au hotărât dumnealor, bădăranii de soți în piesă – noi vedem farmecul și luxul manifestării în culorile și formele alese de scenografi și regizor pentru ele, aceste feminine care până la final ne fac să iubim piesa lui Goldoni, ba încă să-i îndrăgim inclusiv pe... bădăranii care, de ce nu, sunt și ei oameni – și nu oricum, ci bogați, de lume, iubitori de familie (în felul lor! Dar ce mai contează... au trecut atâtea secole...). Acelorași scenografi numiți mai sus le datorăm asta.

Bădăranii: Jarcu Zane/ Simon și soția din spectacol, două personaje atipice (Foto arhiva TMF)

Din când în când, în spectacol se dansează. E și acesta un element de noutate, ca și secvențele proiectate cu imagini carnavalești, noutăți ca multiplele momente de comedie ironică și epatantă - spre exemplu, acelea în care Simon/Jarcu Zane croșetează ascultând, îmbrăcat hilar în ceva care seamănă mai mult a costumație de plajă, la volum destul de apropiat de maximum, muzică clasică; ori cele în care soția sa își pictează pereții casei (de parcă vreo doamnă în vremea sa ar fi făcut vreodată asta...!) agățată, ca orice meseriaș, de o scară înălțuță... Gelu Baci, Dana Baci semnează – bine, am zis! – coregrafia.

Explic acum și de ce fiecare personaj te face să-l iubești. Realmente la final parcă nu ai vrea să pleci din sală și să nu-i mai vezi...

Lunardo - bădăranul de tată al fetei, interpretat de Marcel Turcoianu: e cabotin, sever, lăudăros, fanfaron, dar... e calculat cu măsură și respectuos, e iubitor cu cei dragi. Rolul e meticolos construit, fără fisuri.

Maurizio - bădăranul de tată al băiatului - Valentin Terente: persoană foarte calculată când

vine vorba despre bani și bogăție în genere, rece, îngâmfat, vrea să pară un dur, dar regula de bază pare a fi – când vine vorba de familie și copil – dorința unei vieți bune, așa că devine maleabil și tolerant. I se iartă defectele. Publicul ajunge să-l placă pentru că Valentin Terente face un rol pe cinste.

Simon - bădăranul prieten – Zane Jarcu: persoană simplă în forul său interior, cu apucături ciudate pentru oricine are idei preconcepute despre oamenii bogați și serioși; îi place să... croșeteze. Dar e meloman și chiar dacă face prea mult zgomot, e un soț care își înțelege soția indiferent cum se văd din afară reacțiile sale la diferitele ei doleanțe. Zane face din rol o culme și ne invită să escaladăm un frumos munte artistic. Ne place mult asta!

Lucietta și Filippetto - copiii: ascultători, iar când nu sunt exact așa, nu se duc chiar cu capul în gard. Cer ajutor cui trebuie și finalul e fericit. Jocul celor doi actori, al Ramonei Gîngă și al lui Adrian Ștefan, întrece toate așteptările. Sunt când copilăroși, când maturi, când caraghioși... dar oricum ar fi, sunt foarte bine în roluri. Și cu o noutate a jocului care ridică, așa cum tot precizez, stacheta acestui spectacol mult... foarte mult.

Margarita - mama vitregă - Cătălina Nedelea: e mai bună ca o mașteră, și se vede asta. Putea fi, cum o arată piesa, doar o femeie care s-a căsătorit din interes. Dar se dovedește un om bun. Rolul e strunit cu mână severă și iese impecabil.

Marina - mătușa - Monica Zugravu: versatilă, cu ceva apucături de precupeață, dar ce bine o prinde rolul (pentru că știe cum să-l construiască)... o îndrăgim de-a binelea când decide că trebuie să pună la cale viclenia prin care cei doi viitori miri se cunosc (da, știu, așa e piesa, dar alte actrițe nu au reușit performanța de a atrage atât de mult simpatia publicului)... și ce tonic râde!

Dona Felice - Corina Borș: o tânără parvenită, care știe să-și facă jocurile (mofturile). Și să ajute. O adevărată prietenă. Corina a găsit resursele potrivite pentru rolul care îi iese foarte bine.

Canciano - soțul doinei Felice - Dan Moldoveanu: un accesoriu pentru foarte tinerica sa soață, prea în vârstă și sub papuc (cred că mulți bărbați preferă să joace și în realitate rolul acesta numai ca să aibă lângă ei o frumusețe epatantă, bineînțeles una care costă mult... și necesită inclusiv clipe de închis ochii la infidelități... dar aceste neajunsuri

par minore pentru dumnealor). Foarte bine în rol Dan Moldoveanu. Ne binedispune!

Contele Riccardo - tânărul care o însoțește pe dona Felice - Silviu Debu: un accesoriu al poveștii noastre bine pus la locul lui. Conturează și mai bine elementele de bază ale scenariului cunoscut. El colorează unghiurile mai puțin vizibile. Pentru că Silviu Debu știe cum.

Echipa de actori e completată de Ioana Dragu, Ionel Spălatu (care sunt oamenii de culise, de fapt), apoi și de Mihai Ardeleanu - regia tehnică, Mihai Andrei - lumini, Marian Ecmegian - sunet, Ioana Dragu - sufleur (cum am zis!), Ionel Spălatu - recuzită (ce spuneam?), mașiniști - Gheorghe Decu, Gheorghe Staicu, Emanuel Bișa, Ilie Nelu, Ciprian Cristescu, cabinieri - Mița Voicu, Adriana Tudose.

pe textul unui italian din alte vremuri, cu actori care au urmărit cu siguranță celebrele roluri în interpretări românești remarcabile, dar nu au copiat nici măcar un ton, un gest din acele spectacole considerate de referință în teatrologia genului.

Și îi mulțumesc în egală măsură lui Lucian Sabados, managerul Teatrului *Maria Filotti* Brăila, el fiind acela care l-a invitat pe regizorul din Republica Moldova, țara soră și vecină, și mai mult decât atât, i-a oferit provocarea numită *Bădăranii*.

Iată cum, din multiple, fine și delicate detalii, se naște nu doar impresia, emoția, farmecul artei Thaliei ori lacrima (bucuriei, speranței), ci mai cu seamă o memorabilă reprezentare a sublimului. Uneori îi spunem lucrare măiastră.

Bădăranii: Imagine de grup, cu personajele feminine din spectacol, sugestivă și pentru frumusețea și extravaganța costumelor, (arhiva TMF)

Și cum dragostea străbate, chiar nenumită, povestea italiană, ea învinge. Și îmblânzește nu doar personajele, ci și publicul, care rămâne captivat de la început până la sfârșit și, repet a nu știu câta oară, devine și el un îndrăgostit de echipa teatrului, condusă cu delicatețe (așa pare) de Petru Vutcărașu.

Pentru bucuria mea imensă, inclusiv când mă gândesc la acest fabulos spectacol, pentru amintirea care îmi dă fiori și mă face să-mi îndrept automat coloana vertebrală, îi mulțumesc de fiecare dată (de la premiera din... 21 decembrie 2017!!) lui Petru Vutcărașu - un produs al școlii rusești de teatru; hm! ce interesantă combinație:

Alteori o înnobilăm cu apelativul capodoperă. Oricum îi vom spune, spectacolul *Bădăranii* - lucrat la teatrul din Brăila de o echipă care a înțeles exact și a transformat în realitate scenică sugestiile lui Petru Vutcărașu, maestrul fără drept de apel în acest caz - rămâne un reper pentru ceea ce trebuie să fie Arta (cu majusculă). El - spectacolul - cuprinde, spune, sesizează, transmite, emoționează, răzbate, răscolește și, mai ales - cu ei, toți care au contribuit la el - rămâne. În minte și în suflet.

Armanda FILIPINE

Patrimoniul brăilean – de la conservare și revitalizare, la valorificare

Un studiu recent asupra patrimoniului cultural construit în zona de sud-est a României, întocmit de arhitectul Doina Bubulete, arăta că, din punct de vedere calitativ, Centrul Istoric al Brăilei prezintă remarcabile caracteristici, care îi conferă o poziție unică în patrimoniul cultural național. ***Vechiul Centru Istoric al Brăilei are o valoare remarcabilă din punct de vedere urbanistic și arhitectural***, susține doamna Doina Bubulete. La rândul său, directorul Muzeului Brăilei Carol I, prof. univ. dr. Ionel Căndea, preciza că ***Brăila are un ansamblu complet de clădiri și monumente istorice, bunuri de patrimoniu, un Centru Istoric încărcat de poveste***. Printre monumentele istorice de arhitectură reprezentative din Centrul Istoric se află bisericile *Sfinții Mihail și Gavril* și *Buna Vestire*, Teatrul *Maria Filotti*, casele memoriale *Perpessicius*, *Panait Istrati*, *Petre Ștefănescu Goangă*, Centrul Cultural *Nicăpetre*, Muzeul Brăilei Carol I, Grădina Mare, strada *Mihai Eminescu*. Centrul Istoric al Brăilei, cunoscut ca Centrul Vechi, se întinde pe o suprafață de peste 160 de hectare și cuprinde adevărate bijuterii arhitectonice de o valoare inestimabilă, construite la sfârșitul secolului al XIX-lea sau începutul secolului al XX-lea, fiind încadrat ca monument istoric de categoria A, respectiv cu valoare națională. În prezent, este declarată monument istoric zona cuprinsă între bulevardul *Al. I. Cuza* și Dunăre.

Patrimoniul de excepție al Brăilei, un oraș reprezentativ arhitectonic pentru Europa anului 1900, este produsul istoriei. Brăila a fost un oraș avangardist în secolul al XIX - lea, un oraș al culturii, al eficienței economice. Pentru Anton Dumitriu, Brăila se prezenta drept un oraș al negustorilor prosperi, cu stil și rafinament aristocratic. Cosmopolitismul populației brăilene (o treime din locuitorii orașului erau, în 1891, cetățeni străini), situația prosperă a acesteia, atracția exercitată de civilizația occidentală, în special de cea franceză, au determinat concepția urbanistică și arhitectura orașului. Moștenirea

remarcabilă arhitectonică o datorăm unei legislații clare, unui regulament pentru construcții detaliat, pe care autoritățile l-au aplicat cu strictețe. Proiectul de sistematizare prevedea ca în piața centrală construcțiile să aibă trei nivele, iar fațadele să fie executate după un plan impus. Este o regulă pe care o regăsim și astăzi în Occident, unde haosul și arbitrariul arhitectonic sunt de neconceput. Cu alte cuvinte, în Brăila de altădată nimeni nu construia cum îl tăia capul și avea chef! Din păcate, aceste lucruri par tot mai puțin înțelese astăzi. Iar când o societate este acaparată de prost gust și impostură, ea nu va respecta și prețui nimic, după cum nu va fi interesată de conservarea monumentelor istorice și nu va investi în tradiții.

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

Deși în mai mică măsură decât prin alte părți, patrimoniul nu a fost ferit de acțiunea unor demolatori, aceștia profitând uneori de scăpările legislației și slăbiciunile autorităților. Asalturile asupra peisajului urban tradițional nu se vor opri prea curând, ele fiind favorizate de o serie de condiții obiective. Astfel, proprietarii legitimi care și-au recuperat, după procese de ani de zile, casele naționalizate, nu au avut, în destule cazuri, mijloacele să le întrețină, ori să repare stricăciunile produse de neglijența foștilor locatari, în jumătatea de secol cât respectivii erau *chiriași la stat*. Întâlnim și situația, precum în cazul Casei *Likiardopulos*, ca noii proprietari

să fie reprezentanți ai unor generații mai tinere, nelegate sentimental de moștenirea recuperată, tendința lor fiind aceea de dărâmare a vechii case, pentru a valorifica terenul. Majoritatea clădirilor de patrimoniu au fost oferite, înainte de 1989, ca spații locative diverselor familii care constituiau cazuri sociale sau folosite în regim de chirie. O jumătate de secol imobilele nu au mai cunoscut o renovare adecvată, iar după '89 au fost vândute la propriu atât de urmașii foștilor proprietari, cât și de diverse societăți sau persoane interesate mai degrabă de teren. Amplasamentul central a constituit o miză importantă pe fondul creșterii prețului metrului pătrat construit în România. Iată de ce, unele dintre imobile au dispărut cu totul, iar astăzi întâlnim în centrele istorice ale orașelor noastre clădiri cu totul nepotrivite cu amplasamentul în care se găsesc, turnuri de tip *glass and steel*, înconjurate de clădiri de secol XIX, așa cum este cazul, în Brăila, cu magazinul *Eurostyl*. Uneori, clădiri de patrimoniu au ajuns o ruină aproape imposibil de reabilitat, din ele furându-se tot ce putea fi demontat și dezmembrat, de la feronerie în stil *Art Nouveau*, la parchet. Obiecte de mare valoare au fost distruse sau au dispărut pe neașteptate. Casele și vilele noilor îmbogățiți au început să slujească tot mai mult străzile orașului, afișând un lux somptuar. Firme de construcții și patroni inconștienți au făcut intervenții devastatoare asupra unor clădiri-monument. Cum să mai păstrezi identitatea unor străzi celebre, când accepți astfel de imixtiuni și improvizații incalificabile? La rândul lor, autoritățile locale nu reușesc să-i determine pe proprietarii care locuiesc în situl istoric să-și repare fațadele sau să-i împiedice să-și demoleze clădirile.

Traversăm o perioadă extrem de dificilă în ceea ce privește protejarea și promovarea patrimoniului. Acesta se deteriorează constant, pentru că nimic nu oprește demolările de imobile istorice în zone protejate, nu stopează construcțiile care încalcă regulamentele de urbanism și distrug țesutul istoric, nu împiedică renovările care afectează valoarea arhitecturală a imobilelor, după cum dispar spațiile verzi amenajate din zonele protejate și se modifică iremediabil peisajele culturale. Iată de ce, nu ne miră faptul că o serie de clădiri de patrimoniu, precum fostul CEC sau hotelul *Bristol (Pescăruș)*, o clădire-emblemă a orașului, ridicată în anul 1892 după planul arhitectural al lui Paul Mihail, stau astăzi să se surpe.

Evident, nu doar patrimoniul brăilean este în suferință, la nivel național situația fiind chiar mai gravă. Astfel, *Raportul pentru București 2018* arată că: *În zonele istorice valoroase se manifestă un comportament illogic, cu efecte economice, culturale și identitare defavorabile: pe de o parte, se afirmă valoarea patrimoniului (lege organică, declarații, emisiuni mediatizate etc.), pe de altă parte, acțiunile reale în teren conduc la demolări abuzive și distrugeri nejustificate, fără reacții din partea administrației. Dublul limbaj are efecte dezastruoase la nivelul locuitorilor, care își pierd încrederea în instituțiile administrației publice. Centrul istoric decade progresiv accelerat, atât ca substanță materială, cât și ca semnificație în conștiința bucureștenilor. Capitala înregistrează pierderi nejustificate și ireversibile. Într-o competiție cu capitalele europene, Bucureștiul își pierde treptat prestigiul. Declinul invocat este ilustrat de Hotelul *Concordia* din București, o clădire care a găzduit istorica întâlnire din noaptea de 23 spre 24 ianuarie 1859, în care s-a hotărât Unirea Principatelor Române și alegerea lui Alexandru Ioan Cuza drept domn al Țării Românești, a ajuns o ruină plină de gunoaie, de care nu răspunde nimeni. Din păcate, periodic aflăm că o altă clădire cu valoare de patrimoniu a fost distrusă definitiv: *Moara lui Assan*, *Vila Miclescu* de pe Bulevardul *Kiseleff* ori *Vila George Solacolu* sunt doar câteva dintre ele. Nu întâmplător, în anul 2016 Bucureștiul figura pe lista *celor 50 cele mai periclitare centre istorice din lume*. În țară, Cazinoul din Constanța este lăsat în paragină, la fel și Băile Herculane, altădată o stațiune luxoasă și celebră pe plan european, unde împărații Austro-Ungariei veneau pentru tratament și relaxare. Fără a mai continua lista dezastrurilor, vom remarca printre principalele cauze ale degradării patrimoniului național și local:*

- Proliferarea PUZ-urilor derogatorii. Aceasta este cea mai gravă boală a urbanismului actual și sursa distrugerii valorii urbanistice a zonelor construite protejate. Administrațiile aprobă adesea proiecte care distrug calitatea arhitecturală și urbanistică a zonei protejate.
- Nu există o piață funcțională a imobilelor de patrimoniu. Aici sunt două mari probleme: una de interpretare a legislației de urbanism, care face ca valoarea economică a terenului să fie mult mai mare decât valoarea imobilului istoric, iar alta

ce țin de hățurile juridice și de o legislație deficitară în care sunt prinse cele mai multe astfel de imobile: retrocedări, procese, mai mulți proprietari, drepturi litigioase. De aceea, în toată țara, clădirile monument istoric cad în fiecare an sub nasul primăriilor, în timp ce tot felul de îmbogății peste noapte ajung constructori prin zonele istorice, demolând cu mult elan ceea ce au construit înaintașii.

- Nu există date actualizate (și nici specialiști care să se ocupe de asta în administrația locală). Nu există un inventar la zi al zonelor protejate și nici fișele actualizate ale monumentelor istorice, din care să reiasă situația fizică și juridică a fiecărei clădiri. Fără o analiză a fondului construit nu poate fi elaborată o strategie de regenerare a zonelor protejate. Din păcate, nu are cine să identifice monumentele, nu are cine să le pună pe o hartă, nu are cine să facă o bază de date.

- Nu există, la nivel național, o direcție clară pentru găsirea de soluții pentru regenerarea urbană, pentru inserții de clădiri moderne în țesut vechi, restaurare și, nu în ultimul rând, pentru găsirea de soluții compatibile cu creșterea economică (de exemplu, crearea de centre comerciale noi pe modelul Parisului, Londrei și atâtor altor centre), în loc de inserarea aleatorie de blocuri și turnuri de birouri în țesuturi urbane de sec. XIX sau început de sec. XX, cum se practică la noi pe scară largă.

- Nu există o masă critică de cetățeni, preocupați de conservarea patrimoniului arhitectural și urbanistic și de calitatea mediului construit.

În conservarea, revitalizarea și valorificarea patrimoniului, trebuie să ținem seama și de faptul, ignorat de decidenții actuali, că atitudinile se formează prin educație. De unde să învețe tinerii, spre exemplu, să prețuiască moștenirea lăsată de înaintași, valorile neamului lor, dacă orele de istorie au fost reduse drastic în planurile de învățământ, iar programele nu au competențe legate de cunoașterea și prețuirea patrimoniului național? În acest context, cu atât mai importante sunt cărțile realizate de profesorul Ioan Munteanu cu sprijinul Bibliotecii Județene *Panait Istrati* Brăila¹, acestea atrăgându-ne atenția asupra

importantei păstrării și valorificării patrimoniului, a faptului că readucerea la viață a clădirilor de patrimoniu istoric este un autentic act de patriotism local și național. Pe baza unei viziuni interdisciplinare, a unei minuțioase cercetări istorice, domnul profesor Munteanu a realizat o veritabilă operă de restituire a patrimoniului brăilean, considerat de autor o valoare adăugată a comunităților noastre, a contribuit la salvarea unor monumente amenințate de uitare în conștiința noilor generații, după ce acestea, deseori, au fost abandonate și au ajuns ruine, victime ale unei combinații de factori distructivi antropici și naturali.

Recuperarea valorilor trecutului, restaurarea patrimoniului cultural, arhitectural, nu este numai o chestiune de istorie, ci și de viață. Ne găsim într-o perioadă critică în ceea ce privește protejarea și promovarea patrimoniului național. Acesta se deteriorează constant, pentru că nimic nu oprește demolările de imobile istorice în zone protejate, nu stopează construcțiile care încalcă regulamentele de urbanism și distrug țesutul istoric, nu împiedică renovările care afectează valoarea arhitecturală a imobilelor, după cum dispar spațiile verzi amenajate din zonele protejate și se modifică iremediabil peisajele culturale. S-a ajuns aici pentru că, pe lângă corupție și conflicte de interese, ne confruntăm adesea cu un triplu abandon: al misiunii publice, al eticii profesionale și al responsabilității individuale. Funcționari care nu posedă o minimă înțelegere a rolului pe care patrimoniul istoric îl joacă în dezvoltarea armonioasă a localităților și în creșterea calității vieții locuitorilor, urbanisti și arhitecți care au abandonat responsabilitatea pentru spațiul public, investitori privați care ignoră comunitatea unde construiesc, urmărind doar câștigul financiar pe termen scurt. Iată de ce, conștientizarea importanței istoriei locale, a patrimoniului de către tinerele generații devine o necesitate imperioasă. Este timpul să înțelegem datoria pe care o avem față de înaintași și de noi înșine, aceea de a reface gloria Brăilei de altădată, începând cu salvarea și valorificarea patrimoniului de excepție pe care - încă - îl avem la dispoziție.

Constantin TOADER

¹ *Aleiul Cuza și alte monumente*, Editura Proilavia, Brăila, 2015; *Monumentele istorice ale orașului Brăila*, Editura Proilavia, Brăila, 2016; *Monumentele culturale ale județului Brăila*, Editura Proilavia, Brăila, 2018; *Pe urmele vechilor conace brăilene*, Editura Proilavia, Brăila, 2019.

Lutul și creația artistică

Lutul, mirajul generației tinere, atrage din ce în ce mai mulți curioși de texturi noi și valențe artistice inegalabile.

Lucrul cu lutul nu cunoaște vârstă. Este abordabil de toți oamenii care doresc să exteriorizeze o metaforă a creativității simple. Simplitatea și originalitatea își dau mâna, comunică liber, alcătuind forme concentrice ce călătoresc în timp și spațiu sub imboldul voinței de a comunica prin forme și texturi.

Structura lutului permite lucrul atât pe verticală cât și pe orizontală, generând o dinamică spațială care este abordabilă atât de elevul preșcolar cât și de elevul gimnazial.

Tridimensionalitatea și spațialitatea materiei lutului, moale și inert la prima vedere, reține structural forma inițială și, sub presiunea temperaturii, poate reveni la forma care s-a corectat în primă fază. Jocul prin amprentare este cel mai rapid mod de a comunica expresii artistice cu ajutorul lutului.

Valoarea artistică a obiectului obținut din lut este inserată de repetiția permanentă a jocului cu lutul.

Lucian CONSTANTIN
Artist plastic, profesor

Mr. Turner

M*r. Turner* este un film biografic, apărut în anul 2014. Destinat iubitorilor de gen, scris și regizat de Mike Leigh, filmul condensează în două ore și jumătate ultimii 25 de ani din viața pictorului britanic Joseph Mallord William Turner (1775 - 1851). În 2015, pelicula a avut patru nominalizări la Oscar, pentru cea mai bună imagine - Dick Pope, cea mai bună scenografie - Suzie Davies, Charlotte Watts, cele mai bune costume - Jacqueline Durran și cea mai bună coloană sonoră - Gary Yershon.

Ținta predilectă a lui M. Leigh în realizarea filmului pare să fi fost surprinderea tensiunii și contradicțiilor dintre omul Turner și artistul cu opera lui, implicit modul spiritual în care a văzut lumea și a ilustrat natura. Cine putea să intre în acest rol dificil și să joace un individ atât de contradictoriu (firește, având trăsături fizice asemănătoare)? Nimeni altul decât Timothy Spall, unul dintre actorii preferați ai lui Leigh, atât pe marele ecran, cât și pe scenă, care a intrat perfect în pielea personajului, dovadă grăitoare a talentului său fiind premiul pentru *Cel mai bun actor*, care i s-a acordat la Festivalul de Film de la Cannes din 2014.

Mike Leigh l-a descris pe William Turner drept *un mare artist: un pictor radical, revoluționar*, iar acest lucru este, fără îndoială, adevărat. Opera lui Turner, reprezentant al romantismului, pare să prefigureze impresionismul, poate, uneori, chiar modernismul abstract, lucrările pictorului fiind expresia frământărilor sale lăuntrice și a vulnerabilității lui ascunse. Spre deosebire de înaintașul său, Claude Lorrain, pentru timpul lui, Turner e un mare poet al culorii. În special galbenul - punct de plecare al operei sale - pare a fi o culoare a confesiunii; chiar dacă unii contemporani i-au sancționat predilecția pentru galben, el nu a ezitat și nici nu a renunțat să îl folosească cu frenezie, dând lumină și unicitate tablourilor sale.

Omul Turner era neîncrezător, lipsit de haruri sociale și de tact, avea maniere grosiere. Era ursuz, cu apucături care nu-i făceau cinste. Și totuși, în spatele acestui bărbat cu origini modeste (fiu de frizer) a stat un artist genial, dar nu atât de cunoscut publicului larg pe cât ar merita. Obsesia sa de a înregistra cu acuratețe lumina și condițiile

atmosferice (cândva, se legase de catargul unei nave pentru a putea picta o furtună de zăpadă) nu s-a născut doar dintr-o preocupare de a immortaliza cu fidelitate natura, ci și din credința că lumina era o vizibilă manifestare a divinului - ultimele lui cuvinte se spune că ar fi fost: *Soarele este Dumnezeu*. Sub exteriorul său respingător, dur, aspru, ca înfățișare și comportament, s-a dovedit a se ascunde un artist sublim, care a rezonat la frumos, a reprezentat într-o manieră inconfundabilă peisaje și scene marine, lucrările sale fiind expresia măiestriei și a *filtrului* personal prin care a văzut natura. Personajele filmului au fost minuțios studiate și înfățișate atât de bine, încât avem senzația că în timpul vizionării ne întoarcem să trăim în Anglia anului 1850. În mod natural, relațiile dintre personajele perfect conturate și celebrul pictor întregesc portretul acestuia. Cealaltă caracteristică remarcabilă a filmului este frumusețea sa vizuală. Unele secvențe sunt asemenea unor tablouri la propriu, deși luminozitatea din opera lui Turner nu este ușor de convertit în acest mod. Mike Leigh și toți ceilalți din echipă reușesc împreună să facă din filmul *Mr. Turner* poate nu o capodoperă, cum l-au considerat unii, însă, în mod cert un film care iese din pluton, fiind un amestec reușit, bogat de istorie, frumusețe, profunzime și imagini dramatice, tulburătoare ale condiției umane. Filmul câștigă enorm și de pe urma reușitei coloane sonore, aparținându-i lui Gary Yershon, ce, uneori, potențează aproape perfect anumite momente epice.

Putem conchide, fără să greșim sau să exagerăm, că *Mr. Turner* trebuie trecut, pentru a fi văzut (sau revăzut), pe lista scurtă a filmelor biografice de neratat. *The Girl with a Pearl Earring*, 2003 (despre pictorul olandez Jan Vermeer van Delft); *Klimt*, 2006 (pictorul austriac Gustav Klimt); *Frida*, 2002 (pictorița mexicană Frida Kahlo de Rivera); *Camille Claudel*, 1988 (sculptorița franceză aflată sub umbra marelui Rodin); *Surviving Picasso*, 1996 (pictorul spaniol Picasso); *Goya's Ghosts*, 2006 (pictorul Francisco Jose de Goya); *Nightwatching*, 2007 (Rembrandt van Rijn) etc. sunt filme de artă de excepție, cărora *Mr. Turner* li se alătură negreșit.

Steluța BUZDUGAN

Puls în alb și negru - Laura Hartte

P*uls în alb și negru* este romanul de debut al Laurei Hartte, o scriitoare care nu a avut nevoie de mai mult pentru a-și demonstra măiestria. Prin talentul ei unic, autoarea își poartă cititorul într-o lume a trăirilor intense și îl ține în poveste până la ultimul cuvânt al cărții și dincolo de el.

Romanul prinde viață într-un fel în care doar cărțile cu adevărat valoroase o fac. Alături de eroii Laurei Hartte iubești, suferi, zâmbești sau plângi, te temi și ești fericit, trăiești practic o existență ce va deveni parte din tine.

Cartea e unică prin forța scrierii, prin profunzimea ideilor expuse, prin complexitatea personajelor, dar mai ales prin tematica abordată, toate acestea făcând-o să depășească cu mult tiparul unui simplu roman de dragoste.

Noah Mayhem este un personaj excepțional construit, un caracter fascinant, cu o capacitate aparte de a percepe lumea. Gândurile lui, trăirile interioare, suferința sa zguduie mintea celui ce citește, îl fac să își pună întrebări, să conștientizeze că viața poate fi trăită la un cu totul alt nivel, pe care nu oricine îl poate atinge. Pentru Noah, lucrurile se împart în alb și negru, bun sau rău, iubire absolută și frică uriașă de a nu dezamăgi sau de a nu fi rănit, supraviețuire sau moarte.

Alb sau negru.

Nu am crezut în altceva și nu am vrut să cunosc griul. Nu am jonglat cu jumătăți de măsură pentru că mi-am dorit întotdeauna mai mult. Am atins vârful și am aspirat spre cer chiar și atunci când prăpastia se deschidea mândră sub pașii mei. Am plecat, deși inima urla să nu o fac. Am distrus, deși conștiința îmi plângea într-un colț și mă implora să mă opresc. Am tăiat în carne vie chiar și când voiam să consolez. Am călcat prin foc cu zâmbetul pe buze, iar atunci când am atins apa, am simțit cum mă prăbușesc.

Am iubit intens de când mă știu. Am urât chiar mai profund decât am iubit și am fost capabil de orice pentru oamenii la care țineam. Am trăit pentru alții într-o lume în care fiecare trăiește doar pentru el. Am ajutat când mie nu mi

s-a întins nici măcar o mână și am privit în altă parte atunci când, umilit, ceream ajutor.

Romanul prezintă drumul inițiat al lui Noah, un tânăr de aproximativ douăzeci de ani, căruia destinul nu i-a surâs prea des. Moștenitorul unui adevărat imperiu petrolier, însă cu un tată despot și o mamă dispărută înainte de vreme, Noah a ajuns să se lupte de multe ori nu doar cu lumea din jur, ci și cu el însuși, cu demonii minții sale, cu originile de care nu este deloc mândru, cu propriile convingeri și alegeri, care de cele mai multe ori l-au dus în situații limită, împingându-l până în pragul prăbușirii.

Puls în alb și negru este un roman al contradicțiilor, o carte căreia îi simți pulsul vibrând, în paginile căreia scriitoarea reușește, ca nimeni altcineva, să transmită emoții, trăiri interioare, forță, intensitate, dar și fragilitatea umană și puterea sentimentului care ne definește ca oameni.

Foto: Arhivă personală

Alături de Noah, cititorul află că există motive să lupti în continuare, chiar și atunci când simți că limitele tale au fost atinse. Obişnuit de ani buni doar să supraviețuiască într-o lume întunecată și fără perspective, Noah ajunge treptat să afle că există îngeri printre oameni, pentru care merită să riști să îți dăruiești zidurile. Collene, o roșcată cu trăsături angelice și încăpățănare nefirească, reușește ceva ce aproape nimeni nu și-a propus vreodată – să îl cunoască pe adevăratul Noah, să îi descopere universul interior și să îl facă pe el însuși să îl conștientizeze – cu alte cuvinte să ia un necredincios și să îl determine să creadă în cel mai frumos și pur sentiment – iubirea.

Laura Hartte oferă publicului său o poveste unică a două personaje pe cât de puternice, pe atât de fragile, care ajung să se maturizeze împreună, învățând să trăiască în primul rând pentru celălalt. Collene iubește cu tot ceea ce e și asta îl salvează pe Noah.

O iubesc atât de mult încât orice cuvânt aș folosi, nu ar putea cuprinde tot ce simt pentru ea. Suflute mor și se nasc de fiecare dată când o sărut. Soarele răsare mai strălucitor, iar cerul e mai limpede. Aș vrea să aștern pe pagini întregi cât de mult o iubesc, dar tot nu ar fi suficient. I-am dat mai mult decât o inimă. I-am dat fiecare parte din mine fiindu-mi teamă că va fugi, dar ea e încă în brațele mele rostindu-mi numele după ce am făcut-o din nou a mea și dintr-o dată în sufletul meu se trezește un sentiment pe care nu l-am mai simțit de mult. Sunt fericit. Și am de gând să trag cu dinții pentru fericirea mea.

Pentru fericirea noastră.

Prins într-o lume a afacerilor ilegale cu droguri, alături de prieteni care îi sunt practic adevărata sa familie, tânărul realizează că este extrem de dificil să ieși de acolo supraviețuitor. Collene reprezintă însă motivul pentru care Noah luptă să facă imposibilul posibil.

Scriitoarea îmbină perfect planuri narrative distincte. În paginile romanului său îl însoțim pe Noah în sălile de clasă sau pe holurile liceului unde învață, în garajul transformat într-un *Wonderland*, ce îi cere maturitate absolută în gestionarea situațiilor extrem de dure, sau în cabana de munte devenită *acasă*, unde trăiește momente de neuitat alături de Collene.

Dincolo de secvențele sensibile, pline de un romantism erotic, sau de acțiunea intensă, romanul atrage atenția prin abordarea laturii psihologice într-o manieră originală, unică în literatură. Noah Mayhem trăiește profund, simte ceea ce alții nici măcar nu văd, își face procese de conștiință, introspecțiile dezvăluind cititorului caracterul ferm al personajului și noblețea sa. Noah e conștient de faptul că e diferit de ceilalți și tânjește după normalitate. Însă afecțiunea sa psihică nu îi permite acest lucru. Noah Mayhem suferă de tulburare de personalitate multiplă, iar scriitoarea își construiește genial personajul. Trecherile la Hatter, partea întunecată a lui Noah, cel care s-a născut din nevoia copilului de a se proteja într-o lume în care s-a simțit abandonat, tulbură profund cititorul. Duritatea imaginilor prezentate, nefirescul situațiilor șochează. Noah

are nevoie de Hatter și totuși îl renegă, deși e parte din el. Hatter se simte respins, neînțeles și are reacții violente atunci când Noah îl izolează. Se simte singur, mai singur decât Noah, și se refugiază în ură față de cei din jur. Rănește pentru a nu fi distrus, iar Noah se teme de ce s-ar putea întâmpla dacă acesta ar ajunge de necontrolat.

Modul remarcabil în care scriitoarea reușește să treacă de la o perspectivă la alta și să transmită cititorului starea personajelor, cuvintele cheie, extrem de puternice, simbolistica folosită, frazarea inimitabilă, finețea detaliilor, tehnicile narrative atât de bine stăpânite, toate dau o valoare incontestabilă romanului *Puls în alb și negru*.

Laura Hartte se dovedește a fi o iubitoare de frumos, iar pasiunea față de artă răzbate din paginile cărții. Noah și Collene luptă pentru salvarea vechiului hotel *Lux*, acesta fiind liantul ce îi aduce împreună la începutul relației lor, iar expoziția de pictură ce dă titlul romanului este o adevărată pledoarie pentru artă, indiferent de forma pe care o îmbracă aceasta.

- Cine te-a distrus așa?

Știu că nu vorbește cu mine. Întrebarea îi este adresată bărbatului care și-a pus sufletul pe jos și l-a lăsat să fie călcat în picioare de ceilalți. Până la urmă asta e arta. Să-ți expui sufletul și să rămâi gol în fața oamenilor ce vor arunca cuțite în tot ce ai creat vreodată.

Iubirea vindecă sau cel puțin oferă iluzia că vindecarea își poate găsi locul în sufletul oamenilor damnați, alături de acceptarea propriei persoane. Puritatea și intensitatea sentimentului trăit de Noah și Collene determină cititorul să spere că în final demonii pot fi înfrânți, că lumina va străpunge întunericul și că suferința va fi înlocuită cu împlinirea.

Finalul romanului răstoarnă însă toate previziunile făcute și cere neapărat o continuare a seriei. Autoarea construiește un epilog bulversant, care ridică întrebări, smulge lacrimi și provoacă revoltă împotriva unui destin ce uneori poate fi nemilos.

Puls în alb și negru este o carte desăvârșită, impecabil scrisă, a cărei complexitate nu poate fi surprinsă în doar câteva rânduri. Un roman ridicat la rang de artă, ce demonstrează că literatura românească are încă un cuvânt de spus într-o lume superficială și lipsită de multe ori de valoare.

Roxana NEAGU

Bastarda Istanbulului, Elif Shafak

Elif Shafak este o tânără frumoasă născută în Franța în urmă cu 46 de ani, considerată o revelație și una dintre cele mai prestigioase reprezentante ale literaturii turce.

Scrierile ei se remarcă prin abordarea problemelor sociale, culturale și politice ale lumii contemporane. Unele sunt opere de ficțiune, altele de non-ficțiune datorită implicării active a autoarei în viața socială și cea culturală.

Tema principală a romanelor ei, cea a feminității, a preocupat-o încă din vremea studenției, a masteratului și a doctoratului. Lucrarea de disertație la masterat a avut titlul *Universul ciclic și concepția asupra feminității în gândirea Bektași și Mevlevi*, iar cea de doctorat s-a numit *Prototipuri ale feminității și limite ale tolerării marginalității în procesul de modernizare al Turciei*.

Debutul s-a produs în anul 1994 cu volumul de povestiri *Anatolia privită cu ochii invidiei*, dar nemulțumită de propria carte nu o va mai tipări niciodată.

În atenția iubitorilor de literatură ajunge prin romanul *Dervişul* publicat în 1997, iar cu *Palatul puricilor* din 2002 începe preocuparea autoarei pentru raportul dintre realitate și ficțiune postmodernistă.

În anul 2007 publică romanul *Bastarda Istanbulului* în limba engleză și apoi tradus în turcă. Acesta o aduce în fața instanței de judecată pentru că Armanoush Tchakhmakhchian, o tânără armeană-americană, unul dintre personajele cheie ale romanului, discută despre *genocidul* împotriva armenilor săvârșit de puterea turcă în timpul Primului Război Mondial, în 1915.

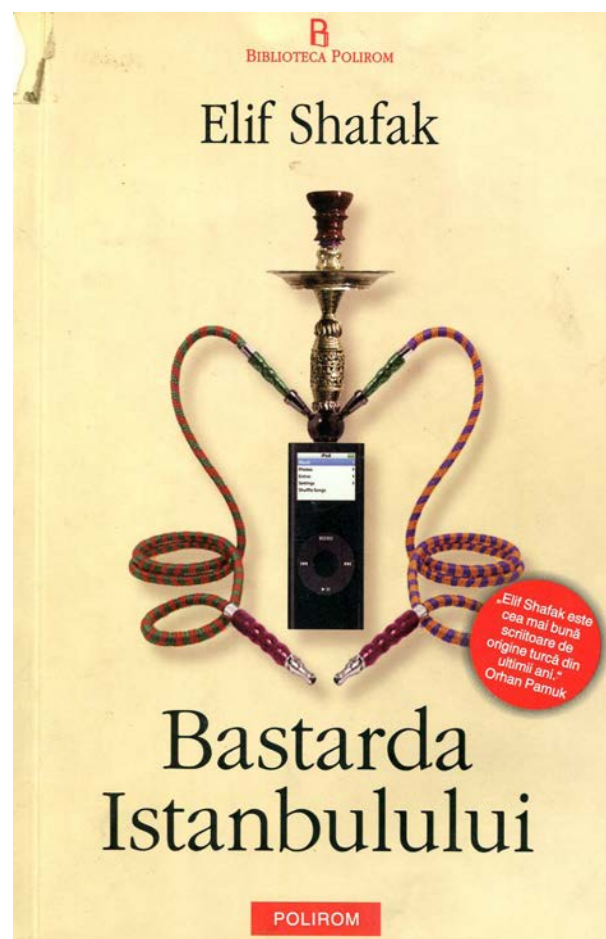
Elif Shafak a fost acuzată că *a insultat Turcia*, conform art. 301 din *Codul Penal al Turciei*. Nici azi acolo nu se acceptă termenul

genocid ci îl înlocuiesc cu *relocare* sau *deportare*.

Acesta este romanul pe care aș vrea să îl propun pentru lectură, o carte în care majoritatea personajelor sunt femei, bărbații apărând doar episodic, având însă intervenții decisive în viața feminină.

În paginile volumului se regăsesc împletirea fantasticului cu realul, a aducerii aminte cu episoadele de viață uitate, opresiunea-represiunea cu libertatea, dar și a independenței occidentale cu tradiționalismul lumii orientale.

Personajele principale sunt două tinere, amândouă nonconformiste, Asya Kazanci și Armanoush Tchakhmakhchian, una trăind în Turcia, cealaltă în SUA.

Nu se cunosc, cum nici familiile lor nu se știu, despărțite fiind de un ocean. Fetele însă simt că o parte din viața lor și a celor din jur le este interzisă, fapt ce începe să le preocupe. E un mister care le atrage conștient și subconștient și de aceea încep să-și caute propria identitate pentru a completa, ulterior, identitatea familiilor.

Povestea însă nu se rezumă la aceste protagoniste ci, în jurul lor, se creează un șir de narațiuni cu cele mai diverse personaje, ajungându-se la un trecut foarte îndepărtat.

Prin intersectarea prezentului cu zonele întunecate ale istoriei, apare lumea complexă a romanului.

Se ajunge, prin aceste salturi prezent-trecut la clasificarea originilor acestor familii care, fără știrea lor, sunt mai apropiate decât s-ar crede. Și totuși, în final, misterul se păstrează. Ce este de nespus rămâne nespus.

Citind cartea te afli într-un labirint din ce în ce mai complicat din care nu poți să ieși decât fiind atent și implicat în tot ce se întâmplă aici.

Tehnica scriiturii este cuceritoare prin jocul nesfârșit între prezent și cele mai diverse niveluri ale trecutului pentru că familiile Kazanci și Tchakhmakhchian sunt legate prin identitate și istorie de Istanbul.

Fiecare capitol este denumit după un condiment sau aliment: *Scorțișoara*, *Vanilie*, *Boabe de năut*, *Fistic*, *Smochine* etc. și se ajunge la ultimul intitulat *Cianură de potasiu*, capitolul elucidării misterelor și al plătirii păcatului incestului, dar și al asumării responsabilității, osândirii și execuției păcătosului.

Acțiunea începe abrupt cu o concluzie de viață: *Să nu blestemi lucrurile care cad din cer. Nici măcar ploaia* și are loc cu 18 - 20 de ani înainte de momentul prezent, când Zeliha Kazanci vrea să facă un avort. E la doctor, dar intervine fantasticul și intervenția nu mai are loc.

Aflăm însă *Regula de bronz a prudenței pentru femeile din Istanbul*: să uite imediat orice agresiune și să-și reia rapid călătoria prin viață. Astfel de reguli se găsesc presărate din loc în loc pe parcursul romanului.

Cunoaștem apoi familia Kazanci - cinci femei și un bărbat, Mustafa.

Prezentarea personajelor este minuțioasă. Sunt numai femei pentru că bărbații toți, de-a lungul istoriei, muriseră până la vârsta de 40 de ani ca și cum familia era bântuită de un blestem. Mustafa la 22 de ani a emigrat în SUA pentru a rupe blestemul.

În această casă se naște Asya, fiica Zelihăi, care va fi *bastarda Istanbulului*.

Peste ocean trăia Armanoush dintr-un tată armean și o mamă americană, dar crescută de un alt tată - turc, Mustafa cel plecat din Turcia. Fata își petrecea vacanțele în familia armeană a tatălui ei biologic.

Situația este absurdă dacă avem în vedere conflictul trecut din generație în generație dintre turci și armeni. Fata află că străbunicii ei armeni au venit în SUA în urma *genocidului* din Turcia și e din ce în ce mai preocupată de aflarea rădăcinilor și cunoașterea Istanbulului de unde plecaseră ai ei.

Așa se hotărăște să facă o călătorie în Turcia fără știrea familiei mamei, nici a tatălui, la familia lui Mustafa, tatăl care o crescuse și care nu mai mersese niciodată înapoi în țara natală.

Armanoush ajunge la Istanbul și cunoaște femeile Kazanci. Se împrietenește greu cu Asya care inițial se simte obligată de *mătuși* să o primească și să se apropie de ea. Interesant e că Asya, crescută de cele patru femei, le spune tuturor *mătușă*. Pe Zeliha, mama ei, o numește tot *mătușă* pentru că ea le simte pe toate fie mame, fie mătuși. Dar și Zelihăi îi convine pentru că așa nu era datoare să explice originea fetei, origine pe care nu o știa nici mama ei, Gülsüm, nici surorile ei, Banu, Cevriye și Feride.

Personajele se conturează din acțiunile lor, din implicațiile în viața celorlalți, dar și din descrierile autoarei. Sunt personaje complicate fiecare cu propria poveste.

Banu, de exemplu, e o sinteză de real-fantastic. E *clarvăzătoarea* căutată a Istanbulului. Ea e flancată de cei doi *djinn*-i pe care i-a supus. În folclorul turc *djinn*-ul e un duh, rod al credinței

că el poate ajuta oamenii în cunoașterea secretelor lumii, dar trebuie obligat.

Banu are un astfel de *djinn* bun, *Doamna Dulce* și unul foarte bătrân venit din locuri în care *vântul nu se oprea din urlat* mai puternic decât cel bun, blând, drept, milos. Acesta este *Domnul Amar* care o va ajuta pe stăpână să afle cine este tatăl Asyei. Când Banu află, refuză să-l creadă.

Tot *Domnul Amar* îi dezvăluie istoria familiei Tchakhmakhchian. În urma evenimentelor îl va uide pe Mustafa, când destinul sau blestemul care-i urmărise familia îl va aduce după 20 de ani la Istanbul alături de Rose, soția sa americană.

Întâlnirea celor două lumi, Orient - Occident, din care provin personajele principale se completează cu altele din anturajul fetelor. Prin aceasta se complică cunoașterea celor două culturi, turcă și armeană.

Se conturează, astfel, un trecut multicultural în care armonia între otomani, armeni, greci, evrei în Istanbul domina, dar într-un anume moment al istoriei, toleranța se distruge. Prezentul turc aparține contrastelor. Orașul e musulman, cu saloane de tatuaje, cu femei cu fuste scurte, cercei în nas și relații nelegitime, cu *museini* ce-și fac datoria de cinci ori pe zi chemând la rugăciune și cu bărbați care beau *raki*.

Varietatea de conflicte o regăsim chiar în familia Kazanci. Una dintre mătuși este o fină intelectuală, Feride, alta credincioasă, dar și clarvăzătoare, Banu, o alta atee cu convingeri ferme și atelier de tatuaje, Zeliha, alta e schizoidă, Cevriye, iar Gülsüm e o mamă cu sentimente deosebite față de cei doi copii ai ei, Mustafa și Zeliha.

Cu ocazia venirii lui Mustafa, cititorul află rețeta exactă a unui desert specific turcesc *Ashure*, despre care autoarea spune că își are originea în rețeta lui Noe pentru a-și hrăni supraviețuitorii de pe corabie pe vremea potopului.

Mustafa pleacă departe de familie, s-ar părea, pentru a rupe blestemul, în realitate însă se îndepărtează și pentru a uita păcatul incestului. Dar până să îndeplinească 40 de ani, revine în familie, am zice pentru a împlini destinul și blestemul, dar și pentru a se anula păcatul lui de neiertat.

Un alt plan al romanului este cel politic prin aducerea sub ochii cititorului a conflictului turco-armean, devenit un tabu al istoriei otomane.

Concluzia cărții ar fi întoarcerea la *Regula de Bronz* după ce am asimilat *Regula de Aur* și *Regula de Argint* pentru femeile din Istanbul, dar amplificată acum la nivelul întregii omeniri: indiferent de conflicte - mici sau mari, de ororile trăite, indivizii găsesc puterea să evalueze realitatea oricât de tragică și să meargă înainte fără prejudecați inutile.

Romanul pare că ar avea forma unei spirale care pornește din prezent și coboară pe verticala timpului spre trecutul îndepărtat.

Întrepătrunderea prezent-trecut implică atenția și concentrarea cititorului pentru că totul se întâmplă fie în anii 2000, fie în 1923 odată cu începutul modernizării Turciei de către providențialul Atatürk, devenit idolul turcilor. De asemenea suntem purtați și în anul 1915 sau cu mult înainte de acest trist an pentru armenii din Istanbul.

Pentru multitudinea de imagini descrise de autoare, tradiții și profunzimi cuprinse în romanul *Bastarda Istanbulului* vă propunem spre delectare această carte.

Mariana GOGĂLNICEANU

Ghidul nesimțitului 2 (2010)

În aceste vremuri lipsite de tihna necesară răsfoirii cu folos a unei cărți, audiobook-ul reprezintă o alternativă practică. Acesta se strecoară mult mai ușor printre maldărul de programări, drumuri, ședințe, telefoane și tot ceea ce ne umple atât de valorosul nostru TIMP.

Audiobook-ul *Ghidul nesimțitului* este rodul unei asocieri fericite între un text foarte bun și o voce care-l pune și mai mult în valoare. Despre acest lucru comentează, cu modestie, însuși Radu Paraschivescu, autorul textului: *Era nevoie de o voce care să conserve atât încărcătura ironică a textului, cât există ea, cât și sarcina de exasperare pe care o aduce textul ăsta. Și aici, vocea lui Radu Beligan e o voce care are pe de-o parte distanța și înălțimea cuvenite față de un asemenea subiect, pe de altă parte o experiență a rostirii, o anumită grație, o anumită maiestruozitate, o anumită somptuozitate a frazării, care înnobilează textul. În momentul în care ai un actor care reușește să-ți ridice textul de la valențele lui inițiale și să-ți pună pe o altă orbită, și să ofere un acces mai larg, atunci pariul e câștigat, și Radu Beligan este un om obișnuit să câștige pariuri de zeci de ani, în tot ce a făcut în carieră.*

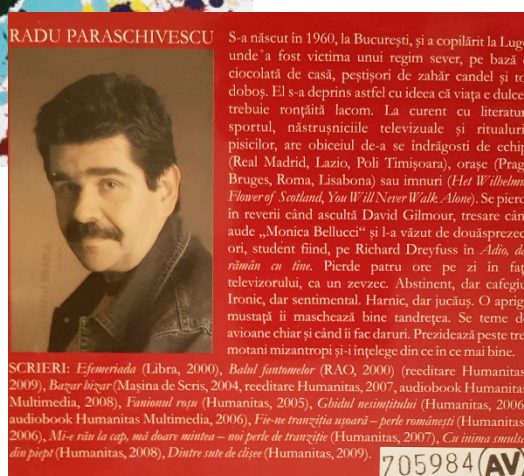
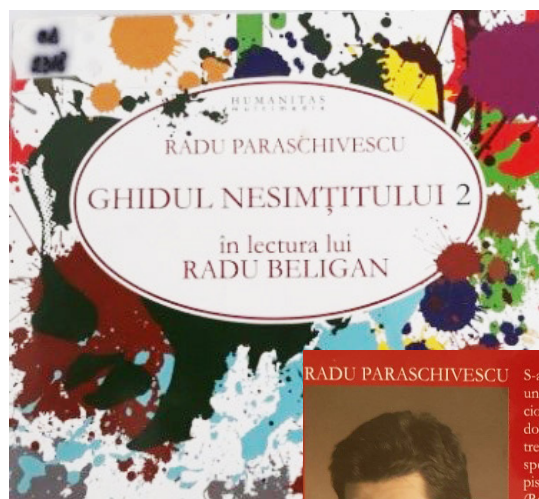
Autorul tratează un subiect spinos, înțepător, dureros chiar, pe care am vrea mai degrabă să-l îngropăm, decât să auzim mai multe despre el, însă o face cu noblețea și iscusința caracteristice, abordându-l într-o manieră veselă, utilizând asociații inedite de cuvinte, cu efect edulcorant, nelipsind, însă, ironia necesară și așteptată, cu care își sancționează personajul inspirator, astfel încât, la final, te simți cucerit,

binedispus, îmbogățit lingvistic și mulțumit că cineva s-a ocupat atât de bine de această problemă.

Pe parcursul a 69 de minute, aflăm cum putem simți un nesimțit, cum gesticulează și cum vorbește acesta, forme ale nesimțirii curente, viața mondenă a lui, cum se manifestă la restaurant, la teatru, la film, la operă, pe stradă și decalogul unei persoane cu un astfel de comportament.

Având în vedere că: *Nesimțitul nu ocupă loc în spațiu, ci îl colonizează, îl supune unei năvale neîndurătoare, îl impregnează cu esența lui rezistentă la orice tratament de combatere. El știe că își poate disloca aproapele în doi timpi și trei mișcări, motiv pentru care își îngăduie să trăiască relaxat, vă invit să învățați să-i identificați, pentru a avea cât mai puțini în preajmă.*

Irina ENE

Împărăția norilor - Întoarcerea acasă (fragment)

Foto: Colecția Bibliotecii Brăila

Inspectând Intikamul, Rolly își dorea din ce în ce mai mult să intre și să vadă ceea ce se ascundea în interiorul acestuia. Totuși, își dorea mai mult să-l găsească pe fostul său maestru, în a cărui căutare pornise. Încercă să se

apropie de navetă, poate ar fi găsit vreo intrare, însă se lovi brutal de o perdea rigidă transparentă. În fața construcției ce staționa se ridică, de câteva ore bune, se ridică o barieră, un scut de protecție.

— Oare cum voi putea trece de scut?

Îi trecu prin cap acest gând, dar era de parcă îl spusese cu voce tare. Sigur era vocea ei sau strigătul gândurilor ei? Părea foarte real... O voce masculină se auzi mai degrabă, nu una feminină... Sigur era conștiința ei? De unde și până unde o voce masculină? Sau, dacă era vocea fostului ei maestru, Faustian? Nu... Vocea aceea nu era a lui, nu-și amintea așa vocea lui... Simți o prezență, o altă prezență, una care îi dădea încredere și care o făcea să nu se mai simtă singură și neajutorată în fața întunecaților, o prezență care părea a fi a cuiva de pe partea binelui, a cuiva care voia să descopere același loc. Se gândi, într-un final, după o tăcere destul de lungă și de rău prevestitoare pentru emițător, să răspundă. Găsi în sfârșit răspunsul la întrebarea pe care și-o pusese și ea în gând, la fel ca și cunoscutul ce spusese întrebarea cu voce tare. Dar dacă necunoscutul nu era singur? Cu atât mai bine! Își luă inima în dinți, deși degeaba, că nu se mai temea, și spărsese gheața mușeniei:

— Cu grenade!

— Cine e acolo? tresări o voce înfiorată.

— Eu!

— Tu, cine?

— Eu, Rolly. Tu cine ești?

— Razer. Ce faci pe aici?

— Mă plimbam liniștită, când am dat de nava prăbușită. Am inspectat-o o vreme. Ei da, mi-ar plăcea să intru să văd ce e pe acolo. N-am fost niciodată... Tu de ce ai vrea să intri?

— Fie vorba între noi, eu sunt un spion al Gărzii Luminii.

În fața ei se arătă un tânăr înalt și subțirel, cu un păr scurt, de un blond închis roșcat și cu niște ochi verzi de parcă ar fi ascuns în ei cele mai adânci păduri tropicale existente pe lumea aceasta. Dar, la cum părea, sigur făcea parte din Garda Luminii? Ea mereu și i-a imaginat pe acei războinici ca fiind unii mari și puternici, dotați cu o inteligență superioară ei și cu o înțelepciune aparte. Acest băiat nu părea a inspira acest lucru. După părerea sa, cineva din Garda Luminii ar fi spart scutul într-o clipită! Dar poate, cine știe?! *Aparențele pot fi înșelătoare*, își aminti ceea ce îi spusese cândva maestrul Faustian. Dacă acel el din fața ei știa deja de ea și voia s-o testeze?

— Garda Luminii! Am auzit multe despre voi!

— Oh, OK... Dar tu ce faci aici?

— Am venit în căutarea fostului meu maestru, Faustian Diaz. Uite!

Rolly își scoase telefonul din buzunarul pantalonilor și se uită la un videoclip în care era înregistrat *maestrul* său. I se făcuse deodată dor de el, simțea nevoia să îl revadă, eventual să îi arate și lui Razer.

— Asta e super! exclamă Razer când văzu că persoana de pe telefon are niște tactici foarte interesante de luptă.

— Am fost fascinată de faptul că el știe să lupte și începusem să stau pe lângă el, să-i fur meseria. Cu timpul, cu acordul maestrului său, m-a luat sub aripa sa și m-a învățat și mai multe. Să-l fi cunoscut și în persoană: un tip foarte grijuliu, căruia îi păsa și de cele mai banale lucruri, care puneau totul la inimă, un tip săritor și atent la toți

și la toate. Au trecut 20-21 ani de când nu l-am mai văzut! Nu mă gândeam că atunci avea să fie ultima dată când îl vedeam. Ne certaserăm rău și-mi doream ca el să dispară. Și uite că a dispărut. Acum ce n-aș da să-l văd înapoi!

— Te înțeleg...

Puse telefonul înapoi de unde îl luase, apoi spuse către băiat:

— Hai să ne apucăm de treabă! Ia grenadele acestea și pune-le unde știi tu mai bine! Când ai terminat să mă anunți!

Razer luă explozibilele și le așeză lângă dispozitivele ce creau scutul. Dacă le-ar fi distrus, scutul ar fi căzut.

— Gata!

— Acum dă-te la o parte! Foc!

Imediat după deflagrație, perdeaua transparentă se dădu la o parte, ca un val ce vine la pământ, iar acum se putea ajunge mai lesne la navă. Așa pică scutul. Băiatul o luă la fugă spre partea din spate a rachetei.

— Hei, ce faci?

— Urmează-mă! Am mai fost și ieri aici. De aceea nu merge hardughia asta, strigă băiatul râzând, de undeva din depărtare. Știu o ușă prin care putem intra fără a fi observați!

O duse până în partea de sud-vest a complexului, unde se găsea la nivelul solului o ușă. Aceea era ușa magaziei pe care zicea că a intrat cu două seri în urmă. De cum intrară cei doi, pe Rolly o trecură fiorii; simți o răceală cruntă.

— Simți și tu aceasta?

— Ce?

— Răceala... Deznădejdea... Suferința... Dorul... Ura...

— Nu, răspunse el încruntându-se. Ar trebui?

Atunci, ea își dădu seama că în fața ei nu era un maestru al puterilor, așa cum ar fi crezut, ci mai degrabă un rebel băiat de oraș, învățat cu lupta, care cine știe cum ajunsese în acea echipă. Dar poate asta era numai la suprafață, poate el chiar era un maestru cum erau cei din poveștile lui Oristolfo și Faustian despre Garda Luminii. Oare cum ar fi putut acea Gardă să accepte un tip ca acesta? Oare ce se întâmplase cu echipa? Dacă toți erau așa ca el?

— Ce fel de războinic al Gărzii Luminii mai ești și tu?

— Păi, sunt! Adică, trebuia să simt și eu astea?

— Da! De cât timp ești în echipă?

— De patru ani.

— Și de cât timp te antrenezi sau te-ai antrenat?

— Nu știu, m-am antrenat când aveam, să zicem, 14 ani? Mă mai învăța mișcări de luptă tata, în joacă. Apoi, mama m-a învățat să-mi folosesc puterea; avem aceeași putere.

— Dar Meditația?

— Meditația?

Vorbea de parcă nu știa ce e aceea Meditație! Dar cum putea fi posibil așa ceva? Parcă i se spusese că oricine din Garda Luminii, din fragedă pruncie este învățat să controleze Meditația. Dar de ce trebuiau să fie și excepții?

— Gândirea în absolut? Cine te-a învățat asta?

— Gândirea care? Ce e aia? Trebuia să știu așa ceva? Păi, în orice caz, nimeni nu m-a învățat asta...

— Of! Sigur ești din Garda Luminii? Că nu pari a fi!

— Da, sunt. Am luptat alături de Atena Pallas și încă lupt alături de Optimo Armaghedon! Doar sunt fiul fostului secund al echipei!

— Am înțeles, mister fiu de secund! Dar nu înțeleg, de ce să nu te învețe și pe tine Meditația?

— Nu știu, zise el ridicând din umeri. Aia ce mai face? Trebuia să-i dea niște explicații, să facă măcar ceea ce Marele Optimo n-a putut să facă:

— După cum îmi spunea și gardianul Faustian, probabil de la maestrul său, între toate lucrurile și ființele e o Legătură, ceva care le face stabile, ceva ce le conectează; cumva toate sunt la fel, deși sunt foarte diferite; iar cineva poate simți această conexiune numai prin Meditație.

Dacă ai Legătura, poți face orice vrei cu orice și cu oricine. Partea interesantă e că oricine poate găsi Legătura, chiar și cei rău intenționați. Dacă cineva rău avea Legătura și distrugea Stabilitatea, s-a creat de străbuni Puterea de Aur, care aducea pacea în univers. Există un Gardian al

Puterii de Aur, care deține această putere, dar o și împarte celor ce o merită. Ea poate fi primită și controlată de orice subom, orice cristolit sau orice elemnit care controlează orice element cu degajare de lumină, iar magicienii nu pot controla Puterea de Aur.

— Cristolit? Adică?

Ce este un cristolit?

Răspuns: una dintre cele patru seminții de oameni superiori. Scurtă istorie: după ce Dumnezeu a creat lumea și dimpreună cu aceasta pe Adam și pe Eva, după căderea acestora în păcat, Dumnezeu s-a gândit să creeze și alte ființe umane. A creat câte trei perechi de făpturi, căror le-a dat puteri supranaturale cu care să stăpânească universul: doi suboameni, doi elemniți, doi magicieni, câte un bărbat și câte o femeie în fiecare pereche. Deci, ce sunt toate aceste ființe? În primul rând sunt oameni ca noi, dar au, în plus, puteri supranaturale. Suboamenii au subputeri/puteri secundare (de exemplu trecerea prin pereți, vederea cu raze X, vederea în viitor, super viteza, super forța, crearea de lucruri, super elasticitatea, schimbarea formei, absorbția de puteri, privirea laser și telekinezia, care îi ajută să miște și să deformeze lucruri cu ajutorul minții), magicienii se nasc cu magie, restul trebuind să o dobândească. Elemniții au două seturi de puteri: puteri principale, elementare (controlează focul, gheața, apa, fulgerul, pământul, metalul, lumina, întunericul, mirosul, natura, sunetul, aerul și haosul) și puteri secundare (aceleași ca subputerile suboamenilor).

Totuși, în univers mai existau deja și alte ființe umane cu puteri supranaturale: Titanii Universului. În urma exploziei Big-Bang, creată și ea de Dumnezeu, s-a format un diamant, indestructibil și cu puteri infinite. Cu timpul, în jurul acestuia s-au adunat roci, până când a devenit o planetă numită Pandora. Datorită acelui diamant, cinci ființe au apărut pe acea planetă, anume acei Titani ai Universului, care nu îmbătrâneau niciodată și care posedau puteri supranaturale. La început au fost: Univers, Hades, Marte, Cosmos și Shadow.

Univers și Cosmos s-au iubit mult și împreună au avut două fiice gemene: pe Atena și pe Artemis, care se mai numea și Turcoaz. Cu toate acestea Cosmos era admirat în secret de

Shadow care, atunci când află de relația lui cu Univers, după nunta celor doi, pleacă de pe Pandora împreună cu Hades și jură că se va răzbuna pe Univers. Așa a început un război de miliarde de ani. Urmă apoi o perioadă de secole liniștite, timp în care Univers și Cosmos au devenit părinți, dar la scurt timp după nașterea gemenelor, Shadow și Hades s-au întors cu o armată întreagă pentru a pune mâna pe Pandora și pentru a stăpâni Universul. Au fost purtate războaie, care s-au lăsat cu mii de vieți pierdute. Într-un final, Hades fu rănit grav, iar Shadow a rămas fără apărare. Toată armata fusese învinsă. Iar când Univers întinse sabia înspre Shadow să o străpungă, nu reuși pentru că aceasta se teleportă în camera celor două gemene. Părinții și-au dat seama de acest lucru, iar când au ajuns, a fost prea târziu... Artemis plângea lângă micuța Atena care fusese grav rănită. Cosmos luă fata și o duse în singurul loc de pe Pandora unde Atena se putea vindeca: la unicul vraci de pe acea planetă. El avea puteri speciale, putând readuce morții la viață. Singura metodă prin care fata putea să își revină era aceea de a deveni un cristolit, adică să își țină toată forța vitală într-un cristal aflat pe corpul ei. Așa Atena a devenit Diamantul Cyan, primul diamant dintre cele treisprezece și primul astfel de om care își avea nestemata din însuși diamantul care a dat viață Pandorei, însă acest lucru a fost ținut secret pentru ca toate să revină la normal.

Pe lângă aceasta, mai există și alți cristoliți. Cu miliarde de ani în urmă, cele două planete vecine din sistemul Bios, Alpheia și Bazilior, erau să se ciocnească una de cealaltă din cauza alinierii planetare. Desigur că cele două planete erau locuite de ființe umane. În urma apropierii excesive a celor două corpuri cerești, au rezultat o serie de catastrofe naturale care au dus la multe pierderi de vieți omenești. Iar când cele două planete aveau să se atingă, Domnului I-a fost milă de cei care rămaseră în viață acolo și depărtă planetele. Pe lângă aceasta, asemănător cum i s-a întâmplat Diamantului Cyan, Domnul a dat locuitorilor celor două planete câte un cristal de care avea să depindă viața lor. Astfel, cei de pe planeta Alpheia au primit nestemata lapis lazuli, iar cei de pe Bazilior – pe obsidian.

Moș Goriot, Honoré de Balzac

Traducere în limba română de **Eduard Claudiu Brăileanu**

Foto: Arhivă personală

Volumul **Moș Goriot** (*Le père Goriot*) de Honoré de Balzac, tipărit la Editura RAO, Colecția *Rao clasic*, București, 2018, 365 de pagini, traducere și note semnate de

Eduard Claudiu Brăileanu, este

o nouă reușită a acestui traducător, cel care se încumetă să împrăspăteze zestrea noastră literară cu o nouă variantă a cunoscutului roman din ciclul *Comedia umană*.

Honoré de Balzac, dorind să cucerească lumea literară a Parisului, scrie insistent și publică 95 de romane, nuvele și eseuri, 30 de povestiri și 5 piese de teatru și alte lucrări rămase neterminate, mai întâi semnând cu pseudonimele *Lord R'hoone* și *Horace de Saint-Aubin*, apoi sub numele său real.

Un scriitor prolific, a cărui carieră este împodobită cu un palmares literar generos și tentant pentru oricare traducător. Ca prozator, Balzac este un bun psiholog și, cu o atenție neobosită centrată asupra detaliilor de comportament uman, își surprinde eroii în manifestările lor obișnuite, domestice, de zi cu zi, familiare, pitorești, corecte sau mai puțin onorante.

Ei apar ca cei mai reali oameni cu putință, fiind înzestrați cu o psihologie complexă și autentică, transcrisă direct din viața de zi cu zi. Acest fapt este un adevăr verificat în timp și toți cei care au citit în original sau în traduceri

scrierile acestui romancier cunoscut confirmă această constatare, ce nu ușurează munca unui traducător. Nuanțele, amănuntele, asemănările sau deosebirile, toate cer o atenție sporită pentru a nu îngădui suprapuneri, repetări ce ar îngreuna lectura textului, obosind inutil cititorul. Acest lucru se accentuează pregnant atunci când este vorba despre un roman de mare cuprindere, de factură balzaciană recunoscută prin sobrietatea sa, din care lipsesc adesea quiproquo-urile ce ar mai relaxa textul.

Sigur că este foarte mare tentația de a urmări firul acțiunii ce începe și se termină într-o pensiune de familie în strada Neuve-Sainte-Geneviève între Cartierul Latin și foburgul Saint-Marcel, unde locuiesc mai mulți chiriași.

Moș Goriot, fost om cu bani, sărăcit acum, și devenit ținta batjocurii celorlalți, Eugène de Rastignac, un arivist hotărât să intre în lumea aristocrației și Vautrin, un personaj ambiguu. Cele două fiice ale bătrânului Goriot, frumoase și bogate cu banii tatălui, Anastasie și Delfine, devenite prin căsătorie contesă de Restand și baroană de Nucingen, ducând mereu o viață luxuoasă pe care o trăiesc într-o nepăsare aristocrată cu care nu-și refuză nimic, nu își vizitau tatăl aflat în nevoie, pe care-l disprețuiesc pentru starea lui modestă. În jurul acestor trei locatari mișună o mulțime de personaje diferite, fiecare cu o personalitate proprie, pitorească și surprinzătoare. Un roman vast, cu treizeci și șase de capitole, pe care traducătorul Eduard Claudiu Brăileanu îl propune într-o nouă versiune cititorilor săi.

Eduard Claudiu Brăileanu, este profesor de limba franceză; Șef serviciu Relații Publice la Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila;

Doctor în bibliologie și știința informării 2008, Traducător-interpret din/în limba franceză, autorizat de Ministrul Culturii și Identității Naționale și de cel Justiției; absolvent al Universității *Dunărea de Jos* Galați, specializarea: limba franceză - limba română, 1997.

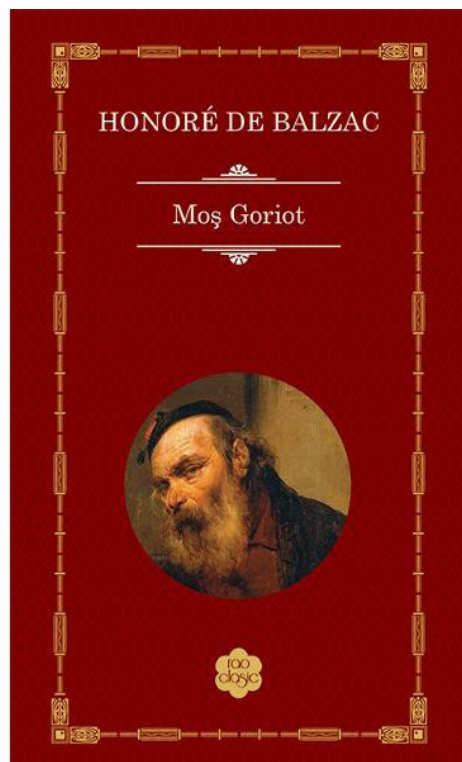
Deține *Certificat de compétence linguistique* (*Certificat de competență lingvistică*) eliberat de Institutul Francez București, 2002; *Diplôme de langue* (DL) eliberată de *Alliance Française* din Paris, 2003; *Master în management cultural* la Școala Națională de Studii Politice și Administrative București, 2004; *Master în managementul organizațiilor culturale*, Universitatea *Paris Dauphine*, Franța 2007.

În dorința perfecționării profesionale, a urmat diferite stagii de specializare: *Procese democratice și educația adulților*, Education Foundation of Nordals (Danemarca) și Ministerul Culturii din România, 1999; *Conduite de projets en bibliothèques* (Conducerea proiectelor în biblioteci), organizat de *Maison des Cultures du Monde*, la inițiativa Ministerului Culturii și Comunicației (Franța), stagiul desfășurat la Paris și la Villeurbaine, la Școala Națională Superioară pentru Științe ale Informației și pentru Biblioteci (ENSSIB), 2000; *Relațiile publice și comunicarea în bibliotecă*, organizat de Fundația *Concept* în colaborare cu Ministerul Culturii și Cultelor din România și cofinanțat de Uniunea Europeană prin Programul Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului, 2002.

Ca *Lector asociat* la Centrul pentru Formare, Educație Permanentă și Management în Domeniul Culturii din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor din România și în virtutea profesiei și a dragostei pentru cultură a susținut diferite conferințe și dezbateri: *Elemente de relații publice într-o bibliotecă publică. Un posibil studiu de caz: Biblioteca Județeană «Panait Istrati» Brăila*, la Biblioteca Județeană *Nicolae Milescu Spătarul*, Vaslui; *Managementul proiectelor culturale în biblioteci și Relații publice în biblioteci: Relatia cu mass-media*, mai 2004.

Bun vorbitor de limba franceză, s-a evidențiat traducând volumul lui KIM Song Sou *Universul operei lui Panait Istrati* (teză de doctorat), Editura *Ex Libris*, Brăila, 2010.

Este traducătorul volumului *Verișoara Bette* (*La Cousine Bette*), de Honoré de Balzac, din ciclul *Comedia Umană* (*La Comédie humaine*).

Și iată, această nouă traducere a celebrului roman balzacian, *Moș Goriot*.

Încercând să aflăm ce se află în spatele muncii de traducător, chiar dacă știm că lumea cuvintelor și a traducerilor este foarte bogată și interesantă, am putea considera că a repeta traducerea unui text literar poate părea un nonsens. Însă niciodată nu este prea mult! Deoarece fiecare variantă aduce noutăți lingvistice neașteptate și interpretări remarcabile, actualizate pentru momentul actului de traducere.

Pe de altă parte, să traduci dintr-o limbă străină și să te apropii de stilul aceluia scriitor înseamnă mult studiu, multă exersare și implicare responsabilă într-o documentare permanentă. Exemplificând numai cu procesul de cunoaștere a jargonului specific personajelor din romanul

tradus și tot s-ar face dovada unei susținute munci de cercetare terminologică. Este un demers scriitoricesc de înaltă factură, ce va surprinde plăcut cititorul tânăr, doritor de a avea acces la o traducere proaspătă, oarecum contemporană cu zilele acestea, după vremea stării totalitare, ce a deschis mult mai târziu o fantă permisivă către marea literatură universală occidentală, nu fără a se păstra rigorile cenzurii.

Dar este o traducere tentantă și pentru cititorul avizat, care va dori să facă o comparație cu alte variante, cum ar fi volumul lui Honoré de Balzac, *Moș Goriot*, în traducerea lui Cezar Petrescu, Ediția a II-a (B.P.T.), București, Editura Minerva, 1972, pentru a încerca să constate diferențele.

Calitatea noii traduceri a volumului, sprijinită pe cunoașterea perfectă a limbii franceze, așează această lucrare în rândul traducerilor bune. După cum ne-a obișnuit, Eduard Claudiu Brăileanu, printr-o autocenzură coerentă, așa cum arătam și cu alt prilej, face o interpretare lingvistică suficient de bine documentată, în pagini dense desigur, așa cum cere structura textului original, străduindu-se și reușind să dea o formă proaspătă romanului *Moș Goriot*, de Honoré de Balzac, scoțându-l de sub supliciul erodării altor traduceri (fără a minimaliza cu nimic rezultatele lor!), aducându-l cu o haină nouă în atenția cititorilor, lăsându-le acestora plăcerea unei lecturi noi, agreabile și folositoare. Totuși, trebuie să facem o apreciere corectă, arătând că numai între anii 1955 - 1964, atunci când literatura universală occidentală era mai sărac și mai stângaci prezentată la noi, s-au tradus din opera balzaciană douăsprezece volume, apreciate în timp.

Nu vom insista asupra calităților lingvistice ale textului propus de traducător (lăsăm exegeților această sarcină tentantă!). Vom accentua, doar ca un mic amănunt, faptul că nu ne surprinde să întâlnim în textul tradus, atât de comentatul timp, *perfectul simplu*, propriu textului original, formă gramaticală considerată de unii lingviști *timpul literaturii predilecte, timpul inspirației de moment, al revelației, al mecanismului intim de exteriorizare a spontaneității și a naturalului*, procedeu ce dinamizează comunicarea cu cititorul. Și apoi, este cunoscut faptul că limba este un instrument schimbător și că prin îmbunătățirea vocabularului cu forme noi de exprimare un text poate căpăta noi valențe lingvistice, proces ce este vizibil în această nouă traducere făcută de Eduard Claudiu Brăileanu.

Traducătorul, ajutat de competențele adecvate, de talentul confirmat deja de prima traducere a romanului *Verișoara Bette*, de stilul personal, unic în felul său, este favorizat de faptul că face o traducere în limba maternă, rezultând un adevărat act de creație, ca o rescriere a acestui roman celebru. Acest fapt creator va fi înțeles și apreciat mai cu seamă de către cititorul care își va lua puțin răgaz pentru a percere importanța domeniului și a muncii depuse. Citind romanul *Moș Goriot* de Honoré de Balzac, în traducerea semnată de Eduard Claudiu Brăileanu, vom înțelege convingerea romancierului atât de cunoscut cititorilor noștri, cel care spunea că *Omul este legat de lumea lui înconjurătoare ca stridia de stânca ei*.

Lucia PĂTRAȘCU

Barometrul cultural al județului Brăila

În perioada martie - iulie 2019 Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila a inițiat și derulat un proiect de cercetare sociologică menit să identifice nivelul consumului de cultură în județul Brăila. Această cercetare s-a realizat la o distanță de 4 ani față de prima de acest fel la nivelul acestui județ.

În anul 2015 când s-a derulat primul studiu, s-a dorit să se afle care sunt preferințele, aprecierile populației în materie de cultură, dar și să se realizeze o promovare mai intensă a activităților culturale care au loc în județ, de care localnicii nu sunt întotdeauna conștienți. De asemenea, s-a dorit îmbunătățirea activităților culturale pe baza propunerilor venite de la respondenți, dar și o mai mare implicare a populației în tot ceea ce înseamnă cultură. Acum, după 4 ani, cercetarea s-a reluat cu scopul identificării schimbărilor preferințelor în plan cultural, al noilor tendințe, precum și evoluția sau involuția consumului cultural.

Analiza s-a realizat pe un eșantion de 1.070 de persoane, atât din mediul rural cât și din Municipiul Brăila, respondenți de toate vârstele și din toate categoriile sociale.

Cele mai importante concluzii obținute în urma studiului au fost grupate după cum urmează: timp liber și modalități de petrecere a timpului liber, repere culturale, teatru, concerte, muzee, cinematografe, festivaluri locale, bibliotecă, ziare & radio & televiziune, evaluarea ofertei culturale.

Timp liber și modalități de petrecere a timpului liber

➤ Cele mai importante modalități de petrecere a timpului liber sunt: în fața televizorului - 27% (scădere 3% față de 2015), petrecerea timpului liber acasă împreună cu familia (20,04%).

Alte modalități preferate de brăileni sunt ieșirile cu prietenii - 16% (creștere 3% față de 2015), lucrul pe Internet, fie în interes de afaceri, fie în scopul recreerii (10,5%), cititul ziarelor, revistelor, cărților (11%), plimbări în aer liber (12%).

➤ Femeile preferă într-o mai mare proporție petrecerea timpului liber citind ziare, reviste, cărți (12,4% față de 9,2% în 2015) ori pur și simplu cu familia (23,6 % față de 15,3% în 2015). Bărbații preferă în schimb ieșirile cu prietenii într-o proporție de 16,7%, față de femei care aleg un astfel de mod de petrecere a timpului - 15,4%. De asemenea, bărbații preferă într-o mai mare proporție să-și petreacă timpul navigând pe Internet față de femei (12,4% față de 9,1%).

➤ Cei care își petrec cea mai mare parte a timpului liber în fața televizorului sunt persoane care au peste 35 de ani, din mediul rural (18,9%), gen masculin (28,8%), angajate (35%), absolvente de gimnaziu (40%). Persoanele cu vârsta până în 35 de ani au ca modalitate preferată de petrecere a timpului liber ieșirile cu prietenii.

➤ Timpul liber disponibil alocat activităților de loisir într-o zi este de cam 2 - 3 ore pentru cei mai mulți brăileni (47%), urmați de cei care petrec între 3 - 6 ore pentru aceste activități (27,5%).

➤ Dacă ar dispune de mai mult timp liber, oamenii ar dori să iasă mai mult la plimbări, să petreacă mai mult timp cu familia, să meargă în excursii, să alocă mai mult timp odihnei, să meargă la concerte sau spectacole.

Repere culturale

➤ Pentru Municipiul Brăila, printre cele mai frecvente sugestii de repere culturale regăsim: Biblioteca Județeană *Panait Istrati*, Teatrul *Maria Filotti*, Centrul Vechi, Muzeul de Istorie *Carol I*,

Muzeul de Științe ale Naturii, Pădurea Stejarul, Lacu Sărat, Casa Memorială *Panait Istrati*, Catedrala, Clădirea Primăriei, Casa Tineretului, dar și personalități din diverse domenii - Ana Aslan, Panait Cerna, Petre Ștefănescu-Goangă și Nicu Alifantis. Ca locuri de vizitat: faleza, Parcul Monument, Centrul Cultural *Nicăpetre*, Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Grădina Publică, hrubele, Brăila Mall, Moara *Violatos*, Biserica Greacă, Galeriile de Artă.

➤ Pentru mediul rural s-au sugerat următoarele repere: biblioteca în primul rând, școala apoi, primăria, căminul cultural și, în unele localități, muzeul sau monumentul eroilor. Dunărea este cel mai indicat loc ce ar putea fi vizitat de turiști.

Teatru

➤ Județul Brăila are un public care frecvențează teatrele într-o proporție de 67%, creștere cu 12% față de anul 2015.

➤ Consumul de teatru este preferat în cea mai mare parte de persoanele din mediul urban - 64%, aceștia alegând să meargă cel puțin o dată pe an la spectacolele de teatru, pe când cea mai mare parte a persoanelor din mediul rural nu merg deloc la spectacole de teatru sau merg o dată la câțiva ani - 70%.

➤ Cele mai urmărite spectacole de teatru sunt cele de comedie - 48%, urmate de stand-up comedy - 24%, în timp ce alte genuri precum pantomimă, teatrul de păpuși ori teatrul modern - 2,4% sunt cel mai puțin urmărite.

➤ Prețul biletului este considerat a fi accesibil atât de persoanele de gen feminin - 55%, cât și de cele de gen masculin - 48%. În ceea ce privește mediul de rezidență, cei din mediul urban consideră prețul ca fiind acceptabil - 75%, pe când cei din mediul rural îl consideră mare și foarte mare - 66%.

➤ Profilul consumatorului de teatru în mod frecvent: persoană din mediul urban - 42,3%; de gen feminin - 29,9%; angajat - 44,8%, care alocă în jur de 3 - 6 ore activităților de timp liber, în care preferă să iasă cu prietenii ori să facă plimbări în aer liber.

➤ Profilul non-consumatorului de teatru: în

cea mai mare parte din mediul rural - 50,1%; de gen masculin - 36,6%; angajat - 29%; care petrece mai puțin de o oră cu activitățile de timp liber, timp pe care îl folosește în cea mai mare parte privind la tv.

Concerte

➤ Consumul de concerte este preferat în cea mai mare parte de persoanele din Municipiul Brăila - 89,4%, pe când, din mediul rural 53,3% dintre locuitori obișnuiesc să meargă la concert, indiferent de frecvență.

➤ Principalele trei genuri muzicale preferate la concerte sunt: muzica pop - 22,1%, muzica ușoară - 20,8%, muzica dance - 15,4%. Muzica house, rap și reggae - 2,3% se află printre ultimele genuri muzicale pe care locuitorii județului Brăila le-ar asculta la un astfel de eveniment alături de concertele de muzică clasică - 4,6% și cele de muzică simfonică - 1,4%.

➤ Cele mai ascultate genuri de muzică la nivelul Municipiului Brăila sunt: muzica pop ascultată de 17% dintre respondenți, muzica ușoară preferată de 10% și dance preferată de 8,9% dintre respondenți. La nivel rural cel mai ascultat gen de muzică este muzica ușoară - 10,07%, urmată de muzica populară - 10,25% și dance - 7%.

➤ Biletele la concerte sunt considerate accesibile în mai mare parte de către cei din mediul urban 28%. Opiniile respondenților din mediul rural în ceea ce privește prețurile билетelor sunt împărțite între cei care consideră că ar fi accesibile - 20%, mari - 15% și foarte mari - 19,5%. Foarte puțini respondenți din ambele categorii consideră că prețurile билетelor ar fi mici și foarte mici.

➤ Profilul consumatorului de concerte în mod frecvent: persoană de gen masculin - 31%, din mediul urban - 42%, care alege să meargă la concert de câteva ori pe an, în cea mai mare parte elevi - 43%, care alocă 3 - 6 ore activităților de loisir, timp în care iese cu prietenii, și care apreciază că prețul билетelor este accesibil - 40,3%.

➤ Profilul non-consumatorului de concert: persoană din mediul rural - 46,7%, de gen masculin - 32%, persoană angajată - 30,7%,

sau la pensie - 29,1%, care acordă peste 12 ore activităților de timp liber, perioadă în care privește la tv, citește ziare, reviste sau cărți.

Muzee

➤ La nivelul județului Brăila rata non-consumului a scăzut în 4 ani aproape la jumătate: de la 50,2% în 2015 la 28,5% în 2019, crescând numărul publicului ocazional de la 14,4% la 28,1%, concomitent cu scăderea în rândul publicului constant de la 24,2% la 18,5%.

➤ Cea mai mare rată de non-consum se înregistrează în mediul rural, unde 40% din populație nu frecventează muzeele, în timp ce în Municipiul Brăila se înregistrează o rată de consum de 85% în rândul populației.

➤ Cel mai mare grad de vizitare a muzeelor în funcție de statutul ocupațional, aparține elevilor, care merg în jur de 84%, pe locul doi urmează studenții care vizitează muzeele într-o proporție de 78%, pe al treilea loc se află persoanele angajate, care vizitează muzeele într-un procent de 66%. Cea mai scăzută prezență în muzee o prezintă categoria pensionarilor, care frecventează aceste instituții de cultură într-o proporție de 46%.

➤ Prima alegere în materie de muzee, o reprezintă muzeele de istorie, preferate de 34% din populația care le vizitează, indiferent de frecvență. A doua alegere a respondenților este reprezentată de muzeele memoriale, preferate de 23% dintre respondenți. Muzeele de științe ale naturii reprezintă a treia alegere în rândul populației, fiind vizitate de 18,3% dintre respondenți.

➤ Prețul билетelor la muzee este considerat accesibil de cei mai mulți dintre respondenți (55%), precum în celelalte cazuri. Atât cei din mediul rural, cât și cei din mediul urban consideră în cea mai mare parte acest lucru, diferențe înregistrându-se în cazul celor care cred că prețurile sunt mari și foarte mari, cei din mediul rural fiind de această părere în mai mare parte decât cei din mediul urban.

➤ Profilul consumatorului de muzee în mod frecvent: persoană din mediul urban - 10,2%, care alege să viziteze muzeele de câteva ori pe

an, în cea mai mare parte de gen feminin - 10,1%, având ocupația de elev - 24,9%, preferând în cea mai mare parte muzeele de istorie - 34%, considerând în mare măsură că prețurile билетelor sunt accesibile - 55%. De asemenea, acestea sunt persoane care alocă în jur de 2 - 3 ore activităților de timp liber (22,1%), perioadă ocupată în cea mai mare parte cu lecturarea de cărți, ziare, reviste (32,6%).

➤ Profilul non-consumatorului de muzee: persoană din mediul rural - 40%, de gen masculin - 30,5%, având statutul de pensionar - 53,1%, având peste 6 ore timp liber, perioadă în care se uită la televizor în cea mai mare parte - 42%.

Cinematograf

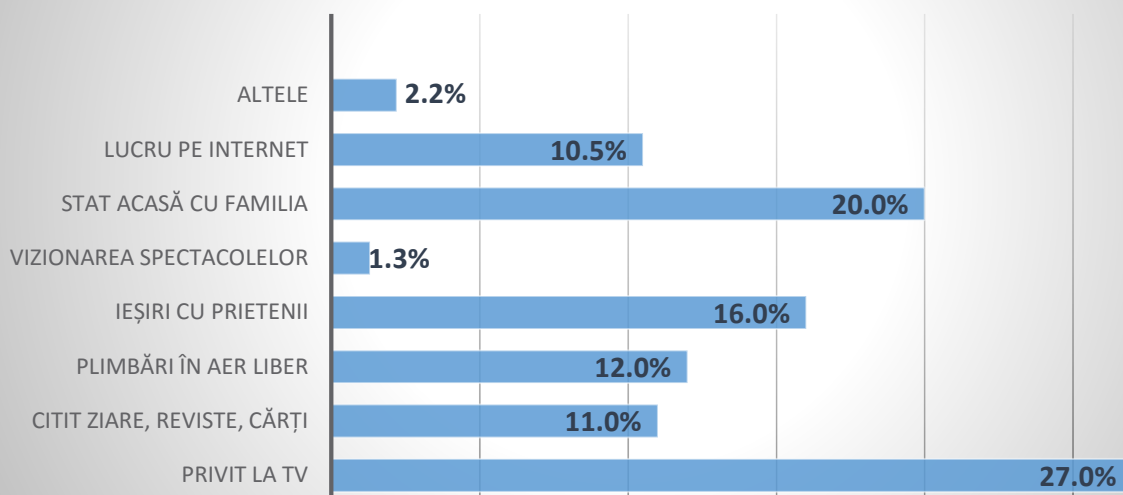
➤ Dinamica consumului de producții cinematografice la nivelul județului Brăila este oarecum opusă dinamicii consumului la nivel național, astfel că în județul Brăila aproximativ 78% din populație obișnuiește să vizioneze filme la cinematograful, pe când la nivel național există 77% non-consumatori.

➤ Cel mai vizionat gen de film este filmul de acțiune, peste 30% dintre respondenți urmărind acest gen la cinematograful. Filmul de acțiune este preferat în cea mai mare parte de către bărbați - 17,9%, în timp ce femeile preferă comedii în principal - 16,4%.

➤ Atât femeile cât și bărbații aleg în cea mai mare parte să meargă la cinematograful de câteva ori pe an (aproximativ 50% pentru fiecare categorie, creștere cu 10% față de 2015). Există o diferență de 25% între non-consumatorii din mediul rural și cei din mediul urban, astfel că 33% dintre cei din mediul rural aleg să nu meargă deloc la cinematograful, în timp ce din mediul urban doar 8,2% din populație nu merge deloc la cinematograful.

➤ Cel mai des merg la cinematograful studenții, elevii și angajații. Astfel, studenții aleg să meargă la cinematograful de mai multe ori pe an într-o proporție de 73,9%, elevii în proporție de 77,6%, iar angajații în jur de 54,2%. Dintre categoriile care aleg în cea mai mare parte să nu meargă la

Care este principala modalitate prin care vă petreceți timpul liber?

Modalități de petrecere a timpului liber

Frecvența la bibliotecă în funcție de vârsta respondenților

	0-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	Peste 65 ani
De câteva ori pe an	59,2%	68,7%	25,3%	30,8%	18,3%	11,5%	12,6%
O dată pe an	10,4%	2,7%	6,6%	10,1%	7,4%	0,7%	0,5%
O dată la câțiva ani	5,4%	0,4%	10,6%	8,7%	10,1%	8,9%	6,9%
Niciodată	25%	28,2%	57,5%	50,4%	64,2%	78,9%	80%
Total Percent	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

cinematograf fac parte: pensionarii, care sunt non-consumatori de producții cinematografice în proporție de 72% și persoane aparținând unor alte categorii - 45,6%.

➤ În mare parte prețurile билетelor la cinematograf sunt considerate accesibile, peste 50% dintre cei chestionați considerând acest lucru, dintre care 31% femei și 23,3% bărbați. Totuși, foarte multe persoane consideră că prețurile sunt mari și foarte mari - 44%. Dintre aceștia, 26,2% consideră că biletele sunt scumpe, 18% afirmând că biletele sunt foarte scumpe.

➤ Profilul consumatorului de producții cinematografice în mod frecvent: persoană din mediul urban - 30,7%, atât femei - 48,1% cât și bărbați - 51,9%; elevi - 77,6% și studenți - 73,9%, care preferă filmele de acțiune - 32%; își alocă între 2 - 6 ore pentru activitățile de loisir în fiecare zi, timp în care ies cu prietenii sau se plimbă în aer liber.

➤ Profilul non-consumatorului de producții cinematografice: persoană din mediul rural - 33%; de gen feminin - 22,4%, pensionari care sunt non-consumatori de producții cinematografice în proporție de 72%. Aceștia acordă peste 12 ore pe zi activităților de timp liber, perioadă ocupată cu privitul la tv 38%, vizionarea spectacolelor - 30% sau lecturarea ziarelor, cărților și revistelor - 24%.

Festivaluri locale

➤ Participarea la festivalurile locale prezintă valori mai mari în mediul rural, unde 42,8% dintre respondenți agreează astfel de evenimente, în timp ce în Municipiul Brăila prezența este mai scăzută, dar totuși în limite pozitive, 30% dintre respondenți luând parte la astfel de manifestări.

➤ Pentru a face mai atractive festivalurile locale, printre cele mai interesante sugestii se numără și următoarele: axarea pe tradițiile locale, dar cu folosirea în același timp a mijloacelor tehnologice moderne precum lumini cu laser, ori proiecții în aer liber, filme în aer liber, mai multe concerte pentru toate gusturile și categoriile de vârstă.

Bibliotecă

➤ La nivelul județului Brăila 64% dintre oameni nu obișnuiesc să meargă la bibliotecă (creștere de 8% față de 2015). Dintre persoanele care merg cel mai des la bibliotecă se remarcă femeile, într-o proporție de 34,1% pe an (scădere de 6% față de 2015) și persoanele din Municipiul Brăila care aleg să meargă la bibliotecă pentru a beneficia de diverse servicii într-o proporție de 30,2% pe an.

➤ Profilul consumatorului de servicii de bibliotecă în mod frecvent: femei 55%, între 15 - 24 de ani (69%), reprezentate în cea mai mare parte de elevi și studenți (70% respectiv 61%), care alocă în jur de 2 - 3 ore activităților de timp liber (62%), perioadă ocupată cu lecturarea ziarelor, revistelor, cărților (70%).

➤ Profilul non-consumatorului de servicii de bibliotecă: bărbat (23,3%), cu vârsta peste 65 ani (48%), pensionar (45%), care alocă peste 12 ore activităților de timp liber (50%), perioadă ocupată cu vizionarea programelor tv (28,3%).

➤ Cele mai utilizate servicii de bibliotecă sunt: împrumutul de carte, participarea la diverse activități organizate de bibliotecă sau terți, închirierea de săli și serviciul Internet.

Ziare, televiziune, radio

1. Ziare

➤ Cele mai citite ziare sunt cele locale, preferate de 70% dintre respondenții din Municipiul Brăila (cu 11% mai puțin față de 2015) și de 73% dintre respondenții din mediul rural (cu 8% mai puțin față de 2015). Următoarele în clasament sunt ziarele de scandal, preferate de 17% dintre brăileni și de 13% de cei din mediul rural. Cele mai puțin citite ziare sunt cele financiare, de cultură ori de sport. Cele mai multe femei citesc reviste culinare, despre sănătate, pentru femei ori ziarele de scandal, pe când bărbații preferă să citească ziare de sport, financiare sau cu informații generale. În ceea ce privește non-consumatorii, aceștia sunt în număr foarte mic comparativ cu datele analizate anterior.

2. Televiziune

➤ Cele mai urmărite posturi de televiziune în mediul rural sunt în cea mai mare parte posturile românești (50% față de 68% în 2015), în timp ce în Municipiul Brăila posturile cele mai vizionate sunt cele de filme (30% față de 42% în 2015). Cele mai puțin vizionate programe de televiziune sunt posturile de sport - 5% dintre cei din Brăila, posturile de muzică sunt preferate doar de 9% și posturile de desene animate sunt vizionate de 10% din populație.

➤ Femeile preferă în mod special posturile tv cu filme ori cele românești, în timp ce bărbații vizionează cel mai adesea atât posturi românești, cât și de știri ori documentare.

3. Radio

➤ Publicul Europa FM și Kiss FM este mai degrabă din mediul urban, iar cel al postului Radio România Actualități mai degrabă din mediul rural. Publicul Kiss FM și cel al Europa FM este tânăr și de vârstă medie, iar cel al Radio România Actualități este de peste 35 de ani.

➤ Profilul socio-demografic al audienței radio: persoane în cea mai mare parte din mediul rural - 78%, atât femei cât și bărbați; ascultători din grupele de vârste de peste 65 ani – 60,2%, între 45 - 54 de ani (55,5%) și 35 - 44 de ani (50,3%). Consumul radio crește odată cu nivelul studiilor, astfel că cei mai mulți ascultători de radio au studii superioare (62,6%).

Evaluarea ofertei culturale

➤ Cei din mediul rural sunt mulțumiți într-o mai mare măsură de oferta culturală - 48%, în Municipiul Brăila oamenii sunt mulțumiți de ceea ce se prezintă în oferta culturală a orașului în proporție de 22%.

Atât femeile cât și bărbații consideră în măsură aproape egală cultura ca fiind importantă (peste 50% ambele categorii), în schimb sunt mai mulți respondenți de gen masculin pentru care cultura este indiferentă față de femei (17,9% față de 12,1%).

➤ Cea mai mare importanță este acordată culturii de către persoanele cu vârste cuprinse între 15 - 24 de ani (37,8%), în timp ce pentru persoanele de peste 65 de ani cultura este indiferentă într-o proporție de 34,7%.

➤ Cel mai important factor care i-ar determina pe oameni să participe mai des la activități culturale este timpul liber - 40% dintre respondenți argumentând astfel. Următorul factor care i-ar motiva să participe mai des ar fi ofertele promoționale pentru bilete - 23,3%.

➤ Atât femeile cât și bărbații, persoanele din mediul rural și cei din Municipiul Brăila, ar fi determinați să ia parte mai des la acțiuni culturale dacă timpul lor liber ar fi mai mult, femeile - 49,9%, bărbații - 48,7%, mediul rural - 51,7%, Municipiul Brăila - 46,6%.

➤ Îmbunătățirile pe care le-ar aduce brăilenii ofertei culturale vizează în principal *calitatea* și *diversitatea*, concretizate prin respectarea programului anunțat, organizarea unor concerte cu muzică de calitate, pentru toate gusturile și categoriile de vârste, iar prețurile să fie accesibile pentru toate categoriile sociale.

➤ În privința îmbunătățirilor dezirabile pentru viața culturală locală din mediul rural se poate identifica nevoia de *noutate*, concretizată la nivelul populației prin dorința de a se înființa o trupă de teatru a localității, apariția unui cinematograf, a unui cor, achiziții de cărți noi pentru bibliotecă, organizarea de diverse concursuri, concerte, însoțite de propunerea de a se organiza mai des astfel de activități culturale.

Dana CIUTACU

Director și editor: Dragoș Adrian NEAGU, manager Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila. Redactor șef: dr. Eduard Claudiu BRĂILEANU. Secretariat de redacție și corectură: Teodora SOARE, Roxana NEAGU, Copertă: Laurian ONOFREI. Tehnoredactare: Cerasela GEORGESCU, Colaboratori: Dumitru ANGHEL, Corneliu BURADA, Steluța BUZDUGAN, Dana CIUTACU, Lucian CONSTANTIN, Vasile DATCU, Irina ENE, Armanda FILIPINE, Mariana GOGĂLNICEANU, Paula GURĂU, Ionel JECU, Vasile MANDRIC, Vergil MATEI, Horațiu MĂNDĂȘEȘCU, Valeriu MITITELU, Roxana NEAGU, Dragoș Adrian NEAGU, Marioara NOVAC, Lucia PĂTRAȘCU, Elsa POP, Valentin POPA, Lucian SABADOS, Tudorița TARNIȚĂ, Constantin TOADER, Valentina VINTILĂ. Adresa redacției: Piața Poligon nr. 4, Brăila. Telefon: 0239 619 590, Fax: 0239 619 588. e-mail: luceafarul@bjbraila.ro

Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru materialele publicate. Întreaga responsabilitate cu privire la proprietatea intelectuală a articolului revine autorului. Ilustrațiile prezentului număr sunt fotografii ale lucrărilor lui Dumitru ȘTEFĂNESCU-ȘTEF.

ISSN 2601-8101
ISSN-L 2601-8101

Editura Proilavia, 2020

